

Bibliothèque numérique

medic@

**Théophile Protospathaire. Philothei
medici praestantissimi commentaria
in aphorismos Hippocratis nunc
primum e graeco in latinum
sermonem conversa, Ludovico
Corado Mantuano interprete**

Spirae : apud B. Albinum,, 1581.

Cote : 33334

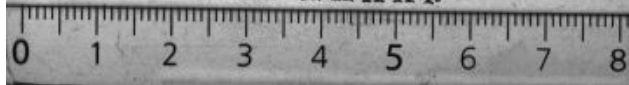
(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?33334x01>

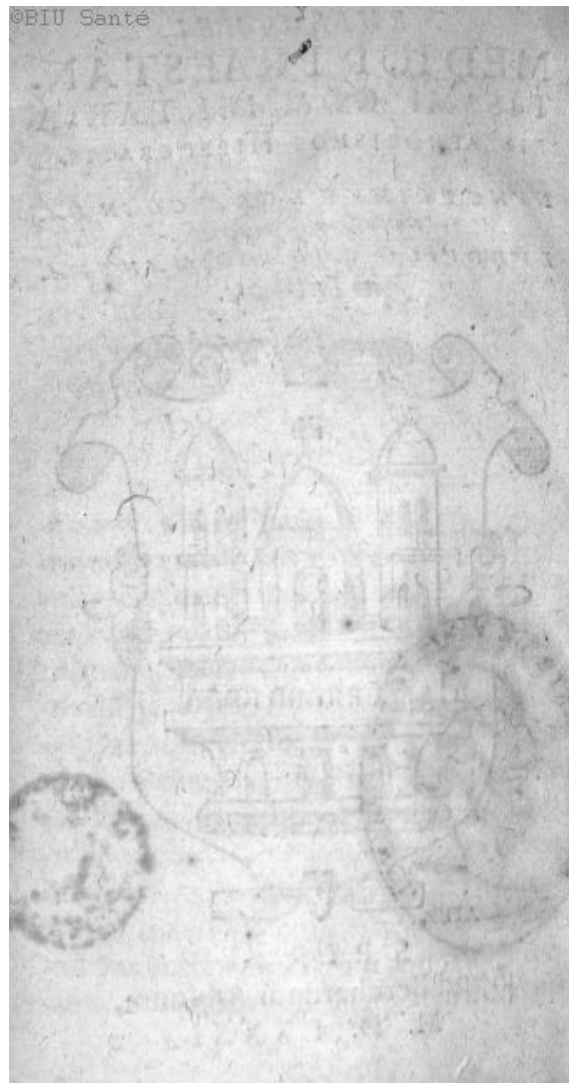
PHILOTHEI
MEDICI PRAESTAN-
TISSIMI COMMENTARIA
IN APHORISMOS HIPPOCRATIS.

NUNC PRIMUM E GRAECO IN LA-
tina sermonem conuersa.
LVDOVICO CORADO MANTVA-
no Interprete.

SPIRAE
Apud Bernhardum Albinum,
M. D. LXXXI.

REVERENDISSIMO PRIN-
CIP I AC DOMINO DOMINO
MARCVARDO Episcopo Spirensi, Pra-
posito VVeissenburgensi: Sacrae Casareae Ma-
iestatis Consiliario, & Iudicij Imperialis
Cameræ Præsidi. Domino suo
Clementiss. S.

NON omninò REVEREN-
DISSIME Princeps absur-
dum quid facturus esse visus
sum: Si CELSITVDINI Tuæ
quātumuis Ecclesiasticarum
administrationum eminentia præfulgen-
ti & Ciuiliū quoq; occupationum gra-
uitate multiplici distractæ exiguas hæc
in speciem commentatiunculas medicas
prælo meo impressas, hoc tempore offer-
rem. Cū enim valetudini curandæ CELS.
tua proximis ab hinc mensibus totam se
tradiderit, nec infelici quantum apparet
successu in id incubuerit, non prorsus in-

2

P R A E F A T I O.

decorum, vel inconueniens Diuino illo
C E L S I T. tuæ genio ad intermissas pa-
rumper Reipublicæ curas reuertēti, futu-
rum quis dixerit, si sub initiū ingredien-
tis iam anni (quem C E L S I T V D I N I tuæ
faustum, foelicem atq; adeo omni diuina-
rum largitionum copia affluentem, ex
animo precor) principia hæc artis medi-
cæ, quos A P H O R I S M O S vocant summi
illius Medicorum principis Hippocratis
grauitatis ac maiestatis plenos, Philothei
breuissimis simul & accuratissimis com-
mētarijs illustratos S T R E N A E loco admit-
teret. Quos versare obiter cum delecta-
tione excellentis ingenij C E L S I T V D O
tua poterit in tantum, quantum vacare
medicis confirmandæ valetudinis causa
animum alioquin induxerit. Vale
Princeps Reuerendissime : meq; vel infi-
morum clientum suorum numero
adscribat C E L S. tua.

Bernhardus Albinus
Typographus

INDEX EORVM QVAE IN
Commentarijs continentur.

A phorismus quid sit & unde dicatur.	1.a
Acutus morbus qui dicatur & peracutus.	6.a
Accessio est grauior pars periodi	9.a
Accessionum indicationes	9.b
Alii mutationes ad lubricum & ad stipticum quibus de causis fiant	23.a
Acutorum morborum materia qualis	24.b
Acutus simpliciter & ex decidentia	25.a
Apoplexia quomodo fiat	31.a
Apoplexia duplex, curabilis & incurabilis	31.b
Aëris qualitatum variatio facit morbos	36.b
Austri cur calidi sint humidi	38.a
Annus constans qui dicatur	39.b
Autumnus quibus de causis morbosus	40.a
Autumni egritudines proprie	49.a
Aphtha ulcera oris puerorum	50.a
Ascarides sunt lumbrici tenues	51.a
Angina cur letalis	66.a
Angina & proxima angina	83.a
Aqua optima conditiones	92.b
Acetabula in utero qua dicantur	96.b
Ambidexter qua de causa fiant	131.b

<i>Attonitus morbus quis</i>	121.a
<i>Boreas quos morbos excitet</i>	38.a
<i>Boree commoda & incommoda</i>	45.b
<i>Bilis atra in principio morbi cur letalis</i>	62.b
<i>Bilis atra ex quibus humoribus fiat</i>	63.a
<i>Bilis atra malignitas</i>	63.a
<i>Biliosa excretio sanat surditatem & è contrario</i>	64.b
<i>Balbuties quare fiat</i>	115.a
<i>Balbi profluuium alui obnoxij</i>	115.b
<i>Bulle in urina quid portendat</i>	129.b
<i>Cibus cur in accessione morbi prohibeatur</i>	9.a
<i>Crescentia plurimum caloris habent</i>	11.a
<i>Concoctio opera solidarum partium</i>	18.b
<i>Cibus humidus facilius alteratur distribuitur quam siccus</i>	20.a
<i>Comitialis morbus in pubertate soluitur</i>	84.a
<i>Conuulsio quid sit & quotuplex</i>	25.b
<i>Cur aliqui sine causa manifesta exoluantur</i>	31.a
<i>Craffi cur citius gracilibus moriantur</i>	32.b
<i>Cur moderata natura congruant</i>	34.b
<i>Constitutionis temporis & mutationis differentia</i>	44.a
<i>Consistentium morbi quales</i>	53.b
<i>Canis & ante canē purgare cur prohibeāt</i>	56.b
<i>Colli peruersio triplex</i>	66.b.
	Colores

Colores qualitatem corporis significant	68.a
Calidus sudor	68.b
Convulsionum species tres	73.b
Crapule solutio quando fiat	83.b
Calidorum nimis usus nocumenta.	87.a
Caloris utilitas	90.a
Convulsio quid sit	92.a
Cancer quid & eius causa	116.b
Chirionia ulcera	119.a
Cerebri praecisi signa	120.b
Coxendicum curatio	123.a
Dies indices q dicantur, quig cōtemplabiles	25.a
Distilatio quid importet	42.b
Dierum indicantium enumeratio quo pacto facienda sit	52.b
Distributio in atram bilem & sanguinē	62.b
Dies sextus male iudicat	64.b
Difficultas spurandi quotuplex & quid portendat	71.b
Dentes sentiunt, aliā ossa non	88.a
Dolor capitis sanatur phlebotomia	105.a
Difficultas intestinorum	108.a
Desipientia multiplex	121.a
Dolor ventris magnus unde	128.a
Dolores articularum unde fiant	45.a
Euacuatio quid à purgatione differat	3.b

A. 4

<i>Euacuationis indicationes</i>	4.a
<i>Euacuatio qua parte facienda</i>	14.b
<i>Euacuatio usq; ad syncopem quando & in quibus morbis facienda</i>	15.a
<i>Epilepsia quot modis soluitur</i>	33.a
<i>Estatu proprij & alieni morbi</i>	48.a
<i>Etatis mutatio corpus immutat</i>	52.b
<i>Euacuatio spontanea duplex</i>	61.b
<i>Excreationum iudicia</i>	70.a
<i>Fames duobus modis accipitur</i>	21.b
<i>Fames canina duabus de causis fit</i>	24.a
<i>Febres acutae cur in estate fiant</i>	41.a
<i>Febris eadem hora inuadens. Longa</i>	84.b
<i>Febris discessus quando tutus</i>	66.a
<i>Fride vsus noxius</i>	87.b
<i>Frigoris nocumenta</i>	88.a
<i>Frigoris utilitates</i>	89.b
<i>Fluxus alui ab ortum facit</i>	94.a
<i>Fetus masculi signa</i>	96.b
<i>Fluxus muliebris accidentia</i>	97.a
<i>Flatuosi qui sint</i>	106.b
<i>Frigus extremarum partium cur malum</i>	123.b
<i>Furor proprie qui dicatur</i>	124.b
<i>Grauidis quandoque menstrua fluunt</i>	102.a
<i>Gibbi cur pubescentes moriantur</i>	119.a
<i>Graciles facile vomunt</i>	57.a
	Helle-

<i>Helleborus duplex</i>	60.a
<i>Helleboro qui sint purgandi</i>	59.a
<i>Habitus bonus quis & quando periculosus</i>	5.a
<i>Hypochondria quae dicantur</i>	29.a
<i>Hiemis egritudines proprie</i>	49.b
<i>Humida temperatura insalubres</i>	107.b
<i>Hepatis durities cur fiat</i>	118.a
<i>Inedia est extremum remedium in victu</i>	7.b
<i>Inedia distributio per aetates</i>	10.b
<i>Inedia in difficultate intestinorum</i>	108.a
<i>Iudicatio quo modo perfecta fuisse dignoscatur</i>	21.b
<i>Iuvenes cur saepe agrotent</i>	30.a
<i>Iudicatio tribus modis accipitur</i>	13.b
<i>Iuuenum morbi quinam sint</i>	53.a
<i>Insania duplex</i>	112.b
<i>Ileos est vomitus stercoris</i>	125.b
<i>Labor quod modis accipiat</i>	16.b
<i>Lassitudo triplex</i>	18.a
<i>Lippitudo sicca unde proveniat</i>	45.a
<i>Lientaria duplex</i>	58.b
<i>Lassitudo duplex</i>	65.a
<i>Lacrima quibus de causis proveniant</i>	72.a
<i>Lentores circa dentes morbi longitudinem significant</i>	72.a
<i>Lactis partes & natura</i>	103.a

<i>Lac quibus conueniat</i>	103.b
<i>Leuitas intestinorum</i>	107.b
<i>Lipitudo quibus de causis</i>	114.b
<i>Lienosi quando ad hydropem transeunt</i>	118.a
<i>Lethargus & eius causa</i>	126.b
<i>Lingua subita resolutio unde</i>	131.a
<i>Medicina diuisio</i>	2.a
<i>Medicus qualis esse debeat</i>	3.a
<i>Monte & appetitu constare quid significet</i>	28.a
<i>Morbi congruentes qui dicantur</i>	28.b
<i>Membra quae exercentur labores facilius sustinent</i>	34.a
<i>Magnitudo tripliciter accipitur</i>	35.b
<i>Morbi temporibus cognati & alieni</i>	33.a
<i>Malus corporis habitus quo modo fiat</i>	54.b
<i>Melancholici per inferius sunt purgandi</i>	57.b
<i>Motus purgationem adiuuat</i>	59.b
<i>Morbi comitiales</i>	94.a
<i>Menses decolores qui sint appellandi</i>	95.a
<i>Mamma sanguinem in lac mutant</i>	95.b
<i>Mucor quid significet</i>	96.b
<i>Mulier an sui causa sit sterilis</i>	101.a
<i>Mulier cur sterilis fiat</i>	102.a
<i>Morbum attonitu</i>	122.a
<i>Melancholiae detrimenta</i>	113.a
<i>Membra corporis principalia</i>	113.b
	Nox

<i>Nox precedens iudicationē cur molesta sit</i>	20.b
<i>Nutritum triplex</i>	22.a
<i>Nuis nocumenta</i>	91.b
<i>Nephretici qui dicantur</i>	130.a
<i>Omentum ex adiposa & fibrosa substātia</i>	132.b
<i>Peracutus morbus qui dicatur</i>	7.b
<i>Pharmacia quid significet</i>	14.a
<i>Purgationis nocumenta</i>	29.b
<i>Puerorum morbi</i>	50.a
<i>Phyma pustule sunt cito nascentes</i>	51.b
<i>Pregnantes quando purgandæ</i>	55.a
<i>Purgare æstate periculosum</i>	56.b
<i>Purgatio excedens inducit conuulsionem</i>	83.a
<i>Pus in vlceribus sanitatis certæ indicium est</i>	89.b
<i>Periodus in morbis quid sit</i>	9.a
<i>Pregnanti sanguis non est mittendus</i>	93.b
<i>Pregnans quo pacto dignoscatur</i>	96.a
<i>Pica cur fiat</i>	102.a
<i>Pili cur in anteriori parte plus enascantur</i>	105.a
<i>Pustularum distinctio</i>	109.b
<i>Podagra cunuchi, mulieres, & puberi non laborant</i>	114.a
<i>Phagedena vlcera</i>	119.a
<i>Podagra solutio quadragesimo die fit</i>	120.a
<i>Podagra quo tempore magis infestet</i>	121.b
<i>Quomodo præparetur corpus purgationi</i>	19.b

<i>Quartana cur astate brevis</i>	25.b
<i>Quomodo sit à consuetis recedendum</i>	35.a
<i>Quando vomitu aut purgatione utendū</i>	57.a
<i>Quando superius purgandum</i>	60.a
<i>Quando per inferius purgandum</i>	61.b
<i>Quies & somnus purgationem minuit</i>	59.b
<i>Rigor quid sit & qua de causa fiat</i>	64.b
<i>Rigoris significationes</i>	70.a
<i>Rigor qua de causa fiat</i>	73.b
<i>Regius morbus quibus de causis fiat</i>	75.a
<i>Respiratio prohibita quibus de causis fiat</i>	76.b
<i>Signorum apparentia tria genera</i>	10.a
<i>Sputum & spuitio quo differant</i>	10.a
<i>Somnus qua de causa fiat</i>	12.a
<i>Somnus laboriosus quo in tempore mortem significet</i>	16.b
<i>Somni longi à comate differentia</i>	17.b
<i>Senes cur rarè egrotent</i>	30.a
<i>Spuma quomodo fiat in strangulatis</i>	32.a
<i>Siccitas acutos & pestilentes morbos facit</i>	39.a
<i>Senum egritudines quales</i>	54.a
<i>Sitis cur fiat in purgatis</i>	61.a
<i>Sudoris indicia</i>	67.a
<i>Sudoris frigidi significationes</i>	67.a
<i>Sudores multi unde fiant</i>	68.b
<i>Synocha febris cur periculosa</i>	69.b

<i>Signa letalia in febribus</i>	71.a
<i>Surditas in febribus unde</i>	71.b
<i>Sanguis spumofus ex pulmone fertur</i>	85.a
<i>Situs quibus de causis fiat & quomodo sedetur</i>	92.b
<i>Suffitus quare menstrua educat</i>	94.a
<i>Suffocationem uteri quae faciant</i>	94.b
<i>Superuenientia quae dicantur</i>	107.a
<i>Singultus causa & remedia</i>	110.b
<i>Suppurati qui dicantur</i>	113.b
<i>Spumosa excrementa cur fiant</i>	128.b
<i>Sedimen pingue est urina</i>	129.b
<i>Suppurati qui dicantur</i>	130.b
<i>Sphacelismus quid significet</i>	132.b
<i>Sternutatio quid sit</i>	133.a
<i>Temperatura ad aequalitatem reducuntur ab anni temporibus</i>	37.b
<i>Tabidi qui dicantur</i>	40.b
<i>Tabidi fiunt, habentes collum longum pectus gracile</i>	43.a
<i>Temperatura in similibus temporibus gaudet</i>	46.b
<i>Tonsille sunt inflammationes astmi</i>	51.a
<i>Tabidi non sunt vomitu euacuandi</i>	77.a
<i>Turgere quid significet</i>	58.a
<i>Tympania quando fiat</i>	58.a
<i>Timores in somnis unde fiant</i>	73.a
<i>Tertiana exquisita signa</i>	74.a

<i>Tabes unde nascitur</i>	84.b
<i>Tenasmus quid sit</i>	98.a
<i>Tumoris in ulceribus nocumenta</i>	104.a
<i>Tussis in hydropicis malum signum</i>	116.a
<i>Telephia ulcera</i>	119.a
<i>Vita quinq; modis accipitur</i>	1.b
<i>Victus tenuis triplex & copiosus similiter</i>	7.a
<i>Victus tenuissimus quibus conueniat</i>	7.b
<i>Victus per comparationē ad tēpora morbi</i>	9.b
<i>Victus tenuis in omni statu conuenit</i>	9.a
<i>Ventres qui dicantur à medicis</i>	12.a
<i>Victus humidus quibus & quando cōpetat</i>	12.b
<i>Victus quomodo partiendus sit</i>	13.a
<i>Vertigo quid sit & unde fiat</i>	46.a
<i>Veris egritudines proprie & aliene</i>	47.a
<i>Vrina tenuis quotuplex</i>	77.a
<i>Vrina obuersa quibus de causis</i>	77.b
<i>Ulcera quo pacto à frigore ledantur</i>	89.a
<i>Vteri ligamenta</i>	97.b
<i>Vrina suppressio per consensum</i>	110.a
<i>Viri quando generare non possint</i>	102.b
<i>Ulcera renum & vesica cur difficilia</i>	109.a
<i>Vomitus & singultus materia</i>	124.a
<i>Vrina surfures quid significant</i>	129.a

MARTINVS ROTA AD
LECTOREM.

Philothæus, qui à nonnullis Theophilus dictus est, medicus fuit per quam eruditus, & quantū coniectura assequi licet Aristotelicis disciplinis haud leuiter imbutus. Nam & eius de vrinis liber, qui pridem latinus factus est peripateticam methodum sapit: & hæc nunc primum in latinum sermonem translata eius commentaria, tanta sunt diligentia & arte conscripta, ut neminem fore existimem, qui non etiam postquam Galenum legerit, magno perè ista percurrisse gaudeat. Siquid est enim obscurius ab Hippocrate prolatum, id ipse quā primū exponit, deinde quibus in temperaturis, astatibus, temporibus & morbis sententia eius contineatur apertè declarat: postremò causam omnium qua dicantur optimam adducit, & siquid dubitabile superest, postmodum accurare diluit: tāta breuitate & facilitate, ut nullū in eius dictione, aut sensum impertinēs reperias, nihilq; tā obscurū sit, q̄ nō à quouis mediocriter erudito statim assequi possit. Quāobrem nō est lector q̄ dubites, quin ex huiusce libri paruitate, magnā doctrinæ frugum reportaturus sis, vale.

PHILO-

PHILOTHEI. COMMENTARIA
 IN PRIMUM APHORISMORUM
 Hippocratis, interprete L.
 DOVICO Conrado Man-
 tuano.

VID est Aphorismus? Aphorismus est oratio brevis perfecta sententiam neque pluribus neque paucioribus, quã opus sit, verbis indicans, vel est oratio, quod ad verba quidem attinet obscura breuibus autem sententiis referta. Qua de causa dicitur est Aphorismus? quoniam in eo circumscribatur sententia, neque ullũ habeat cõuertium cũ iis, qua ipsam vel antecedere, vel subsequi possent. Animaduertendum autem est, opus hoc duplici proæmio constare, primum enim Hip. sententiam suam enunciat, qua quidem in re videtur potius dehortari & deterrere studiosos, quã eos accendere ad hanc artem capeffendam, vt cum dicit (vita breuis, ars vero longa.) Deinde suadet quid sit faciendum, vt cum enuntiat (non solũ seipsum oportet præbere idoneum, & qua sequuntur.

VITA breuis, Ars vero longa, occasio
 B

autem præceptis, experimentum vero periculofum.

*Vita nomen multiplex est. Vita enim locus dicitur, cuius rei gratia vocamus ea animalia, quæ & in terra & in aqua viuere possunt, utraq; vitam viuentia, ut vituli marini, & crocodili, & reliqua id genus. Vita etiam pro studio usurpatur. Ideo solemus proferre, hominem hunc medici vitam exercere, illum autem Philosophi. Appellatur etiam vita Viri & vxoris in matrimonio coniunctio, hinc oritur ille modus loquendi, hominẽ hunc cū hac vel illa muliere vitam agere. Præterea vita idem est, quod anima vel virtus vel vitium, ut cū pronuntiamus, hunc temperatẽ esse vita, & ornatũ, illum autem contra indemperatẽ. Vita etiam sumitur pro eo tempore, quo spiritum ducimus. Hac enim de causa eum, qui diẽ suum obiit, vita priuatum esse dicimus. Hoc igitur loco, vita apud Hip. in hoc quinto & extremo significato sumitur, quæ quidẽ vita breuis est (ut dicebã) si ad artem referatur, cum multiæ sint propria ipsius partes, quas nunq; perfectẽ assequi possumus. Quot sunt præcipua partes medicina? duæ, spectatiua, & actiua. Vtraque harum in cõplures partes subdiuiditur: spectatiua quidem
alia*

LIBER PRIMVS. B

alia de natura, alia de signis; alia de causis tractat. Quae ad naturam attinet pars, subdividitur in elementa, temperaturas, membra, actiones, haec autem alia ratione in plures secantur partes. Quae autem de causis tractat, ea praecipue tres causas considerat, quarum prima primitiva, altera abdita, tertia continens appellatur. Restat tertia pars, qua signa complectitur. Haec autem signa sunt eiusmodi, ut ex iis vel praesentia cognoscamus, vel futura praedicamus, vel superiora nobis ipsis in memoriam redigamus. Pars vero activa medicinae complectitur id, quod integra fruitur valetudine, & id quod curatione indiget, quod autem curatione indiget, triplici ratione curatur, vel ratione victus, vel pharmaco, vel chirurgia. Ex his ea pars, quae ad rationem victus attinet, vel senibus inseruit, vel aegrotantibus, vel iis, qui ex morbo convaluerunt, vel iis quibus cauere, volumus, ne cum bene valentes sint, in morbum incidant. Ut autem in uniuersum dicam, multa super iis inuestiganda sunt. Longa igitur est ars inuentionis disciplinae, ac perfectionis partium gratia: non enim fieri potest, ut homo vnus omnia inueniat, & discat, & proficiat. Quin ipse Hip. testis est medicam artem longiorem esse, quam ut homo etiam si quam diu-

tissime uiuat, eam perfectè assequi possit (occafio quidem praecepti) hoc est remediorum & morborum, cū praecurrat, & sensum nostrum subterfugiat. Ideo difficilimum est ipsam cognoscere, ut non sine ratione admoueantur pharmaca. Sepe numero enim accedens medicus ad uisendum agrotū cognouit huic merito adhiberi posse hoc, uel illud pharmacum. Cū autem duabus horis post denuo ad eundem uenisset, coactus est mutare sententiam, cū aliud tempus superuenerit. Hoc igitur una cū materiae fluxu facit, ut praecepti sit occasio. Nō enim potest in eodem homine bis eadem ratione occurrere. Nam saepe solet usu venire, ut cū nutrimento indigeat agrotus, & iam cibā dū sit, inuadat eum accessio febris, uel aliquod aliud symptoma qđ impediāt, quo minus cibari possit (experimentum uero periculosum) haec est inexperientia eorum, quae conducant, ob dignitatem subiecti, id est corporis, non enim lapides, & lutum, & coria, (quemadmodum in aliis artibus) subiacent medicæ arti, in iis enim possumus varie quidem sed impune periculum facere si quis enim ues ligno, uel coriis, in opere faciundo abutatur, nullum ex eo periculū procreatur, cū autem imperitus artis medicæ in humano corpore curando periculum sui

sui faciat, periculosum est: nam praua experientia in perniciem animalis redundat. Rursus autem iudicium est difficile (hæc autem est ratio) cū agre percipi possit, adhuc enim dubitant philosophi de cælo utrū corpus sit, an incorporeū, & si corpus, utrum finitum, an infinitum: eodē modo & medica artis ratio, ut patet ex pluribus & variis opinionibus in arte medica.

Oportet autem nō modo seipsum exhibere promptum ad ea, quæ decent, facienda, verum & ægotantem, & eos qui adsunt, & exteriora.

Hic Aphorismus cōsiliū Hip. explicat. Oportet (inquit) medicum non solū seipsum præbere idoneum ad ea facienda, quæ decent, hoc est moratum esse, placidum, & facilem ad ægotantem modeste accedentem, & ea quæ ad eius officium spectant, non sine ratione facientem, verū etiam ægotantem eo esse ingenio, ut ei medicus facile persuadere possit, & ministros idoneos esse, & ad interrogandum, & ad respondendum, ne quid molesti nuntient ægotanti, & exteriora cōspirantia. Exteriora autem nominat cōtinētis nos aëris naturam, & domesticas perturbationes, necesse enim est hæc omnia cōcurrere, quæ ad comparandam sanitatem expectant.

APHORISMORVM

In perturbationibus ventris & vomitibus spontinis si talia purgētur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt, sin minus contra.

Cum sit Hip. propositum pertractare de euacuatione naturali & artificiosa coactus est consequenti quodam orationis ordine ventris mentionem facere. Præterea à ventre nunc incipit, (hoc est à ventriculo, in quem ingeritur cibus) quoniam concoctio primum in hac parte fiat, differt autem utique purgatio ab euacuatione, quoniam hæc, quæ nos liberat ab eo quod qualitate noceat, purgatio vocatur. Euacuatio autem quæ ab eo, quod quantitate. Hoc igitur loco sermo Hip. est de naturali euacuatione secundum qualitatem. Hoc enim (qualia) qualitatem significat. Præterea purgari dictum est de euacuatione secundum qualitatem nõ tamen artificiosa; (in perturbationibus ventris, & excretionibus ex iis prouenientibus, & spontinis vomitibus, si qualia oportet purgari, purgētur. hoc est, quæ qualitate offendunt, conducit: egrotantes enim bene ferunt liberati à cacochymia. Si autem aliorum quorundam humorum purgatio fiat, & non eorum, qui offendant, contrarium efficitur, neque conducit, verum & difficilius ferunt
egrotan-

agrotantes. ad illos autem qui rogant, quid sit, cur Hip. prius de naturali, quàm de artificiosa euacuatione verba fecerit, dicimus artem imitari naturam, non naturam artem.

Sic & vasorum inanitio, si talis fiat, qualis fieri debet, confert & bene tollerant, sin minus, contra.

Cum prius de naturali euacuatione pertrahasset, nunc accedit ad artificiosam, & dicit, (sic & vasorum inanitio) hoc est eodem modo etiam artificiosa euacuatio, quo & naturalis, vasorum autem inanitio est euacuatio vasorum continentium humores, ut sunt vena & arteria. rursus igitur de artificiosa euacuatione, quæ admodum & de naturali dictum est (si qualia oportet fieri, fiant) hoc est qualia oportet euacuari, conducit omnibus corporis partibus, agrotantes enim bene ferunt si autem secus fiat, contrarium efficitur, ut si biliosa materia redundans subiaceat,

Inspicere itaque oportet & tempus, & regionem, & ætatem, in quibus conueniat, aut non.

Si enim quis hæc omnia animaduertet, tutius ad ledentis humoris euacuationem perueniet, verbi causa in corpore flaua bile repleto

APHORISMORVM

has omnes notas inspicere oportebit, si tempus sit aestiuum, & egrotans in etate consistenti, & locus sit calidus. Sic etiam in pituita si hyems sit, si egrotans senex, & locus frigidus sit. praeterea & morbi forma, ut tertiana febris à flaua bile predominante generatur, quartana ab atra bile, quotidiana autem à pituita. Si igitur quis hæc ut deceat considerauerit, exquisite ad euacuationem accedet. hoc autem (in quibus conueniat, aut non) idem est ac si dicaret, in quibus conueniat, vel non conueniat talem humorem euacuare. Sciendum autem est Hip. veteri consuetudine morbi nomine intelligere causas, accidentia, & morbos.

Habitus exercitatorum qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi, si in extremis constiterint: neque enim possunt in eodem permanere, neque quiescere, cum vero non quiescat, neque possunt proficere in melius. reliquum est igitur ut decidant in deterius. his de causis bonum habitum statim soluere expedit, ut corpus rursus nutrirī incipiat.

Exercitatos, vocat athletas, bonum autem habitum, multam carnositatem, summum autem ultimum, in exercitatis igitur ipse in summo

mo

mo bonus habitus piculosus est, propterea q̄ facultates naturales non quiescant (ut ipse dicit Hip.) ipsarū enim quies mors est. Cū igitur nō quiescant, necessario fit chyli generatio, sanguificatio, distributio: vbi autem facienda sit appositio, non relinquitur locus, aque autem vbi nō potest fieri appositio neque agglutinatio: vbi autem agglutinatio fieri non potest, neque assimilatio, Quid igitur restat? ut in deteriore partem cedant superfluitates corporis lasa. Hac igitur de causa bonum habitū soluere oportet per sanguinis missionem, ut denuo refici corpus incipiat, hoc autem oportet quāprimum fieri, ne facultates dissoluantur, vel ne sanguinis redundantiam consequantur affectus consequi soliti, videlicet morbus lateralis, angina, & aliquid eiusmodi, in exercitatis autem nocet multa carnis copia, periculum enim est ne in ipsis suffocentur virtutes.

Neque compressiones ad extremum ducendæ, periculosum enim, sed qualis fuerit natura eius, qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit.

Hoc loco differit Hip. de ratione euacuandi, q̄ ad quantitatem attinet, non enim (inquit) ad extremum ducenda est eiusmodi euacuatio,

APHORISMORVM

nam vt bonus habitus immoderatus solet dissoluere virtutem, grauians & suffocans ipsam, sic & immoderata euacuatio cum resoluat, & difflet, & corrumpat, ipsa autem in quantitate euacuatio metienda est ex viribus egrotantis, quin & ex reliquis principiis, vt ex anni tempore, & regione, & aetate, & ex reliquis. A vasorum autem concidentia, ostēdit euacuationē. etenim vacuatis his, quæ continentur in vasis, & ipsis tanquam mole quadam leuatis concidentie affectus sequitur.

Sic & euacuaciones, quæ ad extremum deducunt periculosa, & rursus refectiōnes, cum extremæ fuerint, periculosa.

Huius Aphorismi interpretatio omissa est à nonnullis sapientibus, qui existimauerunt Hipp. hoc loco nugari. verum non ita est. nam posteaq̃ Hipp. de quantitate materiae differens vsus est exemplo boni habitus, & eius curandi rationē ostendit, nunc vna cum exemplo sermonem in vniuersum transferens inquit se non in solo bono habitu hoc dicere, sed quodcunque sit in quo euacuare oporteat, euacuationem ipsam non esse ducendam ad extremum, neque etiam refectiōnem, cum nihil quod modum excedat, sit laudandum.

Victus

Victus tenuis atq; exquisitus in morbis quidem longis semper, in acutis autē, in quibus non conuenit. periculosus. 4

Præsens Aphorismus ad rationem victus attingit, & ordine prolatus est. Cū enim laborasset Hip. ut liberaret à redundantia & secundū qualitatem, & secundum quantitatem corpus inaequale, & à pernicie. qua ex illa inferitur, ad rationem victus præscribendam transfert sermonem: cū corpora impura, quāto vberius nutrias, tanto magis ledas, nocet (inquit) exquisita & tenuis dicta, videlicet inedia in diuturnis affectibus. nam non solum à morbo non liberantur egroti, verū etiam eorum virtutes debilitantur. Quinetiam in morbis acutis, qui id nō admittunt, periculosum est nihil dare. Acuti autē morbi, vel acuti equiuoce dicuntur, qui vsq; ad quartumdecimum diem extenduntur, vel simpliciter acuti, qui vsq; ad septimum vel nonum diem. vel peracuti, qui vsq; ad quartū. In his igitur qui equiuoce sunt acuti, & in simpliciter acutis periculose sunt exquisita & tenues dicta, hoc est inedia: cū fieri non possit, ut egrotans sine cibo possit tādū sustinere. In peracutis autem non est inedia periculosa propter paucitatem dierum. hoc autem (qui id non ad-

APHORISMORVM

mittunt) idem est, ac si diceret, in quibus conueniat, & in quibus non conueniat. Sciendum est autem saepenumero melicratum, & modicū succum ptisanæ sumi pro absoluta inedia, cum parum ab ea distent.

Et rursus qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis est, nā & repletiones, quæ ad extremum deueniunt graues sunt.

Hoc loco etiam reprehendit victū illum qui est in summo tenuis, hoc est in ediam, & immodicam repletionem, hoc est copiosum victum. Vterq; enim, cū sit immodicus, nouitate naturam perturbat. Sciendum est autem, duas esse in ratione victus generalis differentias, quarū una consistit in tenui, alia in copioso. Tenuis autem victus triplex est, hic enim est in extremo tenuissimus, ut est absoluta inedia, alter tenuissimus, ut est melicratum, tertius tenuis, ut ptisanæ succus. Copiosus autē, vel est ut tota ptisanæ, vel copiosior, ut pisces & oua, vel copiosissimus, ut caro. est autem medius horum, ut panis lotus, vel placentæ.

In tenui victu ægri delinquent, quo fit ut magis lædantur, quicunq; enim error committitur, maior in hoc fit q̄ in paulo pleniori victu, propterea etiam sanis periculo-

iculofus exiftit valde tenuis cōftitutus & exquisitus victus, quoniā errores grauius ferunt, ob hoc igitur tenuis victus atque admodū exquisitus eo, qui fit paulo plenior, magis periculofus.

In tenui victu peccant egrotantes paruifacientes in ediam, & non animaduertentes quāti referat abstinere se vel à pane vel à carnis, & hac de causa magis ledūtur. Si qua enim fiat offensio, grauior est in tenui victu, quā in paulo vberiori: cū natura nouitate cibi offendatur. Hac igitur de causa tenuis in summo victus periculofus est. Hoc ita esse sanorum exemplo cōprobatur, si enim in illis (vt dicit Hip.) periculofus est, & errata grauius ferāt, quanto magis in illis, in quibus virtutes sunt imbecille. Hac igitur de causa omnino tenuis in summo victus periculofus est. Adiectum est autē, (vberior vt plurimum) in quibusdam enim oportet ipsum adhibere, vt in peracutis morbis, si nihil prohibeat, hoc est si virtus non sit imbecilla, vel os ventriculi facile bilem contrahat.

Extremis morbis extrema exquisite re media optima sunt.

Quales sunt morbi peracuti: in quibus intelligi nō potest acutior in morbo motus. Extrema

APHORISMORVM

*I*gitur remedia sunt adhibenda, ex quibus vñū est inedia, q̄ ad rationem victus attinet. Hęc enim maximum habet momētum in peracutis morbis, sed (exquisite) addidit, nam si morbus hanc exigit, aliquid autem aliud prohibet, spectandū est ad id, quod magis vrget, & hoc modo vel nihil prorsus dare, vel nutrire oportet.

Vbi morbus peracutus est statim extremos habet labores, & extremè tenuissimo victu vtendum est. vbi vero non, sed pleniorē victum contingit adhibere, tantum cibi indulgendum est, quantū morbus extremus est mollior.

Peracutum morbū vocat eum, qui quatuor diebus circumscribitur. Extremos autem labores appellat seuisima accidentia, vt vigiliās, syncopas. Hoc autē (statim) principium temporis indicat, tribus aut quatuor diebus cōsideratum. In his igitur, qui peracuto morbo laborāt, extremi labores fiunt, & ex his patfiunt. Oportet igitur in his necessario vtī victu in summo tenuissimo. quatuor enim diebus à morbo liberantur. & interea possunt absolutam inediam tolerare, vel quod ipsum totum tempus status est: In quibus autem non est peracutus morbus, sed contingit vberius cibare, tandiu (inquit) oportet.

oportet supersedere tenui victu, quandiu morbus abest ab extremis, hoc est, vel à statu, vel ab acutis.

Quando morbus in suo vigore constiterit, tunc tenuissimo victu vtendum est. Coniectari autem oportet, an æger cum victu sufficiat perdurare, donec morbus consistat, & nūquid prius ille deficiat, nec possit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, atque hebetescat. 98.

Hoc loco differit Hip. de morborum tēporibus. Sunt autem morborum tempora quatuor, principium, accessio, status, decessio. In principio igitur & in accessione iubet vberiorē victum adhiberi, in statu autem tenuissimū, non vberimum. Quoniam autem natura comparatum est, vt cibi ipsi à virtute concoquantur, si in statu, quum natura aduersus morbum pugnat, adhibeatur vberior victus, & natura cōtemnat morbum, conuertat autem se ad cibi concoctionem, grauitè affligitur à morbo agrotans: q̄ si contra, natura nutrimentum contemnat, certet autem cum morbo: cibus crudus vna cum morbo contra naturam operatur. Hoc autem (coniectari oportet) & reliqua, hoc modo intelligendum est. Perpendere oportet v. r.

al

APHORISMORVM

tutem agrotantis, & si quidem inuenias ipsam ex morbi forma posse per seipsam resistere, potes tenuem victum adhibere: si autem contra morbum quidem grauem, virtutem autem imbecillam, potes vberius cibare, vt virtus possit morbo resistere.

Quibus igitur statim morbus consistit, ijs statim tenuis victus adhibendus est, quibus vero posterius debet consistere, ijs & in ipso consistendi tempore, & parū ante illud cibus subtrahendus est, prius vero vberius agendum, vt æger possit perdurare 10

Adhuc de tēpore differit. Oportet (inquit) cōsiderare, in quibus quidem morbis statim sit status, & tenuem victum adhibere, cū natura magnopere laboret. In quibus autem nō statim, sed posterius, in ipso statu, & paulo ante ipsum, hoc est biduo aut triduo ante abstinere a nutriendo, verum ante statum (pinguius) hoc est vberius cibandus est. Solutio autem ex Hippocrentia sumitur, ex viribus agrotantis. Est igitur vniuersalis sermo, platus de omnibus morbis, non solum enim in per acutis morbis, vel acutis in statu oportet tenuem victum adhibere, & erum etiam in chronicis & in reliquis. 11

In accessionibus abstinere oportet, nā cibum dare nocuum est, & quibus per circuitum fiunt accessiones in ipsa accessione abstinere oportet. ¶

Cū docuisset Hip. quando oporteat nutrire, nūc docet quando non oporteat. hoc est in accessionibus. Cū autem dicat in accessionibus, ostendit. neg. in continuis febribus nutriendos non esse agrotantes, neg. in intermittētibus simpliciter, sed in accessionibus tantū, q̄ autem nunc infertur, videtur idem esse cū superioribus, vere autē aliud est. Cū enim pronuntiasset oportere in accessionibus abstinere; ne cui videretur solum in febribus hoc intelligendum, adiecit, in vniuersum oportet in omni accessioe abstinere, vel sit accessio doloris colici, vel doloris renum, vel sit quelibet alia occasio. Verū nō ignorare debemus nutriendos esse eos, qui semper eodē modo febricitant, in intermittētib; autē cibādos agrotantes in decessione febris, non autem in accessione, ne cibi euomantur, & vehementius perturbetur natura. Præterea sciendum est accessionem esse grauiorem partem totius periodi: periodus autem est reditus ab eodem in idē.

Accessiones autem & constitutiones morbi indicabūt, & anni tempora, & cir-

APHORISMORVM

cuitum successiua incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora interualla fiant.

In superiori Aphorismo cū docuisset in accessionibus non esse cibandos agrotos, potuisset aliquis dubitare, quare ratio cognosci possent future accessiones, ideo infert (accessiones autem & constitutiones ostendunt morbi & tempora anni & periodorū successiua incrementa) morbi autem hoc pacto, ut si sit tertiana, cito iudicatur, & tertio quoque die fit accessio. Si autē quotidiana, sero, & vnoquoque die fit accessio. Si autem quartana, serius, & biduo post accessio. Sic & in aliis morbis manifestantur & accessiones, & constitutiones. (& anni tempora) hoc modo, si contingat fieri quartanam in estate, breuis erit, quæ autē in hyeme diuturna erit, & in vnoquoque alio morborum genere celeritatem quidē estas. Tarditatem autem hyems addit. (Sed & accessiones) alternis quidē in estate, biduo post in autumnno, singulis autem diebus & noctibus in hyeme. (Periodorū autē incrementa) hoc modo, quoniam si vehementior, morbus inuadat, patet non longe abesse statum, & accessiones breui tempore ad nihilum recasuras, si autem remissior, longius abesse statum, & accessiones diu-
durnio-

turniores fore. Incrementa autem sunt inuasion-
nes morbi.

Sed ex iis, quæ mox apparent indicia su-
muntur, quemadmodum in morbo late-
rali, si circa initia statim sputum appareat,
morbum breuiat: si verò postea appareat p-
ducit & urinæ & alui excrementa: & sudo-
res, quæcunq; apparuerint, vel bonam mor-
borum iudicationem, vel malam: vel breues,
aut longos fore membris, ostendunt. 12

*Nunc autem ex apparentibus tradit ratio-
nem cognoscendi accessiones, & constitutiones
ipsorum morborum. Apparentia autem tripli-
cia sunt, vel enim salutem aut perniciem indi-
cant, vel iudicationem, aut nullam iudicatio-
nem, vel concoctionem, aut cruditatem. Hoc igitur
in loco concoctionis & cruditatis signa per-
tractat. Hac autem in iis quæ iudicantur consi-
derantur. Quæ autem iudicantur, considerantur
in sputis in excrementis, & in urinis. In morbo
igitur laterali si statim sputum expuatur, hoc
est tertio die, prædicere possumus statum esse pro-
ximum, & morbum breuiorem fore. Si autem
hoc eueniat circa quartumdecimum diem, sig-
num est diuturnitatis ipsius morbi. Sputum au-
tem & sputio hac ratione differunt, quod spu-*

APHORISMORVM

tum est id q̄ concoctum est. Sputio autem cruda. Ex apparentibus autē in morbo laterali accepit rationem cognoscēdi. Præterea ex urinis, & excrementis & sudoribus cōiecturam facit. (Et urina, & excrementa) & reliqua. si. n. tertio aut quarto die cōcoctio in ipsis appareat, manifestum est proximum esse statum, bene iudicatum iri morbum, Si autem hoc non fiat, longius abesse, & egre iudicatum iri morbum.

Senes facillimè ieiunium ferunt, secundo loco qui ætatem habent consistētem, minus adolēscētes, omnium minimè pueri, præsertim, qui inter ipsos sunt viuidiores. 13

Consequenter nunc in ætates transfert orationem, ut etiam ex ipsis ostendat, qua ratione in unaquaque carum quisq̄ sit cibandus. Senes igitur facillime ieiunant, secundo loco consistentes, & reliqua. Senes autem vocat non senio cōfectos, verum ad summum sexagesimum agentes annū. Consistentes autem vocat eos in quibus calor innatus decedit & remittitur. Virig, igitur incediam facile ferunt, Verum senes quidem facilius, q̄ facultas naturalis in ipsis ferè sit extincta, & ideo frigidiores sint. Consistētes autem, id est qui parum absunt à statu, & ipsi quidem

quidem ferunt inedia, difficilius autem quā senes ex eisdem causis. Adolefcētes autem minime, hoc est parum, q̄ in ipsis ferueat innatus calor, pueri autem nullo modo, cū corpus habeant difflabile, nec lōge absint ab insito calore, sed ex pueris quicunq; viuidiore sunt adhuc difficilius ferunt inedia. Nā cū mobiliore sint, vehementius calefunt, quanto autem vehementior est calor & intensior, tanto agrius sustinetur inedia.

Qui crescunt plurimum habent calidi innati, plurimo igitur indigent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus vero parum inest calidi innati, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguūtur. Hanc etiam ob causam febres senibus non similiter acutæ sunt, frigidū enim est eorum corpus. 14

Hic Aphorismus precedentis Aphorismi causas assignat, propterea enim pueri nullo pacto ferunt inedia, q̄ ea quæ crescunt plurimū habeant calidi innati. Vbi autem calidum innatum sit plurimum, plurimo indiget nutrimento, quo si careat, colliquatur corpus. Cū calidū innatum semper sit occupatum in agendo, & non suppeditato alimento ipsam corporis substan-

APHORISMORVM

tiam depascatur. Rursus senes exiguum habentes calidum paucis alimentis indigent, imo potius à multis extinguuntur, ut elychnij flamma, cū subito multum ei oleum infundatur. Volens autem ostendere Hip. in his quæ crescunt calidū innatū multū esse in senibus autē exiguū: hac de causa (inquit) & febres in senibus non ita sunt acutæ, consistentes enim acutæ fabricitant, ut calidiores. Senes autem non ita, cū frigidum sit eorum corpus.

Vētres hyeme & vere calidissimi sunt, & somni lōgissimi. quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est: unde & pluribus egent alimentis. indicio sunt ætates & athletæ. 15

Nunc Hip. transfert suam ipsis doctrinam in tempora, & docet, quæ eorum calidiores faciant ventres: & quæ frigidiores, præterea quō modo oporteat in ipsa intuentes cibare. Ventres igitur hyeme & vere calidiores natura. Ventrē appellant non solū eum, in quem ingeruntur cibi, verum etiam omnem cavitatem in profundo iacentem, ut cerebri, cordis, & epatis, & reliquorum, igitur ventres hyeme sunt natura seipsis calidiores. Nam propter frigiditatem
conti-

continentis cōprimuntur & condensantur me-
 atus. Innatus igitur calor contēdit, ut transpi-
 ret, cū autem non inueniat exitum condensato
 corpore, retrocedit ad interiores ptes, rursusq;
 ad exteriores redit, ex quo vario motu magno-
 pere accensus ingrauescit, & calidior seipso sit.
 In aestate autem non ita calidi sunt ventres. cū
 contrarium eueniat ei, q̄ hyeme solet accidere.
 Rursus ineunte ac medio vere calidi ventres
 sunt, ineunte quidem, q̄ frigidum dominetur,
 medio autem propter temperiem. Somni autem
 longissimi sunt. Nam ex copioso nutrimento in-
 gesto optimi vapores generantur (cum ratione
 fiant concoctiones) qui petentes cerebrū hume-
 faciunt ipsum, & somnum afferunt. In his igitur
 temporibus etiam plura adiumenta exhibenda
 sunt, hoc est copiosiora nutrimenta pro-
 pter copiam caloris innati (indiciū aetatis &
 athletæ) hoc ut exemplum intulit, in his. n. est
 multum calidi innati.

Victus humidus febricitātibus omni-
 bus confert maxime vero pueris & alijs,
 qui tali victu uti cōsueuerunt. Et quibus
 semel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora
 priculatim affere oporteat. cōsiderandū:
 cōdonandū autem aliqd tēpori & regio-

APHORISMORVM

hi & consuetudini, & aetati. 16. 17.

In superiori Aphorismo praescribat Hip. rationem cibandi sanos, hic autem consequenter de victu aegrotantium sermonem habet. (victus humidus febricitantibus omnibus conferri) & merito, nam omnis curatio per contrarium fit. Verum quidam dubitant asserentes febrem non solum esse siccam, verum etiam calidam. Oportebat igitur Hip. febrem curantem non solum humido, verum etiam frigido victu uti. Ad hoc dicendum Hip. ut breuitatis studiosum, cum meminisset unius oppositionis, quae est ex humido & sicco pugnantibus, reliquisse intelligendum alteram oppositionem calidi & frigidi. Maxime autem pueris confert, quoniam & nutrit ipsos, & febre resistit. Est enim lex medicorum, quae secundum naturam se habent, ea conservari a similibus, quae autem praeter naturam, ea contrariis curari: eodem autem modo & his qui tali victu uti consueverunt, quoniam consuetudo naturam imitans similibus indiget. Deinde docet: in quibus debeamus semel qualibet die cibare. In quibus autem bis, vel saepius, vel rarius quam bis (quibus semel, aut bis, vel plura vel pauciora, & particulatim, & est hic modus exhibendi. Dirigitur autem ad duo quadam intuentibus

bus nobis, ad virtutem & ad corpus. Ad virtutem quidem, si robusta sit, plures cibos & crebro exhibebimus, ad corpus autem, si indiget. Si autem virtus & corpus contrario modo se habeant, parui cibi & raro sunt exhibendi. Contrariam enim hanc coniugationem ostendit, cum dixit (& particulatim: hoc autem) econdonandum autem est aliquid tempori & regioni) additum est gratia decernendi, quacumque, hoc in negotio sunt animaduertenda, cum non solum oporteat habere respectum ad virtutem & ad corpus, sed aliquid oportet etiam suppeditari a tempore, quoniam si sit aestas, quamuis corpus indigeat copioso nutrimento, tamen non adhibemus nutrimentum copiosum, sed modicum: crebrius autem propter imbecillitatem virtutis. Si autem sit hyems, quibus corpus multis non indigeat, tamen uberius cibamus, ob copiam caloris innati, raro autem. Quod autem dictum est de temporibus, idem intelligendum est de aetatibus, & temperaturis, & reliquis. Sciendum autem est Hip. de simplicibus febribus habere sermonem: in morbis enim complexis instandum est ei quae magis urget.

Aestate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, secundum locum ver habet.

APHORISMORVM

Nōnulli dixerunt etiā hoc loco nugari Hip.
 Superius enim dixit, vētes hyeme & vere ca-
 lidiſſimi natura, nō est autē nugatio, illic enim
 de ſanis erat ſermo, hic autem de agrotantibus.
 Aestate igitur & autūno cibos difficillime ferūt.
 In autūno qdē ratione inaequalitatis, in aestate
 ppter exteriorē difflationē caloris innati, q̄ in
 nobis est. Hyeme autē rursus facillime, hoc est cō-
 modē, cū interior est inclusus calor innatus, ſe-
 cundo autem loco in vere ratione temporis.

His qui per circuitum acceſſiones ha-
 bent nihil dare oportet, neq; cogere, ſed
 ſubtrahere adiectioni ante iudicationes.

Iudicationem hoc loco vocat Hip. acceſſionē
 abutens vocabulo. Est enim iudicatio & ſubita
 in morbo mutatio, & certamen naturae cū cau-
 ſa faciente morbum, & perturbatio hoc ante-
 cedens. Iis igitur qui per circuitus acceſſiones
 habent, neque cibum exhibeas, neque coges, ſed
 ſubtrahes, adiectionibus ante iudicationes, hoc
 est cibus ante iudicationes. Si enim exhibueris
 cibum cogens agrotantes ſumere: maximē no-
 cebis, vel ad vomitum irritabis agrotantes ob
 nutrimenti moleſtiam, & cū ſis autor adij-
 ciendi aliquid cauſa facienti morbum, ipſum
 morbum augetis.

Qua

Quæ iudicantur, & quæ iudicata sunt integre, neque mouere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed finire. 20

Cū Hip. variis rationibus docuisset modum cibandi, nunc ostendit, quando opus sit in iudicationibus morborū adiuuare naturā, & quando non opus sit. Considera (inquit) iudicationē, vel quæ facta sit, vel quæ fiat. Et si inuenias ipsam sine ullo defectu, & integre occurrisse. Hoc enim est illud (artios) nihil mouebis, neq. quid noui institues, hoc est nihil tentabis, sed fines, q̄ eo tempore natura non indiget auxilio, cū ex se ipsa possit morbo resistere. Præterea quoniam quies est melior operatione. φαρμακία ἄρ' αὐτὴν hoc loco vocat purgationem, vel clysteriū, vel vomitū, vel per pharmacū, vel per quodlibet aliud aptū ad excitādū corpus. ad excretionē.

Quæ ducere oportet, quo maxime natura vergit, per loca conferentia eo ducere conuenit. 21.

Cū in superiori Aphorismo præcepisset Hip. ne moueamus ea quæ iudicantur, & integre iudicata sunt. Nunc consequenter docet, si imperfecta fiat iudicatio necessariam esse euacuationē, quo natura vergit, & p̄ cōferētia loca, ut si

APHORISMORVM

fit pituitosus humor vel melancholicus, & ad inferiora vergens, natura autem cōtendat, vt eum per intestina expellat. Oportet modicum adiuuare naturam irritando vel clysterio, vel adiectione aliqua. Si autem bilis redundet ad superiora vrgens & natura laboret, vt per os euiciat, oportet medicum praparare medicamētum, quo vomitus excitetur, & hoc est (quo maxime natura vergit) si enim secus feceris, magnam perturbationem naturae, laborem virtuti, periculum aegrotanti procreabis.

Concocta medicari, atque mouere nō cruda, neq; in principijs, modo non turgent, plurima verò non turgent. 22

Superior Aphorismus docuit nos rationem euacuandi humorem relictum in iudicatione, & per qua loca: sed nequis simpliciter &, vt cōtingit, euacuet ipsum hic Aphorismus docet (cōcta medicari & mouere,) hoc est qua concocta sunt: medicus enim debet naturam imitari, & vt natura non prius excitatur ad euacuationē, q̄ concoxerit materiam, ita medicus non crudam, sed concoctam materiam euacuare debet. Si enim materia est cruda, non cedit medicamento purgantis, & graua sunt accidentia, hac enim de causa dixit (in principijs:) cruda enim materia

materia vt plurimum est, in principiis morborum. Hoc autem (nisi turgeat) dixit propter ea quæ turgent in principio, hoc est maximè urgent. Hi autem sunt peracuti morbi, reliqui autem non turgent.

Deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiciantur, qualia conueniunt, & ægri facillè tolerant. Atq; vbi, vsque ad animi defectum expedit ducere faciendum, si æger possit tolerare. 23

In superioribus Aphorismis de purgatione differuit, in hoc autem assignat facilitatem tolerantia qua iudicemus excretionem. Deiectiones (inquit) non sunt æstimanda multitudine, hoc est, ea quæ excernuntur, non oportet crebri- tate excernendi, & copia eorum quæ excernuntur iudicari: sed qua ratione hæc purgentur cõsiderare: hoc est bene, vel male. Patet enim excretioni humoris noxi successuram esse facilitatem tolerantia ipsius ægrotantis, si autem hoc non fiat, cõtrariũ sequitur. Deinde infert (atq; vbi vsq; ad animi defectũ expedit ducere) nũc transit a purgatione ad euacuationẽ, id est sanguinis missionem: In quibus autem vsq; ad animi defectum ducamus, manifestum est eos esse,

APHORISMORVM

qui ardentibus febris laborent: verum neq;
 hos omnes, sed eos, in quibus virtus est robusta.
 Cur autem neq; ad animi defectum in his eua-
 cuationem ducimus? Quoniam ardentis febris
 ex humoribus putrefactis accedunt. Duo au-
 tem quaedam putredo habet, materiam putre-
 factam, & qualitatis malitiam, vtrum vsque
 ad animi defectum missus sanguis & quantita-
 tem materia diminuit, & extinguit qualita-
 tem acutam & inflammantem. Defectu autem
 animi refrigeratur corpus.

In acutis passionibus raro, & in princi-
 piis, medicinis purgantibus vti, & hoc
 cum præmedicatione faciendum. 24

Acutos morbos Hip. nunc vocat breues,
 qui breui mouentur, ardentis, & feruētē ha-
 bentes materiam, & calefactionem. Passionem
 autem vocat morbum, licet improprie phar-
 maccian autem purgationē. In his igitur pas-
 sionibus raro oportet vti purgatione, cum ma-
 ximè laborent corpora ob facilem motum cau-
 sa facientis morbum, & materia sit cruda: sed
 & hoc dicit faciendum, cum prius rectè iudica-
 uerimus. Si enim virtus est robusta, & fluida
 sint

*sint corpora, oportet purgare. Si autem opposi-
to modo res se habeat, imo etiam humor crudus
supernatet in ventriculo, vel se numero sur-
sum attollantur humores, non oportet uti pur-
gatione.*

Si qualia oportet purgari, purgentur,
confert, & facile ferunt. si contra, difficul-
ter. 25.

*Superius etiam hic Aphorismus pronun-
tatus est, sed non eodem modo. Illic enim de na-
turali euacuatione habitus est sermo, hic autem
de artificiosa. In illo igitur Aphorismo,
qui de naturali euacuatione tra-
ctat, exposuimus mentem
Hip. quam obrem illud
satis sit.*

¶

PHILOTHEI COMMENTARIA
IN SECUNDVM APHORISMORVM
HIPPOCRATIS, LVDVICO
CORADO interprete.

In quo morbo somnus laborem facit,
mortale. Si vero iuuat, non mortale. 1

In presenti Aphorismo secunda sectionis docet indicationem sumendam à somno, ex qua licet intelligere utrum salubris an insalubris sit morbus. In quo morbo igitur somnus laborem facit, & reliqua. Labor vel lationem significat ut hoc loco, vel gymnasiū, ut labores cibos precedant, vel dolorem, ut si duo dolores simul fiant, Rursus tempora morborum quatuor, principium, accessio, status, decessio, vel igitur in principio somnus laborem, id est lationem facit, de quo ab Hip. non habetur sermo, non enim mortem indicat: quin potius fieri potest, ut soluatur morbus, cū nōdum secuta sit extrema calefactio in partibus, quæ calefaciendæ sunt, & concussio ex motu humorū qui peccant. Restat ut vel in accessione vel in statu, vel in decessione hoc sit, cū omnino alleuatio sequatur.

quatur somnos in principio: sed manifestissima est utilitas in decessionibus. Si igitur in his temporibus, & maxime in statu somnus lesionem faciet mortale, qua nempe in re vnumquodque maxime conducit, si praterquam quod nihil conducit, etiam offendat, mortem merito manifestabit. Hoc autem proficiscitur ex imbecillitate innati caloris, qui non potest superare causam morbum facientem. Postea sequitur, si autem somnus iuuabit, non mortale, & merito, ostenditur enim ex hoc bene concoctas esse materias.

Vbi somnus delirium sedat, bonum. 2

In vniuersum habens sermonem dicebat Hip. vbi somnus lesionem leuat, non mortale, & quod illic assererat, nunc confirmatur exemplo (vbi somnus delirium sedat, bonum) & hic quidem ut breuitatis studiosus grauissimi morbi, hoc est delirij mentionem faciens manifestauit & reliquos morbos hanc eandem subire conditionem, hoc est inflammationem, febrem, dolorem. Si igitur somnus sedet, bonum.

Somnus & vigila, vtraque si modum excesserint, malum. 3.

Ambo mala tanquam immoderata, verum somnus quidem & ut signum, & ut causa. Ut signum quidem, quoniam indicat multitudinem

D

APHORISMORVM

materia, & imbecillitatem virtutis. Vt causa autem, quoniam auget multitudinem, non permittentes ipsam diffilari. Difflationes enim in vigilia fiunt. Rursus vigilia & vt signum, & vt causa mala. Vt signum, quoniam indicat siccitatem: vt causa autem, quoniam auget ipsam difflationem. Dubitant autem quidam qua ratione motus Hip. somnum longum appellauit. Somnus enim longus, non somnus sed coma dicitur. Verum aliud est coma, & aliud somnus longus, coma enim non ex diurnitate formã sumit, sed ex difficili expergefactione. Somnus autem longus non ex difficili expergefactione, sed ex diurnitate.

Non satietas, non fames, neq; aliud quicquã, q̄ modum excesserit, bonum 4.

Cur satietatis & famis hoc loco meminit Hip. & non alterius oppositionis? vt calefactionis & refrigerationis. Vt redderet causam superioris Aphorismi, somnus enim generatur ex ciborum satietate. Vigilia autẽ ex nimia fame, ab his autem in vniuersalium transferens sermonem inquit, neq; aliud quicquã bonũ, quodcunq; natura modum excedat, nihil enim bonũ est, quod modum excedat.

Spontanæ lassitudines morbos præ-

nun-

nuntiant.

5.

Spontaneas lasitudines vocat eas, quae sine causa manifesta fiunt. Ex his docet indicationē. Verū lasitudo triplex est, tentiois, ulcerosa, & ossea, prima est, in qua totum corpus videtur tendi. Prouenit autem ex spiritibus flatuosis, & quasi tentione quadam afficientibus corpus. Altera sensum infert ulceris. Generatur autem ex acuta & mordaci materia. Tertia est ea, in qua videntur ossa cōteri, & hac ab humore crasso & terestri proficiscitur. Haec igitur lasitudines morbos praenuntiant, hoc est iudicat, & admonent nos proximum esse morbum, interim enim quiescit humor, qui est autor lasitudinis. Posterius autem obstructus putrescit, & hinc graues morbi generantur.

Quicumque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, ijs mens aegrotat.

6.

Continuus est hic Aphorismus superiori, in illo enim de lasione, quae manifeste sentiatur, disseruit, hic autem de insensibili si quis aegrotet nō sine dolore in quacunque parte corporis dolore non sentiat, malum. Ostenditur enim affectum esse cerebrū, verbi causa, aegrotus laborat erysipelate vel inflammatione in femore accedens

D 2

medicus aggreditur ex arte curationem, cum autem postridie vel ab aegroto, vel ab alijs accepisset eum in nocte nullum omnino dolorem sensit, cum prius vehementius affligeretur, ut vix ferre posset, secum cogitat nunquid inflata sit eiusmodi inflammatio, vel in alium locum translata, & ideo merito fuerit doloris expers. Cum autem, nihil esse horum intelligat, suspicatur vel delirare hominem, uel deliraturum: hoc autem saepe, id est fere semper solet euenire.

Quæ longo tempore extenuantur corpora, lentè reficere oportet. Quæ vero breui, breuiter. 8

Hoc loco admonet medicum, ut consideret in his, qui conualuerunt, morbum qui praecessit, utrum fuerit diuturnus, an breuis. Hoc autem patet ex eo (in longo tempore & breui.) Si enim longo tempore extenuatum fuerit corpus, lente nutriendum est, hoc est longiori tempore. Nam cum ex morbi diuturnitate contabuerint carnes, consecuta est imbecillitas solidarum partium, quarum opera sit absoluta concoctio, & distributio, & sanguinis generatio in animalibus, ut non possint tantum alimentum conficere, quanto corpus indiget. (Si autem breui, breuiter,) hoc est breui tempore copiosum nutri

trimentum exhibemus. In his enim, cum humida solum partes, exhausta sint, solida, robusta sunt. Hoc modo igitur oportet considerare in robore solidarum partium.

Si quis à morbo cibum assumens non corroboratur pluri alimento corpus vti significatur. Quod si non assumenti cibū hoc accidat, scire oportet, quod indiget euacuatione. 9

Et hic Aphorismus superiori continuatus est, & ad eos pertinet, qui conualuerunt, quod autem docet eiusmodi, est, quicumq; appetentes, & crassum alimentum assumentes, ad pristina sanitatem redire non possunt, plus cibi, quam opus sit, ingerunt, & ideo imbecilli sunt, potius enim grauantur, quam nutriantur, cum naturales facultates corporis sint imbecille, neq; chyli generatio ratione fiat, neque sanguificatio, neq; nutritio. Quicumq; autem cum non possint tantum cibi assumere, quantum satis est: imbecilli sunt, vitiosos habent humores, quos nisi euacuent, fieri non potest vt integra fruatur valetudine. Corpora enim impura quanto magis nutries, tanto magis laedes. Si quis autem dubitet, qua ratione non nutriantur, si appetunt, asserimus eos, appetere quidem: quia virtus ap-

APHORISMORVM

petendi sit robusta, non concoquere autem propter imbecillitatē virtutis alterantis, quae impedit quo minus nutriantur.

Corpora cum quispiam purgare voluerit, oportet fluida facere. 10

Cōtinuus etiam est hic Aphorismus superiori, in illo enim dicebat, si non assumente cibum hoc accidat, euacuatione hominem indigere, sed ne quis temere euacuet, & laedat egrotantē, hoc loco monet Hip. oportere medicum, qui purgare voluerit, curare, ut facilis fluxus sit in corpore, hoc autem fit duobus modis, vel attenuādo materiam, vel dilatando loca. Oportet igitur, & ea quae sunt angusta, relaxare, rare facere, meatus extendere, vasorum os dilatare, humores crassos & lentos, qui continentur in corpore, incidere & attenuare. Quibus rebus confectis & adhibito medicamento, humores transferuntur & trahuntur ab eo, & optima fit purgatio, neque illi, qui purgantur, capiuntur vel torminibus, vel vertigine, vel inflammatione, vel exolutione, qui affectus solent iis accidere, qui non ratione purgantur.

Non pura corpora quanto magis nutries, tanto magis laedes.

Quoniam ingestus cibus una corrumpitur propter

propter praexistentem cacochymiam in corpore, quemadmodum enim pura aqua in cæno, ita fædatur, cibus ut augeatur quidem secundam quantitatem, & hinc sumitur scopus nutriendi.

Facilius est impleri potu, quam cibo. II.

Omne enim nutrimentum siccum ut crassius ægre alteratur, & ægre distribuitur. Humidum autem nutrimentum ut acteratu facile, prompte etiam distribuitur, verum potus non est intelligendus pro quolibet humido, quod per os assumitur, verum (ut in libro de nutrimento dictum est) pro vino, quod est vehiculum siccæ nutrimenti. Nullum enim nutrimentum est inter omnia, quod facilius distribuatur, & quod vehementius possit colligere & confirmare virtutem dissipatam. Non solum autem vinum facile distribuitur, verum etiam facile apponitur, & hac de causa maxime nutrit & maxime vinum Flavum & amarum. Hoc enim omnino optimum est. Sciendum autem est Hip. quoniam prius sermonem habuit de iis qui conualuerunt, idcirco duplicis materiae ex qua reficiendi sunt mentionem fecisse.

Quæ relinquuntur in morbis recidivas facere consueverunt. 12.

Quæ relinquuntur vocavit reliquas ritiosas.

D 4

APHORISMORVM

rum humorum, quibus quidem putrefactis necesse est febres accendi. Connectitur autem praesens Aphorismus illi, cuius initium. (Si verò non assumēte cibum hoc accidat, scire oportet quod indiget euacuatione.) Causam autem euacuationis assignat. Nam quae relinquuntur in morbis recedinas facere consueverunt.

Quibuscunque crisis, id est, iudicatio fit, ijs nox grauis ante accessionem, quae subsequitur magna ex parte leuior existit. 13

De futura iudicatione differit. Iudicatio autem est certamen naturae & morbi, vel subita in morbo mutatio. Hanc iudicationem antecedens nox difficilis est. Vt enim athleta uel miles impendente certamine perturbatur, & prius rectè accingitur, cum secum cogit auerit, quae ratione inuadendi, vel declinandi sint hostes, ita natura prius turbatur, & excitat suas ipsius vires ad expellendum & alterandum materiā facientem morbum, & hac de causa laboratur, verum in nocte, nam eo tempore non sine molestia somnus abrumpitur à turbatione. Nox autem quae subsequitur plerumque, facilior est, cum plures iudicationes faciliter absoluantur, neque natura defatigetur in expellendis superfluitatibus.

In profluuiis alii mutationes excrementorum iuuant, nisi ad mala mutatio fiat. 14.

Hoc loco Hip. tradit rationem cognoscendi, ut firmiter discas, utrum perfecta fuerit iudicatio, necne, Consideranda (inquit) est immutatio excrementorum ventris, nunquid cum diu flaua vel liuida excreta sint, nunc in meliorem partem mutari ceperint. Et si quidem in meliorem partem mutationem inuenias, iudicabis nullum malum esse in corpore, quauis fortasse eo tempore non subsequatur facilitas tolerantiae. Si autem excrementa maneant eadem, vel in deterius mutantur, tunc malum est, etiam si fortasse non sequatur difficultas tolerantiae. Sciendum autem est hunc sermonem etiam vniuersalem esse posse, non solum enim conuenit in ventris profluuiis, verum & in omni euacuatione.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretionem inspicere oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus vna ægrotat, si verò similes sanis, tutum est corpus nutrire. 15

Iudicatio duplex, vel enim fit per excretionem, vel per abscessum. De iudicatione autem,

APHORISMORVM

qua fit per excretionem. Superius differuit, cū diceret in quibusdam ventris profluuijs mutationes excrementorum conducunt. Nunc autē sermo est ei de ea iudicatione, qua fit p abscessū. vbi (inquit) fames agrotāt, aut tubercula nascuntur in corpore, consideranda sunt excretionēs: nam ex his poteris cognoscere, utrū per distributionē delata sit materia, an per translationem. Si enim factō abscessu ferūtur excretionēs biliosa, patet per distributionē delatam esse materiam, & non esse absolutum corpus, hoc est nobiliores partes a cacochymia, verū adhuc agrotare: quamobrem non est tutum nutrire. Si autem excretionēs ferantur similes his, qua secundum naturam, tunc intelligendum est omnem materiam per translationem deriuatam esse à nobilioribus partibus ad ignobiliores, tunc autem possumus tuto corpus nutrire.

Vbi fames, laborandum non est. 16.

Aphorismus hic ad sanos attinet, nō oportet enim exerceri & moueri illos, qui fame laborant, ne intendatur siccitas ratione gymnasiorum, & ne eiusmodi motu vehemētius resoluantur virtutes. Si quis autem roget, quam utilitatē afferat hic Aphorismus, in quo Hip. sanorū meminit: respondemus Hip. non solū laborare,

vt

ut morbum tollat, verum etiam ut existentem sanitatem cōseruet. Præterea scire debemus, duplicem esse famem, est enim vel penuria cibi, cuius meminit Hip. in epidemijs his verbis, (in oppido eno, qui ob famem leguminibus vescabantur, crura debilitata sunt) privatio igitur necessarij, hoc est cibi, fames dicitur. Est etiam fames inedia, cuius & hoc loco meminit. Animarvertendum est autem hunc Aphorismum etiam de agrotantibus interpretari posse.

Vbi cibus præter naturam ingestus est hic morbum facit, ostendit autem sanatio.

17.

Nutritum triplex, futurum nutritum, ut cibi, quasi nutritum, ut succus qui est in vetriculo, q̄ iam nutrit, quod quidem & propriè nutritum appellatur, cuius causa neruo apposita in naturã nerui transmutatur, & musculo in musculi substantiam, & vena in vena natura. Hoc igitur loco sententia Hip. intelligenda est de omni genere nutriti, ut cibus (inquit) vel qualitate vel quãtitate nature modum excedit, morbi, qui ex hoc fit, per cõtrarium curatio firmorum nobis & tutiorem ledentis causa cognitionem tradit.

Eorum quæ vniuersim & velociter

APHORISMORVM

nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones. 28

Superius monebat Hip. facilius esse impleri cibo quam potu. nūc ut diluat ea, in quibus dubitari posset, ostendit quæ sunt ea, quæ facile, & quæ non facile impleant, cito enim (inquit) implent ea, quorum superfluitates citò excernuntur, quorum autem sero, ea sero: verbi causa oportet inquirere, vtrum vna hora post exhibitum nutrimentum excernuntur excrementa, an pluribus, & si vna hora post, sciendū nutrimentum illud facile alterari. Si autem pluribus post, non facile alterari vniuersim quidē & velociter nutrit humidum nutrimentum, ut vinum, & si quid eiusmodi vniuersim nutrit, hoc est breui tempore. Et velociter, hoc est breui tempore, postquam exhibitum est alteratum. Quacunque igitur vniuersim & velociter nutriunt, horum & veloces fiunt excretiones, quæ autem sero, contrario modo se habent, ventriculus enim primus fruitur cibis, ex ipsis trahēs succum. Deinde postquā expletus est, ad excretionem superfluitatum excitatur.

Acutorum morborum non omnino sunt certæ pronuntiationes salutis aut mortis.

Acutos

Acutos morbos vocat, & qui breui tempore ingrauescant, & qui feruentem & ardentem habent caliditatem, & qui habent accidentia graua, & (vt simpliciter dicam) qui ex bile generantur: sed hi vel eque in omnibus partibus animalis generantur, vt ardentibus febres, vel in aliquo loco affecto, vt pulmonia, & angina. In his igitur acutis morbis non sunt omnino certa prænuntiationes vel salutis, vel mortis, cum mutatio sit in ipsis momentanea, & diffundatur in natura perniciem humor horum auctor morborum, vel humor ledens quandoque transferatur ex aliis in alia, hoc est a nobilioribus partibus in ignobiliores, & ab ignobilioribus in nobiliores.

Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta est, ijs senescentibus exiccatur. Quibus verò iuuenibus adhuc aluus sicca est, ijs senescentibus humectatur. 20

In iis qui aetate sunt consistenti humida sit aluus, vel ob refrigerationem existentem in ventriculo, vel ob robur excrettricis facultatis, vel ob bilem confluentem in ventriculum, & in intestina. Quibus autem iuuenibus humida sunt ob refrigerationem ventriculi, ijs senescentibus sicca sunt ob incrementum frigoris aetatis. Quibus

APHORISMORVM

verò iuuenibus humida sunt ob robur excretoris facultatis. ijs senescentibus sicce fiunt ob imbecillitatem eiusdem virtutis. Verū quibus iuuenibus humida sunt ob affluētē bilem, ijs senescentibus sicca sunt, cū nō amplius in ipsis generetur bilis. Rursus in ijs, qui sunt in atate cōsistenti sicca fit aluus, & ob caliditatem existentem in ventriculo, vel q̄ non confluat bilis in ventriculum & in intestina, vel q̄ distributio rectē ac ratione fiat. Quibus autem iuuenibus alui sicca sunt ob caliditatem, his senescentibus humida sunt ob frigiditatem: quibus verò iuuenibus alui sicca sunt ob inopiam bilis, ijs senescentibus humida sunt non simpliciter autem, cū in ipsis bilis non generetur: sed quoniam à multitudine grauentur, quibus etiā iuuenibus humida sunt, cū ob iecinoris imbecillitatem distributio non rectē fiat. Sciendum est autem humidum & siccum ventriculum dici non ratione substantiæ, sed excrementorum. Præterea sciendum est hunc sermonē esse de eo, quod ut in pluribus contingit.

Famem thorex, id est vini potio foluic. 21.

Famem hoc loco appellat Hip. vehementissimam, & quæ nunq̄ deficiat ciborum appetentiā, quam

quam nonnulli caninam vocant, hac autem duplicem habet causam: vel immodicā excretionē vel frigidum humorem incumbēt em ori ipsius ventriculi, qui frigiditatis, quidem ratione appetentiam excitat. Dissoluit autem & obtundit concoctionem, & hac de causa copiosum nutrimentum assumunt, non concoquunt autem, & fame conficitur totum corpus. Eam igitur thorexis, id est vini potio soluit. Tali enim victus ratione statim sedatur fames. Diu autem nobis id facientibus tandem desinit: quoniam euaporetur materia famem faciens calefactione vini. Vinum autem non accipiendum est pro omni vino simpliciter.

Quicumque morbi ex repletione fiunt curat euacuatio, & quicūq; ex euacuatione, repletio: & aliorum contrarietas. 22.

In proximo Aphorismo Hip. particularem famis curationem prescribat, in hoc autem vniuersalem habet sermonem. In vniuersum (inquit) omnis repletio euacuatione curatur, & e conuerso, contraria enim contrarijs curantur. Ad hac autem refertur & medicina definitio, quæ est eiusmodi, medicina est adiectio & ablatio, adiectio quidem eorum, quæ deficiunt, ablatio autem redundantium.

Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. Septenorum quartus est index, alterius septimanæ octauus principium. Est autem & vndecimus contemplabilis, ipse enim quartus est secundæ septimanæ. Rursus verò & decimus septimus cōtemplabilis, ipse siquidem quartus est à quatuordecimo. Septimus verò ab vndecimo. 23.24

Hoc loco vltimum terminum acutorū morborum Hip. quartumdecimum diem assignat. Acuti enim morbi ex tenui & acuta materia generantur, quæ materia ratione quidem substantia habet, vt facile diffletur, ratione autem acrimonia habet, vt facile excreatur. Mordens enim & molestia afficiens naturam, excitat ipsam ad expellendum contraria, quæ sunt in corpore, & ad sustinendam iudicationem. Subiicit septenorum quartus est index, quæ ratione? Quoniam decretorius est, si igitur quarto non fiat perfecta indicatio, septimo fiet, cū in summo virtus sit imbecilla, & nō possit cito expellere causas morbum facientes. Si autem septimo non fiat perfecta, indicatio in vndecimo perficietur. Si autem & in vndecimo imperfecta, quartodecimo absoluetur. Hi igitur dies indices

indices sunt & contemplabiles. Indices quidem, quoniam indicant in morbo nondum futuram iudicationem contemplabiles autem, quoniam ex superioribus ipsos intuentes pradicimus. Sunt igitur hi quaternarij periodi, & quibus alij per continuationem nominantur, alij autem per interuallū, in quo quidem non est idem finis quaternarij cum eiusdem principio, quartus autē quaternarius rursus per cōtinuationem. Undecimus enim dies & principium, & finis nominatur. Si quis autem ostendat acutos morbos quandoque, & decimotertio, & vigesimo iudicari, sciat hoc esse numerādum inter ea, quæ raro fiunt. Rursus si quis asserat Hip. in pronosticis docere quadraiesimum diem esse vltimum terminum acutorum, respōdemus Hip. in eo loco sermonem habere non de morbis simpliciter acutis, sed de acutis ex decidentia, quorum vltimus terminus est dies quadraiesimus.

Aestiuæ quartanæ magnæ ex parte breues autumnales autem longæ, & maximæ, quæ hyemem attingunt. 25

In proximo Aphorismo tradebat Hip. rationem cognocendi morbos acutos, in hoc autem continuādo chronicos (aestiuæ igitur quartanæ) hoc est, quæ in æstate generantur, breues sunt,

E

APHORISMORVM

hoc est breui tempore magna ex parte durant, quoniam continentis caliditas attenuat materiam, rarefacit meatus, & diffilat ipsam. Autumnales autem, hoc est, quæ in autumno affligunt, longè, & maxime quæ hyemè attingunt ob refrigerationem, & quoniam condensantur meatus a frigiditate, vel quoniam crassior est materia. Si quis autem dubitaret qua ratione fieri possit, ut in estate generetur quartana, ubi est calefactio & diffilactio, respondemus, quantum ad tempus attinet non oportere generari, verùm in causa esse rationem victus, caliditas enim agens in crassum & terrestrem cibum, ut cramben, carnem bouillam, & alia id genus, generat humorem melancholicum, ex quo generatur quartana.

Febrem conuulsioni superuenire, quàm febri conuulsionem, melius est. 26.

Conuulsio motus est inuoluntarius, qui fit in instrumentis, quæ ad electionem pertinet fit autem vel ex multitudine, qua repleto cerebro & nervis ipsi nervi intenduntur, vel ex siccitate cuius gratia nervi simul augentur adinuicem, cùm autem uel exiccetur uel intendatur motus inuoluntarius faciunt. Melius est igitur (inquit Hip.) conuulsioni superuenire febrem quam econuerso, nam

febris

LIBER SECVNDVS. 26

febris interiores partes penetrans magna ex parte calescit, & atenuat, & diffilat humores conuulsionem generantes. Si autem febris superueniat conuulsio (hac autem est ex siccitate) malum, opus enim est curare siccitatem, non expectat autem tempus grauitas morbi, sed quam primum resoluit virtutem & celerem mortem infert.

His, qui non ex ratione leuius se habent non oportet confidere, neque multum timere mala quae praeter rationem eueniant, plurima enim talia stabilia non sunt, neque multum durare & permanere consueverunt.

27.

Hoc loco praecipit Hip. ne qualibet de causa vel confidat vel timeat his qui praeter rationem alleuati sunt non oportet confidere verbi causa, quem vehemens morbus inuasit, postea statim remiserit euacuato corpore, vel per vomitum, vel per sudorem, vel per excrementa, vel per urinas, vel per sanguinis eruptionem, sed neque quamuis signa concoctionis, appereant, fiduciam existimare oportet eiusmodi alleuationem. quae enim hac ratione eueniunt recidivas facere consueverunt (ut in alijs dictum est). Deinde addi.

E 2 prau

APHORISMORVM

praua eueniant) verbi causa, quum quis difficilem habuerit respirationem sine ratione, vel delirauerit, vel magno rigore correptus sit, neque hoc stabile existimandū est, non enim oportet timere ea, quae videntur quidem pernitiōsa, vere autem non sunt, sed praeter rationem eueniunt, interim enim nihil difficile significant.

Febricitantium non omnino leuiter, permanere corpus, & nihil, minui, vel etiam plusquam ratio postulat contabescere, malum, illud enim morbi longitudinem, hoc vero imbecillitatem significat. 28.

Nunc autem ex habitu corporis tradit rationem cognoscendi (febricitantium non omnino leuiter, sed mediocriter, permanere & nihil minuit corpus, malū) ostendit enim cōdensationē corporis, & crassitiem humoris, & propterea longitudinem morbi. (Contabescere plusquam ratio postulat, malum, hoc enim indicat tenuitatem humoris, & raritatem cutis, quod quidē pernitiōsum est, nam ex hoc ostenditur virtutis imbecillitas. Sciendum est autem, illud plus quā ratio postulat ad vtrunque referendum esse, & ad non minui corpus, & ad contabescere.

Cum morbi inchoant, siquid videtur
mo-

mouendum moue, cum vero consistunt,
ac vigent, melius est quiescere. 39.

Hic Aphorismus ad acutos morbos attinet, & hæc est autem eius sententia, considerandum est an materia turgeat, & tunc euacuatione utendum est, & illud est (siquid videtur) si autem nõ turget, non euacuabis. Euacuationẽ autem hoc loco intelligit & sanguinis missionem, & purgationem, verũ (si videtur) in principio moueas, ut, natura inueniens modicam materiam, eam facile concoquat, & remoueat, in statu autem quiescere melius est, tunc enim natura in certamine superauit materiam, & facta est cõcoctio, nec opus est auxilio medici. Alia autem ratione possumus asserere, in his morbis tenuem humorem subiacere, & qui facile turgeat, & facile moueatur, ideo quam primum expellendum esse a corpore, ne inordinato motu ad nobiles partes fluat, & graue ad malum efficiat. In statu autẽ oportet quiescere, quoniam in cõcoquenda materia occupata sit virtus & vitalis & naturalis, utraque enim harũ est robusta, cum virtus animalis, valde laborauerit, vt in principiis, econuerso.

Circa initia & finis omnia imbecilliora cum vero consistunt, fortiora. 30.

Eius qui ex ægritudine bene cibatur,
nihil proficere corpus, malum. 31

Hic Aphorismus ad eos attinet quæ ex morbo conualuerunt, hoc, autem patet ex eo quo dicit (ex ægritudines) si quis igitur copias sit usus nutrimento, & nihil profecerit eius corpus perniciosum, quamobrem? Quoniam virtus appetendi non est naturalis acutus enim subiacet humor in ventricula, qui excitat quidem ipsam virtutem, verum ob in frigidationem non concoquetur nutrimentum, & tunc corpus non nutritur.

Omnes ferè qui male habent circa initia bene cibati nec quicquam proficiètes, circa finem rursus cibum non appetunt. Qui verò circa initia non valde cibum appetunt, postea bene appetentes ij melius euadunt. 32

Hic etiam Aphorismus ad conualescentes attinet. Duo autem nobis hoc loco ostendit, quorum illud repellit, hoc vero laudat, quicumque (inquit) male habent, hoc est vitiosos, humores in corpore relictos habent, circa initia bene cibati, posterius cibum non appetunt, deterius euadunt. Hi autem contrario modo se habentes melius euadunt, quoniam illi, qui circa initia bene

bene cibati sunt, robore appetentium partium bene cibantur, sed postea cum multitudine nutrimenti auctus sit vitiosus humor, qui est in corpore, leditur virtus appetendi, & hac de causa non appetunt, qua propter & deterius euadunt. ij autem qui circa initia nullo modo appetunt, hoc est, omnino pauca assumunt, & non appetentes non concoquunt redundante natura vitiosi humoris illo tempore quo egre cibantur, hoc autem concocto necessario circa finem bene cibantur.

In quouis morbo bene mente constare, & bene se habere ad illa, qua offeruntur, bonum contra vero, malum. 33.

Hic Aphorismus tradit nobis predicendi rationem sumptam à nobilioribus, partibus, hoc est à cerebro, & à ventriculo. In omni morbo (inquit) mente bene constare, & bene se habere ad ea qua offeruntur. i. ad cibos, bonum. Hoc quidem mente bene constare bonum, quoniam & membrana, & spinalis medulla, & septum transversum, & omnes nervosae partes, & maxime quaecumque cerebro propinqua sunt, omnino, recte se habere significantur. Hac autem bene se habere ad ea, qua offeruntur, etiam bonum, cum & ventriculum, & iecur, & ipsum

cor eodem modo recte se habere cognoscantur.

In morbis minus periclitantur, quorū naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, quam quibus secundum nihil istorum congruit. 34.

Hic etiam Aphorismus ad prædictionem attinget, hæc est autem eius sententia, quicumque morbi congrunt propriis, principiis minus habet periculi, quicumq; uero, non congruunt, sunt maxime periculosi. Ut exempli causa, si tertiana febris generetur in ætate declinante & in senectute, maius est periculum, ostenditur enim in his, hoc est, qui non congruunt vehementem esse causam, ut possit superare oppositionem, quæ est ex tempore, nam ex his, qui non congruunt, non possumus affirmare magnam esse causam, sed tantum demonstrata est ad simile conuersio, quæ facile fit, etiam si causa non sit vehemens, quæ conuersionem faciat. Eodem modo intelligendum est de natura & temperatura corporis, & de reliquis.

In quouis morbo partes ad umbilicum & imum ventrem attinentes crassitudinē habere melius est: multum vero extenuari & cōtabescere, prauū, sed & hoc quoq; ad inferiores purgationes periculosum. 35

Hic

Hic Aphorismus ad signa pertinet. Considera (inquit) in morbis ea, quæ sunt circa umbilicum & imum ventrem, & siquidem hæc crassitudinem habeant, bonum, si vero extenuata sint, & contabuerint, malum. Sciendum autem est totam illam partem, quæ est à mucronat a cartilagine ad pubis ossa, tres habere particulas, ex his quæ superius sunt, vocatur hypochondria quæ autem medium locum obtinent uocantur partes circa umbilicum, quæ iacent in ultima parte, imus venter. In omnibus igitur morbis partes, quæ sunt circa umbilicum & imum ventrem, crassitudinem habere melius est, afferunt enim utilitatem inferioribus partibus, quæ crassitudine sua calefaciunt, & cum hoc modo recte, se habeant, recte fit concoctio, cum autem sint robusta, melius seruiunt purgationibus. Extenuata autem esse & contabescere, malum, oppositis de causis. si quis autem roget, cur Hip. tacuerit superiores purgationes tutas esse his, qui hoc modo sunt affecti, dicimus hoc tanquam manifestum esse prætermisum.

Qui salubritatem corporis habent per medicamēta euacuati exoluuntur, & qui prauo vtuntur cibo. 36.

Hoc loco suadet Hip. ne corpus sanum pur-

E 5

APHORISMORVM

gantibus medicamentis purgemus, exoluuntur enim, quoniam in sanis corpus est aequale, medicamentum autem adhibitum non inueniēs superfluitatem, quam euacuet, evertit corporis habitum. Afficit autem primo spiritus, deinde humiditas partes, postremo solidas, & hos quidem dissipat, illas aut diffilat. Solidas autē colliquat, cum autē hac fiant, necessario sequitur defectus animi, & syncope. Præterea illi qui prauo utuntur cibo purgatione (inquit) exoluuntur, quoniam medicamentum accipitur à cacochymia, quæ acuta est ex prauo nutrimento, & incipit ipsam purgare. Ipsa igitur dum purgatur, & transit per nobiles partes & sensibus cum sit acuta, & modax, molestia & morsu infert exolutionem. Præuuum autem nutrimentum vel est sanguis ipse, vel exterior cibus.

Qui bene se habent corpore, difficulter ferunt medicationes.

In eadem sententia est hic Aphorismus, sumere autem pharmacum idem est, quod purgari, bene autem quod moderatè. Difficile igitur est exhibere pharmacum ijs qui bene se habent corpore, quamobrem? Quoniam est superfluitatū purgatio, si autem fiat in sanis corporibus, cum non inueniat propriam materiam, quam trahat,

hat, colliquat partes.

Parum deterior cibus, aut potus suauior autem, melioribus quidem, sed minus suauibus, est præferendus. 37.

Hic Aphorismus ad rationem victus attinet, hoc autem modo cōnectendus est. Paulo deterior & potus & cibus suauior autem agrotanti, melioribus quidē, id est, qui facile concoquuntur. In suauibus autem agrotanti est præferendus. Nam non solum gratificamur agrotanti in ijs, in quibus graue damnum non subsequatur, ut iubemur in epidemijs, verum etiam ipse cibus vel potus maximè conducet, quod enim suaue est illis, quibus offertur, hoc amplecti & concoquere ventriculus consuevit, ab ijs autē, quæ insuauia sunt, nauseare & reliqua mala generari consueuerunt.

Seniores inuenibus plurimum minus ægrotant. Qui verò longi morbi ipsis accidunt, maxima ex parte comitantur ad mortem. 39

Hic Aphorismus duas ad inuicem aetates comparat, consistentem & senilem: (senes inq̄ inuenibus magna ex parte rarius ægrotant:) nam senes, cum prudentes sint, in cibo & potu temperantes sunt, neque implentur ijs, ex qui-

APHORISMORVM

bus multa superfluitates generetur, ideo rarius agrotant. Iuniores autem ut imprudētes multo cibo implentur, & ideo in cruditates ratione plenitudinis incidentes facile & citò agrotant. Postea subiicit, quicumq; autem morbi ipsis, hoc est senibus accidunt longi, magna ex parte moriuntur ob imbecillitatem virtutis, quæ non facile potest morbos concoquere.

Raucedines & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt. 40

Superioris Aphorismi tradit exemplum, nam raucedines & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt ob inopiam caloris & imbecillitatem facultatum.

Qui frequenter ac fortiter absque manifesta causa exoluuntur de repente moriuntur. 41

Hoc loco ostendit rationem cognoscēdi mortem impendentem. Si quis inquit frequenter & fortiter sine occasione manifesta exoluatur, hic de repente moritur. Nam si manifesta de causa exoluantur non moriuntur. Mulier enim quædam (ut Galenus affirmat) in quodam balneo continenter exoluebatur, quoniam vitiosa ligna accendebantur in balneo. Quamobrem etiã defectum animi patiebatur, cum autem causa esset

esset in promptu, quæ defectum hunc animi pariebat, exolutio illa non erat perniciosa. Si igitur sine manifesta causa exoluantur quidam, vel defectum animi patiantur, & frequenter, & fortiter, statim moriuntur, quoniam, & in his vitale robur valdè imbecillum est. Ideò facile quibuslibet de causis exoluuntur, & propterea de repente moriuntur. Impedit enim cordis actionem moles quadam sparsa, id est humidum, vel siccum ipsi cordi incumbens. Cum aut quaereretur causa (ut testatur Galenus) in dissectione corporis inuenta est tunica quadam superiacens ipsi cordi plena humiditate quadam fædi odoris, quæ quidem humiditas vitiosa illa qualitate corrumpebat semper & destruebat robur vitale, & hinc oriebatur affectus exolutionis.

Soluere morbum, quem apoplexiam vocant, fortem, impossibile est, debilem verò non facilè. 42

Apoplexia est immobilitas & insensibilitas totius corporis cum lesione principalium actionum. Causa autem ipsius est humiditas pituitosa implens ventriculos cerebri, & impediens quominus corpus mouentur, ut nebula præcurrēs impedit quo minus sol possit illustrare terram, ita hæc humiditas tanquam nebula

APHORISMORVM

obducens cerebrum prohibet ipsum ne commu-
nicet suam ipsius facultatem toti corpori, q̄ hac
de causa manet sine sensu & motu. Est igitur
Apoplexia duplex magna & parua, vtrang,
autem metimur mensura respirationis, quicū-
que enim maxima violentia respirāt, & inter-
mittentem habent respirationem, hi forti labo-
rant Apoplexia, quam Hip. inquit nullo modo
curari posse, cum magnopere ledat respiratio-
nem. Quicung, autem ordinem quadam seruat
in respiratione, his debilis est Apoplexia, quā
& non facilem dixit, hoc est leuiter curari non
posse. Si quis autem roget, quamobrem, cum om-
nes alij musculi in Apoplexia immobiles sint,
qui thoracem attollunt, illi frequenter moueā-
tur. Respondemus ipsos musculos ob necessitatē
respirationis excitare ad opus facultatem, qua
præditi sunt nerui. ij autem qui dubitant, cum
apoplexia sit immobilitas & insensibilitas totius
corporis. hæ autem priuationes sint, qua ratione
contingit in priuatione assumere magis & mi-
nus, vt nobis liceat affirmare hanc quidem esse
fortiorem apoplexiam, illam autem mitiorem,
monendi sunt non esse omnino insensibilitatem
& immobilitatem in his qui laborant Apople-
xia. musculi enim mouentes thoracem cum om-
nino

nino moueantur perfectam immobilitatem nō faciunt.

Strangulati ac dissoluti nondum mortui non referuntur, quibus spuma circa os fuerit.

43

Signum assignat Hip. eorum qui strangulati sunt, & dissoluti, hoc est qui strangulatione corripuntur, & exoluuntur, vel potius qui moriuntur, nondum autem moriui sunt. (Non referuntur illi, quibus spuma circa os fuerit.) nam cum strangulati sint, comprimuntur nerui ipsius colli, & replentur vasa, quibus repletis manifestum est meatus obstrui, quibus obstructus, non excernuntur fuliginosa excrementa, & aer non introducitur, qui quum non ingrediatur, non euentatur calor innatus, verum cū variè mouetur, nec possit erumpere ob eiusmodi obstructionem eodem tempore se ipse calidior factus spumam generat, cum spiritus in eiusmodi motu colligent, & ampulent eam humiditatem, quæ illuc incidit. Hoc modo cum calor innatus cū non euentetur ob ingressum exterioris aëris, neq. excernantur fuliginosa excrementa, periculum est ne extinguatur.

Qui natura admodū crassi sunt, citius intereunt, quam qui graciles,

44

Vide

Vide quomodo Hip. probet omnino citius interire eos, qui à primo ortu admodū crassis sunt, quam graciles, vel quoniam imbecillus est in eiusmodi corporibus calor innatus, vel quoniā plenitudo subiacet pinguedini, & excrementitia humiditas, & condensatio superficiei, qua condensata non diffatur superfluitates, quae nō diffolata colliguntur in profundo, illinc autem decedentes implent arterias & venas, quibus compressis, extinguitur calor innatus, & subsequitur mors. Graciles autem & ipsi moriuntur, rarius autem quam illi, cum nō sint in ipsis tot superfluitates, ut calor innatus obruatur. Alio autem modo diffatur etiam in ipsis innatus calor, & ob gracilitatē, & quod corpus facile afficitur. Relinquitur igitur benè carnosos, hoc est temperatos, ad bonam & longam senectutē peruenire ratione mediocritatis.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoq; liberantur. 45

Epilepsia est cōuulsio totius corporis cum lesione principalium partium. Pituitosus autem humor occupat cerebri ventriculos, & generat ipsum Quoniā igitur magna ex parte à pituita generatur

generatur, rectè Hipp. dixit quibus iuuenibus remotionem morbi afferant mutationes maximè atatis, & temporum & locorum, & victuū. Cùm enim transmutentur iuuenum atates, hoc est puerorum, in calidiorem, & sicciorem temperaturam: maximè confert epilepticis affectibus. Eodem autem modo & temporum, & locorum, quando egrotantes transferuntur in calidiorem, & sicciorem regionem. Præterea & mutationes victuum, quicung, videlicet calidiorem, & sicciorem efficiunt corporis habitū. Victus autem hoc loco idem est, q̄ ratio victus.

Duobus doloribus simul eundem locum infestantibus, vehementior alterum obscurat. 46.

Locus hic pro parte corporis intelligendus est, (si idē locus duobus doloribus excrucietur.) Verùm hic si contingat in manu, ille autem in crure, vehementior alterum obscurat, quoniā sentiendi facultas tota abducatur, & abstraatur ad id, quod vehementius est, si autem in vna parte resideant duo dolores, certatim augēt molestiam, cùm neuter eorum lateat egrotantem. Obscurat autem hoc loco accipiendum est pro eo, quod est, adumbrat.

In omni corporis motu, vbi quis labo-

F

rare cœperit quies statim lassitudinem aufert. 47.

Motum hoc loco dicit Gymnasium siue Palestra siue equitationis, siue cursus. In omnibus igitur eiusmodi motibus, quum quis incipit laborare, hoc est dolere, & defatigare partes, ut non possint amplius exerceri, his quies statim lassitudinem aufert. Quiescentes enim ab exercitationibus, lassitudinem non sentiunt, cum facultates in quiete recreentur.

Dum pus conficitur dolores ac febres accidunt magis quam confecto. 48.

Dolores quidem, quoniam locus continens extendatur à materia ob ipsius effusionem, & ob spirituum resolutionem, ut ipsa non possit contineri, nisi ampliori & patientiori loco. Febres autem quoniam putrefactio, quæ est in membro faciente pus distributa per adiecentes arterias ad cor perueniat. Hæc quidem contingunt, dum pus conficitur. Confecto autem non amplius dolor neq; febris, iam enim attenuata est materia, & euaporauit multitudo spirituum concocta putredine.

Qui consueti solitos labores ferè, & si fuerint imbecilli, & senes non consuetis, fortibus atq; iuuenibus facilius ferunt. 49.

Hic

Hic Aphorismus ad sanos attinet, hac est autem eius sententia. Sunt duo, hic quidem senex, ille autem in consistenti atate, ambo incipiunt fodere, & huic quidem seni contingit rectè fodere, ille autem, qui est in consistenti atate non rectè, seni quidem ob consuetudinem rectè, quãuis sit imbecillus, iuuenis autem non rectè, cū non assuetus sit. In vniuersum enim oportet cognoscere, fortiores alijs fieri partes, quæ exercentur, & hac de causa solitos labores facilius sustineri. Ex hoc autem particulari exemplo licet nobis & de omnibus ratiocinari.

Quæ ex longo tempore consueta sunt & deteriora sunt insuetis minus molestare solent, oportet igitur ad insucta permutari.

50.

Hac sententia vniuersalior est superiori, illic. n. de Gymnasijs solum agebatur, hic autem de paucitate cibi, & de repletione, & de calefactione & de refrigeratione. Quæ igitur longo tempore consueta sunt, quãuis deteriora sint, insuetis minus molestare solent. Cum enim quodque ipsorum factum sit peculiare, minus ledit, quãuis ex sua natura molestum sit, si nondum in consuetudinem venerit. Verbi causa, solitus est aliquis manna comedere, hic si ad bonum cibum

F 2

sumendum conuertitur, ladicur, cum assuetus non sit. Assuetus est aliquis aquae potioni, si praeter consuetudinem bibat uinum offenditur, quoniam consuetudine contemnitur. Oportet igitur ad insuetam permutari, ut si necesse sit ea, quae offeruntur ferre possimus, uetentem enim copioso nutrimento, oportet etiam parum cibi quandoque assumere, ut si contingat, ferat etiam illius usum.

Plurimum atque repente auacuare, vel replere, calefacere vel refrigerare siue quouis alio modo corpus mouere periculosum, Quoniam omne nimium naturae est inimicum. Sed quod paulatim fit, tutum est tum alias, tum cum ab altero ad alterum transitus fit.

Quoniam in superiori Aphorismo docebat nos oportere ad insuetam permutari, ne quis subitam mutationem intelligat, subiicit (multum repente uel euacuare uel replere periculosum, cum omne multum naturae sit inimicum.) Natura enim in commoderatione consistit, et ea gaudet, fugit autem ea quae modum excedunt. Quod si contingat ipsam transferri ad id, quod immodicum est, tutius est paulatim transferri quam plurimum: nihil enim mirum est paulatim

¶

Et longiori tempore uti vel calefacientibus, vel refrigerantibus, vel repletionem, vel evacuationem, et non lædi hominem. Illud autem (tum aliàs tum cum ab altero ad alterum transitus fit,) idem est, ac si diceret, et maxime si à contrarijs in contraria trāsferatur. Si enim in his quæ sunt eiusdem generis id, quod est subitum, nocet, quanto magis nocebit in contrarijs.

Omnia secundum rationem facienti, si non succedat secundum rationem, nõ est transeūdum ad aliud, stante eo, quod à principio visum est. 52.

Hic est sensus Hip. qui omnia ratione adiuuenit, et ex ijs non profecit, nõ oportet omittere id quod à principio visum est, quamuis nulla manifesta utilitas appareat, ut enim gutta percutientem lapidem sensibilis tempore fit lapidis affectio, ita in affectibus, qui agrè concoquuntur, solet vsueneri.

Quicunquæ aluos humidus habent, si quidem iuuenes, melius commutant ijs, qui ficas habent. Ad senectam vero deterius commutant, nam fenescientes magna ex parte exiccantur. 53

Hic Aphorismus in superioribus rectè interpretatus est, verum ut omninò vera sit sen-

APHORISMORVM

tentia. Ideò apposuit magna ex parte.

Magnitudo corporis iuuentæ neq; indecens, neq; illiberalis est, senectæ verò inutilis, & deterior paruitate. 54.

Magnitudo triplici ratione dicta. Est enim magnitudo proprie, quæ secundum longitudinẽ & profunditatem & latitudinem in amplius spatium aucta est: secundo loco magnitudo est quæ in sola longitudine maius spatium occupauit: tertio loco magnitudo est, quæ solum in latitudine & profunditate modum excessit. Cùm igitur magnitudo tria complectatur, de magnitudine secundo modo accepta sermo habetur hoc loco ab Hip. hoc est de dimensione secundum longitudinem, hæc enim in iuuenta non est indecens, in senectæ autẽ est inutilis & deterior paruitate, in iuuenta enim florente motrice facultate musculi spinales cõtinent spinam interius & exterius & extendunt. In senectæ autem defatigantur musculi & faciunt curuitatem in interiora solum, non enim in posteriora propter spinam. Quamobrem in iuuenta quidem non est indecens propter rectitudinem. In senectæ autem inutilis & deformis ob

curuitatem.

PHI-

PHILOTHEI COMMENTARIA IN TERTIUM APHORISMORUM Hippocratis, LUDOVICO CORADO interprete.

Mutationes Temporum potissimum pariunt morbos, & in quibusdam temporibus magnæ mutationes aut frigoris, aut caloris, & alia pro ratione eodem modo.

I.

Repositum in præsentî sectione est Hipp. de temperatura temporum, & de morbis, qui in ipsis grassantur differere, postremò de ætatibus. Primum igitur quod attinet ad tempora. Mutationes (inquit) temporum pariunt morbos, mutationes appellat eas, quæ in temperatura fiunt, alterationes temporum, ut quum hyems mutet propriam naturam calidior facta, & rursus æstas non maneat calida, sed frigidior fiat. Sciendum est autem mutationem hanc nunc in omnibus temporibus contingere, nunc in pluribus, nunc in uno tantum, & parit morbos si magnam mutationem contineat, si enim parua sit mutatio, nullo pacto

F 4

APHORISMORVM

gignentur morbi. Mutationes temporum pariunt morbos, hæc est vniuersalis sententia de transmutatione temperatura omnium temporum ostendens in quibus & maxime contingat fieri morbos. (Et quibusdam temporibus magna mutationes) hæc est particularis sententia de vno & eodem tempore quod magnam mutationem suscipiens, non leues & ipsam generat morbos. Hoc est autem causa, quã obrem in mutationibus generentur morbi, mutationes qualitatum aëris transmutant corpora, & hinc occasio fit morborum. In mutatione autem vnius temporis eodem modo, quoniam uarij generantur humores, & resoluantur facultates.

Naturarum hæc quidem ad æstatem, hæc vero ad hyemem bene, maleve se habent. 2.

Naturam Hip. vocat hoc loco temperaturũ. Temperaturarum autem hæc quidem ad æstatẽ, illa autem ad hyemem bene maleve se habent, & recte quidem se habent in æstate frigida & humida. Caliditas enim & siccitas castigat aërum exuperantiam, & ad temperiem reuocat, tunc autem male se habent calida & sicca, quoniam simili temperatura inteduntur & in intemperiem incidunt. Rursus frigida & humida

da temperatura in hyeme malè se habent, quoniam accessio fiat ex simili temperatura. Calida autem & sicca temperatura benè se habent, cū ex altera oppositione reprimatur, & ad symmetriam perueniat.

Morbi quoque alij ad alia bene vel male se habent, & quædam a tates ad tempora, & loca, & victus genera. 3.

Vt pateat Hip. sententia, sciendum est benè & malè duplici ratione dici, vel secundum generationem, vel secundum solutionem. Quicunque, igitur morbi generantur in æstate benè se habent secundum generationem, malè autem secundum solutionem ob redūdantem causam. Ipsi autem rursus in hyeme malè se habent secundum generationem, benè autem secundum solutionem ob contrarietatem. Rursus in æthiopia calidi morbi benè se habent secundum generationem, malè autem secundum solutionem, & autem in Scythia econuerso, cause autem dictæ sunt. Rursus calidi morbi in calidis quæ comeduntur, benè se habent secundum generationem, malè autem secundum solutionem. In frigidis autem econuerso, sic quidem in morbis. Idem etiam intelligendum est de aetatibus, consistentes enim a tates benè se habent in hyeme, quoniam

APHORISMORVM

ex frigiditate ad symmetriam veniunt, male autem in estate, quoniã augetur caliditas. Eodem autem modo & in regionibus, & in uicturationibus. Sciendum est autem Hip. sermonem habere de his etatibus, q̄ morbis obnoxia sunt.

In temporibus quando eodem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. 4.

Facilis est Aphorismi intelligentia, in temporibus inquit, verbi gratia, vernis, si una die incipiente fiat caliditas, postea circa, tertiam horam frigiditas, medio autem die rursus caliditas, postea ex eo tempore rursus frigiditas, tunc autumnales .i. inaequales morbos expectare oportet, quoniam cum temporibus coincidunt etiam morbi.

Austri auditum habetantes, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes, quãdo huiusmodi tempestas præualuerit, talia in morbis patiuntur. 5.

Cum particulatim disseruisset de temporibus nunc de ventis pertractat, & primum quidem de austro: verum hic calidus est, & humidus, calidus quidem quoniam per combustam zonã excurat, humidus autem, quoniã caliditate sua rapiat tenui partium humiditatẽ. Cum igitur
austri

*austri sint natura calidi & humidi, sit regnant
auditum habitantes, caliginosi, caput grauan-
tes, pigri, & dissoluentes. Multa enim humi-
ditate implent sensuum instrumenta, & capitis
grauitatem efficiunt, principio autem neruorū
humectato necesse est & voluntarias actiones
segniores effici, & veluti in se ipso dissolutum ap-
parere hominem. Dicitur est autem (auditum
hebetantes & relicta, non quod ipsi dominantur
his affectionibus, sed quod eiusmodi affectum
causa sint.*

At si aquilonia fuerit, tusses, fauces a-
lui duræ, difficultates vrinæ horrores,
costarum dolores, & pectoris. Quando
hæc tempestas præualuerit, talia in mor-
bis expectare oportet. 6.

*Boreas frigidus est, quoniam pertransit locū
qui autor frigoris est, si igitur aquilonia sit con-
stitutio, & præualuerit, hoc est frigida sine aqua
& sicca, tusses sunt, fauces sicca, & reliqua, quo-
niam frigidus aër, qui inspiratur, asperam arte-
riam & pulmonem frigiditate percutit, & ex
ea causa tusses excitat, cū voluntaria facultas
sit impulsæ ad expellendum, quod præter natu-
ram est. Fauces eutem, hoc est, quæ in faucibus
sunt affectiones, cū frigidus aër qui inspiratur*

APHORISMORVM

primò immediate adhæreat faucibus. Sed etiã alui dura fiunt, quoniam tunc superficies corporis refrigerata condensatur, & obstruitur calor innatus, cum igitur hic abstruatur, exiccatur excrementum quod est in intestinis, & hac de causa alui dura fiunt, Difficultates autem vrinæ, errores, quoniam etiam ipsa vesica percutitur à frigiditate, quæ quidem cum sit nervosa, facile percipitur dolor. Hoc enim est (hæmorrhoides) scilicet & costarum dolores. Ipse enim ut nervosa, & partes quæ sunt circa costas & pectus à frigiditate verberantur, quæ sunt succingens membrana, & inter costas muscoli.

Quando æstas fit veri similis sudores in febribus multos expectare oportet. 6.

Cum disuentis differuisset Hip. qui sunt præcipui, borea & hæmorrhoides, nunc tractat de temporibus. Si æstas inquit fiat similis veri, hoc est æqualis semper naturæ, sudores in febribus multos expectare oportet. Nam adsunt ea, quæ possunt generare sudores, caliditas exterior continentis aër, & redundans in corpore humiditas. Sed quoniam veri constitutio caliditatis quidem causa trahit ad cutem humidum, impediente autem qualitate humiditatis non potest per vapores trahere, ideo non iniuria in febribus
quod-

quodcunque humidum excernitur, sudores generat.

In siccitatibus febres acutæ fiunt, & si annus magna ex parte talis fuerit qualem fecerit constitutionem, tales plurimum morbos expectare oportet. 7.

In siccitatibus morbi quidē generantur acuti, breues aut, quoniā siccitas consuevit efficere humores pauciores multitudine. Biliofiores autē qualitate. Sed si annus magna ex parte talis fuerit magna ex parte etiā tales morbos expectare oportet, ut monet Hip. acutos & periculosos, uel ex Ruffi sententiā pestilētes, ut bubones, hæ enim affectiones ex siccitate proueniunt. In hac enim peste (linquit ipse in libia bubones in ipsis generabatur, & febres, quæ altero quoque die & tertio quoque inuadebant, Si quis autem dubitet, quæ ratione non subiacente humiditate bubones ex siccitate proueniat soluimus affirmantes) dominante siccitate dissolui facultates. His autem dissolutis, consequi cruditatem, cum autem est cruditas, redundare superfluitates, & hac de causa bubonibus affligi homines, idcirco per accidens consecuta est humiditas.

In constantibus temporibus cum tempestiue tempestiua redduntur, morbi cō-

stantes & boni iudicij fiunt. In inconstantibus autē inconstantes & mali iudicij. 8.

Hoc loco Hip. sermo est de temporibus secundum naturam. Constantes autem tempestates & tempora vocat Hipp. ea quæ ordine seruantur proprium temperamētum (ut dictum est ab ipso in libro de aqua aëre locis & regionibus.) In autumno si aqua descendant, & hyems neque valde serena neque frigore excedens, & in vere aqua tēpestiua pluerint, non ut in hyeme, sed pro tempore, & in æstate propria sit caliditas, hic est constans annus. In eiusmodi igitur constantibus temporibus si tempestiue tempestiua redduntur, omnia ut temporaria pariuntur. Præterea & qualitates continentis aëris moderatae sunt, moderati venti, moderatae pluuia, constantes & optimi iudicij morbi generantur, hoc est qui facile iudicantur, cum natura una cum facultatibus sit robusta, & in causis morborum dominetur, maximè cum homines conuenienti victu utantur. Præterea & morbi simplices sunt, & non habent varietatem, solum enim fiunt ob cruditates. Rursus autem in inconstantibus temporibus constantes & mali iudicij ob contrarietatem eorum quæ dicta sunt.

Autumno

Autumno morbi acutissimi atque exitiales maxima ex parte, ver autem saluberrimum & minimè exitiale. 9.

Comparans ver autumno demonstrat hunc quidem letales morbos inferre. Ver autem saluberrimum esse, quoniam inaequalis est autumnus aliquando dominante caliditate, aliquando vero frigiditate, & quoniam ipsa inaequalitas dissolvit vires, & quoniam varia in ipso generatur cacochymia, & ad interiora retruduntur humores in ipso. Ver autem saluberrimum, & minimè exitiale, hoc est ratio. cum temperatum sit & in temperie robusta sint facultates, quamobrem facile expellantur superfluitates à corpore, praeterea cum optimam materiam generet ver, hoc est sanguinem, & huic materiae omnia membra vna cum ipsa natura concoctionem & quietem quandam referant acceptam. Si quis autem dubitet, qua ratione autumnus, cum sit frigidus & siccus acutos morbos generet, dicimus flavam quidem bilem in aestate uberius generari, verum facilius etiam diffuari, cum eo tempore rarior sit cutis, in autumno autem minus quidem generatur, verum id, quod ex aestate redundabat, manet, & non diffiatur enim ob frigus continentis, cum

autem non diffletur putrescit, & cum putrescat acutas febres accendit. Illi autem qui rursus dubitant, cum Hipp inferius docet verè morbos melancholicos & furibundos generari, & reliqua, monendi sunt ipsam cacochymiam non in vere, sed in autumno & in hyeme redūdauisse, quæ propter condensationē exterioris aëris manet, & non diffletur his temporibus, postea in vere cum cacochymia caliditate afficiatur, facile funditur, & ex hac fusione morbi generantur si enim in capite generatur melancholia & epilepsia. Si autē in pulmone tabes & sanguinis fusio, quamobrem non est hoc causa, sed illa.

Autumnus tabibilis malus. 10.

Tabidos vocat eos qui qualibet ratione colliquantur & contabescunt, & quibus pulmo ulceratur: his quidem quoniam eo tempore inspiratur frigidus aër, qui percutit & affligit, & mordet pulmonem, percussione igitur & morsu perturbatur pulmo, & in vehementem tussim excitatur. Præterea ob frigus continentis nihil alleviantur, sed vehementius perturbantur, & ex perturbatione deijcitur natura & vires facile dissoluntur, alijs autē quoniam laxas habet carnes, facile tendit ad interiora frigiditas per inspirationem, & laedit calorem innatum.

De

De temporibus, siquidem hyems sicca & aequilonia fuerit, ver autem pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas fieri, & lippitudines (græci ophthalmias vocant) & intestinorū difficultates præcipue vero mulieribus & viris, qui natura sunt humidiores. II.

Superius de vno tantum tempore pertracta uit, hic autem de pluribus. Sciendum autem est conuersionem temporum fieri vel ad simile, vel ad dissimile. Hoc igitur loco supponit Hip. hyemem frigidam esse & siccam, ver autem calidum, & humidum. His sic habentibus, necesse est (inquit) æstate febres acutas & lippitudines generari, & reliqua, videlicet his qui naturales habent inclinationes ad hos affectus, hyems enim in summo frigida facta est, & ob extremam frigiditatem prostrauit facultates, & interclusit cacochymiam collectam in corpore ab autumno, postea cum aduenisset ver calidum & humidum, liquauit materiam, & humectauit corpora propria humiditate. Superueniente autem æstate calida & sicca, putrefacta est materia ab ea inuenta. Cum igitur distribuatur putredo per arterias & ad cor transmittatur, acutæ febres fiunt. Rursus ex putredine attolluntur ad

G

APHORISMORVM

caput vapores acres, & siquidem imbecillum sit caput, cum in ipso firmentur vapores. generantur, epilepsie, apoplexie, & vertigines. Si autem robustum sit caput, vel expellit materiam in adiacentes partes, & generat lippitudines, & aurium dolores, vel in remotas partes, & si expellat ad respirationis organa, generat difficultatem respirationis, & tussim. Si autem in ventrem & in intestina generat difficultatem intestinorum, quæ ulcerantur acrimonia mordentium humorum: maximè autem mulieribus & humidas temperaturas habentibus hæc contingunt. Si enim acusemus totam constitutionem ut putrescentem corpora, patet putredinem in humidis esse corporibus. Si quis autem roget, quamobrem in vere hi morbi non inuasunt, respondemus eo tempore potius ad temperiam tendere corpora, verum in astate ob vehementem calorem statim cæperunt putrescere humores.

Si verò hyemis haustralis & pluuiosa fuerit, ver autem siccū & aquilonium, mulieres, quibus partus ad ver inest, ex quacunq; occasione abortiunt, quæ verò parient, imbecillos, & morbosos, quare vel statim intereunt, vel tenues & valetudinarii viuunt. Cæteris verò mortalibus difficultate

cultates intestinorū, & lippitudines sic-
cæ fiunt, senioribus autem distillationes,
quæ interimunt. 12

*Hoc loco supponit contrariam qualitatem
illi quæ supponebatur in superiori Aphorismo.
Si (inquit) hyems australis fuerit, & pluuiosa,
& serena, hoc est calida & humida, & purum
habens aërem, ver autem qualidum, & aquilo-
nium, hoc est frigidum & siccum fuerit, mulie-
res quibus partus ad ver inest, ex quacung, oc-
casionē abortiūt, quoniam hyeme virtutes exo-
luta sunt ratione plenitudinis, & fœtus qui so-
lent foueri calore matricis eos continentis, post-
eaquam superuenerit ver frigidum, & ad ma-
tricem peruenerit vis frigiditatis, percutiun-
tur ab ea. Percussus autem fœtus agrotat, agro-
tans calcitrat (nocet enim frigiditas & matri-
ci & ligamentis) calcitrans autem nimio motu
disrumpit ligamenta & vincula, itaque mor-
tuus agreditur, cum expulsiua facultas excite-
tur, & eijciat fœtum. Si autem viuus in lucem
prodeat, vel statim (inquit) Hip. moritur, cum
primū senserit frigiditatem continentis vel
tenuis & morbosus uiuit, ob eum affectum, qui
ratione continentis primò eum affligit. Aliis
autem intestinorum difficultates, & lippitudi-*

APHORISMORVM

nes. Calidis quidē natura & biliosis lippitudines sicca. Pituitosis autem difficultates intestinorum, quoniam hyems cum fuerit calida & humida repleuit corpus superfluitatibus. Abundantius autem cerebrum. Cum autem superuenit ver frigidum, exprimit humiditatem. Quae si delata sit ad oculos fiunt lippitudines, sicca autem ob densitatem membranarum, cōdensantur enim ab aquilonis spiritibus, vel ob crassitiem humoris, & hac de causa non effluit lachryma. Si autem deferatur in ventrem, & in intestina, difficultates intestinorum generat ob acrimoniam causa, in proposita enim constitutione falsa est pituita ob caliditatem, quae est in hyeme. Senibus autem distillationes. Distillationem autem appellat eam fluxionem, que neq; ad pulmonem, neq; ad arterias, sed ad venas & ad arterias fertur, ideo generans repletionem, resolutionem, vocis amissionem, & alios prauos morbos, cito interimit.

Si autem aestas sicca fuerit, & aquilonia, autumnus verò pluuialis & australis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tusses, raucedines atq; grauedines, quibusdā autem & tabes.

13

Cum prius de hyeme & vere differuisset,

¶¶¶¶

nunc sermonē habet de astate & autumno. Supponit autem astate in frigidam & siccam. Autumnum verò calidum & humidum. si hæc igitur ita se habent, dolores capitis ad hyemem, & tusses, & raucedines, & grauedines, nonnullis autem & tabes fiunt, nam astatas frigida supponitur & sicca, quæ quidē compressit materiam cum venisset autem autumnus calidus & humidus, quamuis ex diametro sit oppositus intemperiei astatas, tamen & ipse auget humiditatem. Instante igitur hyeme, natura frigida & humida, adhuc vehementius ingrauescit plenitudo, ex qua vapores ascendentes ad caput dolorem capitis efficiunt, si caput est imbecillum. Quod si robustum sit, expellit materiam, quæ si deferatur ad asperam arteriam & ad pulmonem, generat distillationem. Si autem ad fauces & ad palatum, raucedines & tusses. Si autem ad nares, grauedines. Nonnullis autem et tabes, ijs maxime, quorum calidior est temperatura. Hi autem habent ob longum collum in modum crurium et angustum pectus. Fit autem in ipsis tabes quoniam habent pectus gracile, et facile afficiuntur ab interioribus et exterioribus, ab interioribus quidem, quoniam frigiditas facile penetrat ad thoracem, et eum percutit, ab exte-

rioribus autem, quoniam subiacente plenitudine defertur ad pectus exhalatio, & ledit pulmonem, ut imbecillum. Putrescit enim illic materia ingrediens, & ulcerat pulmonem, ex quo tabes generatur.

Si verò aquilonius & ficcus, ijs qui naturam habent humidiorum, & mulieribus conferet. Reliquis autem erunt lippitudines sicca, & febres acuta, & grauedines longa. Nonnullis autem & atræ biles.

14

In superiori Aphorismo supposuit autumnum pluuiosum & australe, hic autem frigidus & siccum. Si igitur aestas est sicca, & sine aquis, autumnus autem frigidus & siccus, nonnullis humiditas habentibus temperaturas, & mulieribus confert. Consumitur enim earum humiditas (ut dictum est in libro de aëre aquis & locis) & perueniunt ad hyemem non laxati, sed exiccati. Reliquis autem, hoc est biliosis, lippitudines sicca, & febres acuta ob multam siccitatem, & grauedines longa, quoniam summa siccitas prostermit virtutes, & ex nutrimento vapor ad cerebrum ascendens fertur ad nares per ossa emunctoria, & fiunt grauedines. Præterea & atræ biles, his, qui naturales ad has habent
incli-

inclinaciones, cū consummatur humiditas, hoc est sanguis optimus & tenuissimus, relinquatur autem crassus & terrestris, ex quo atrabilis generatur.

Ex Anni autem cōstitutonibus (quod in totum dixerim) siccitates imbribus sūt salubriores, & minus mortiferæ. 15.

Constitutio à mutatione ita differt, quoniā constitutio quidem brevis est, mutatio autem longa, ut (exempli gratia) si septē diebus. (verbi causa) circumscribatur aestas, hoc autem toto tēpore alteretur ad frigidius & humidius, mutatio fit. Si autem decem dies solum (verbi causa) ad frigidius conuertantur, quinquaginta autem aestatis temperaturam seruent, constitutio nominatur. Postea econuerso, si quinquaginta ad frigidius conuertantur. Decem autem temperiem temporis seruent. Ex his igitur constitutionibus (inquit Hip.) siccitates imbribus sunt salubriores, & reliqua. In squalloribus enim superfluitates consumuntur. In imbribus autem in interioribus corporis partibus coaceruata, putrescunt & graues morbos generant.

Morbi in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ alui profluvia, pntredines, morbi comitiales, epi-

lepsiæ, & anginae.

16

Hic Aphorismus continuus est proximo, posset enim aliquis dubitare, q̄ sint morbi, quos generant, pluuia, vel quos generant squallores, ideo subijcit. In pluuiarum (inquit) multitudine febr̄es longa. & reliqua. Nam pluuiarū multitudo pituitosum & fluxilem humorem generat. Hic humor vel putrescit in corpore, & diuturnorum morborum autor est. Multa enim humiditas nunquam expellitur à corpore, nisi concoquatur, concoquitur autem vt humida, longos temporis spatio. Vel manens non putrefactus, vergit in ventrem, & alui profluvia generat. Si autem ascendat ad cerebrum epilepticos & apopleticos affectus parit. Cum enim omnes cerebri ventriculos obstruit, & apoplexiam generat, si autem non absoluta sit obstructio, epilepsiam efficit. Non solum autem generantur alui profluvia, verum etiam putredines, hoc est difficultates intestinorum. Si autem hic humor non putrefactus descendat, alui profluvia: si autem putrefactus, difficultates intestinorū proueniunt. Anguine autem sunt, quoniam humiditas subiacet, qua putrefacta & à cerebro expulsa in faucium musculos, ibiq; impacta, & inflammatione pariens, anginam efficit.

In

In siccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, vrinæ stitlicidia, & intestinorum difficultates.

Superius commemoravit affectiones provenientes ex pluviarum multitudine, nunc colligit eas, quæ ex siccitatibus oriuntur. Ex siccitatibus (inquit) sunt lippitudines, tabitudines, & reliqua. Nam siccitas, ut calida & sicca intemperies bilem generat, ipsa bilis cum ad pulmonem feratur, mordet, & affligit, qualè morbum Athenienses tabem nominant. Non in omnibus autem, sed in his, qui naturalè ad hæc habent inclinationem. Eadem ratione etiam lippitudines generantur, cum enim bilis feratur ad oculos, mordet irritat & ulcerat ipsos, Hinc lippitudines oriuntur. Nonnulli autem legunt tabida lippitudines, & causam hanc assignant, quoniam intemperies modum excedens prosternit virtutem, & ultro consumit humidum, quod in oculis continetur, præterea difflat spiritum, qui oculos regit, & hac de causa non nutriuntur oculi, sed contabescunt, & hinc tabida lippitudines oriuntur. Articulorum autem dolores: quoniam siccitas deicit facultates, quapropter nutrimentum ad articulos veniens, non concoquitur, cum autem non conco-

quatur, articuli fluxionem patiuntur & dolores articularum generantur. Præterea urina stillicidia, nam bilis adueniens, mordet, & irritat assidue vesicam ut guttatim urinam emitat, quæ autem ad illam perueniunt cum sint acris, etiam in intestinis eorum difficultatem generat.

Quotidianæ autem constitutione aquiloniæ quidem, corpora densant, continent, & bene mobilia, & coloratiora, & melius audientia faciunt, & aluos exicant & oculos mordent, & si pectus dolor aliquis obsederit, dolorem auget. 17.

Neque hic nugatur Hip. (ut quidem dicunt) de ventis adhuc pertractans, superius enim de eorum malitia solum differuit, hic autem commemorat & bona & mala, quæ ex ipsis proueniunt. Quotidianæ autem constitutiones, & reliquæ: nam boreas, cum sit frigidus & siccus, consumit superfluitates, quæ sunt in corpore, & auget robur instrumentorum, comprimendo, & refrigerando, virtutes in officio continet ipsas in seipsis contrahendo. Cum autem dicant (bene mobilia) animales virtutes innuit, cum autem coloratiora, naturales. Hæc quidem sunt in aquiloniis constitutionibus. Sunt autem etiam
leuia

leuia quaedam mala, alui compressio, morsus ipsorum oculorum, & accessio dolorum, qui prius thoracem molestabant. Causa autem horum superius dicta sunt, cum doceret Hip. si aquilonia fuerit, tusses, fauces, & reliqua. Fortasse autem dubitabit quispiam, quomodo superius de ventis differens ab Austro incipit, hic autem ab Aquilone. Verum sciendum est, cum salubrior sit Aquilo quam Auster, voluisse Hipp. tragico quodam more de ipsis pertractare, hoc est de malis, quorum autores sunt, & ideo ab hoc incepisse, ut in bonis superante. Superius autem mala horum volens explicare, ab Austro incipit, ut in malis superante.

Austrius dissoluunt corpora, & humectant, auditum obtundunt, capita aggrauant, & vertigines faciunt, oculis & corporibus difficilem motum prestant, & alios humectant. 17.

Hoc loco commemorat affectiones provenientes in Australibus, constitutionibus, sed hanc causam superius dicta sunt, preterquam vertiginis. Est autem vertigo volubilis obtenebratio, in eiusmodi constitutione, quoniam Austri humectant corpora. Ipsa igitur humiditas in modum vaporis fertur ad caput, & complicat seip-

sam cum animali spiritu, quem obscurat. Animalis igitur spiritus cum non possit recta ferri, circumfertur, & circumuoluitur huc & illuc, & vertigines generat. Sciendum autem est Galenum existimare melius se habere sententiam Hip. si transponatur id quod in principio scriptum est, & primum quidem sit (humectant) secundo autem loco dissolunt, & aliorum vnumquoque faciunt, adiuuante etiam hac caliditate.

Per tempora anni, vere quidem & prima æstate pueri, & qui hos sequuntur ætate, optime degunt, & sani sunt maxime. A estate vero, & autumno vsq; ad aliquid, senes. Reliquum autumnus & hieme qui mediam ætatem habent. 18.

Hoc loco docet Hipp. temperatas ætates res intemperatis temporibus bene degere, intemperatas autem in intemperatis: medias autem in medijs. Pueri igitur & qui hos sequuntur ætate, id est adolescentes in vere, & prima æstate bene degunt. Sed adolescentes quidem, ut temperati & superfluitatibus carentes, post pueros in vere bene degunt. Pueri autem prima æstate, quoniam eorum humor crudus consumitur. Rursum senes in æstate, & in principio autumnus, be-

ne

ne degunt, quoniam frigidi sunt natura, & eorum frigiditas temperatur ab æstatis caliditate, & incuntis autumnii. Mediꝝ autem ætate, hoc est qui sunt in statu, in reliquo autumnio, & in hyeme, benè degunt, quoniam & maiorem & acriorem habentes calorem, ad temperiem reuocantur à frigiditate autumnii, & hyemis.

Morbi quidem omnis, in omnibus temporibus fiunt, quidam vero magis in quibusdam ipsorum, & fiunt, & excitantur. 19.

Morbi vel cognati sunt temporibus, vel ab ipsis alieni, qui autem sunt cognati fiunt in conuenientibus temporum temperaturis alieni autem propter alia errata, quæ committuntur in vita, ut propter rationem victus. Morbi quidem omnes in omnibus fiunt temporibus. Omnes enim morbi in omnibus fiunt temporibus, sed magis quidam in quibusdã eorum, hoc est plures secundum vnumquodq, eorum & peculiare morbi fiunt. Rarius autem alieni, qui etiam augentur, si prius existunt, ut quartana febris visa est in æstate cessasse, & intermisisse, veniente autem autumnio, & humoris semine inuento denuo excitata est.

Vere etenim furores & atræ biles, & morbi comitiales, & profluvia sanguinis,

& anginæ, & grauedines, & raucedines, & lepræ, & tusses & impetigines, & vitiliginæ, & pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & articulorum dolores. 20

Hic Aphorismus est ut exemplum superioris Aphor. Posset enim aliquis dubitare, qui & quot, & quibus in temporibus fiunt morbi, ostendit. Vere inquit furores, & atrabiles, & reliqua, & hæc est causa. Quidam in autumno, & in hyeme vitulo nutrimento cibati sunt, & prauos succos acernauerunt. Frigiditas autem hyemis eos in interiores partes retrusit, postea cum aduenerit ver temperatum existens natura, solam fusionem facit humoris collecti, fertur igitur in modum vaporis ad caput, & si quidem pituitosus est humor, facit epilepsiam, si autem atrabilis, biles atras, & furores. Præterea ver quantum ad temperiem attinet non est morbosum, colliquatur enim in illo succus sanguineus, qui moderatus existens conseruat corpus sanum, si autem immutetur, vel secundum qualitatem alteratur, & gignit synochos. Si autem secundum quantitatem sanguinis profluvia, siue per nares, siue per tusses, siue etiam ex pectore. Generat autem & alias affectiones, ut anginam, quoniam multa copia sanguinis, quæ est in ver

verefertur ad musculos faucium, & inflam-
 mat ipsos, ex quo anguina efficitur. Generatur
 etiam grauedines, cum materia diferatur ad
 palatum, & tusses, cum ad pectus. Præterea &
 lepras, & impetigines, & vitiligines, quoniam
 cum temperatū sit ver, robusta est virtus, qua
 cōfirmata, expellitur ab interioribus materia,
 & siquidem pituitosa sit & putrefacta lepræ ge-
 nerantur, sin autem non putrefacta, vitiligi-
 nes. Si autem materia fuerit atrabilaria, enas-
 cuntur vlcerosæ postula, & articulorum dolo-
 res, cum bilis illuc feratur, & mordens excru-
 ciet. Sciendum est autem morbos veris cognatos
 esse hos sanguinis profluuium, anguinā, & tuf-
 sim: alienos autem atram bilem, furores, epile-
 psiam, & reliquos, qui continentur in Apho-
 rismo.

Acstare autem horum nonnulli, & fe-
 bres continuæ, & ardentes, & tertianæ fe-
 bres plurimæ, & quartanæ, & vomitus, &
 alui perfluuia, & lippitudines oculorum,
 & aurium dolores & oris vlcerationes, &
 genitalium putredines & sudamina. 21

Hoc loco narrat Hipp. morbos cognatos, qui
 in estate sunt, & alienos, quemadmodum expo-
 suit in vere. Primò autem incipit ab his, qui

APHORISMORVM

sunt alterius generis asserens nonnullos morbos qui fiunt in vere, in aestate etiam fieri. Principio quidem aestatis sanguinis profluuium, & continentes febres, quoniam in summo sanguis exuberat: praeterea & ardentes febres, et reliqui, qui sunt proprii morbi aestatis, quoniam eo tempore redundet humor flaua bilis. Etenim eadem ratione etiam hic generantur, praeterea et vomitus bile supernatante, et alui proflua, eadem materia ad inferiora defluente, et oculorum lippitudines repleto capite. Aurium etiam dolores et oris ulcerationes ob humorem biliosum. Praeterea et putredines genitalium, et sudamina, et putredines quidem genitalium. Quoniam haec partes sint humidiores: humidum autem facile corrumpatur a caliditate: sudamina autem, quoniam eo tempore sudores multi biliosiores fiant. Hi autem mordentes cutem, eam pruriginosam efficiunt.

Autumno vero & plurimi morbi aestiui fiunt, & febres quartanae, & erraticae, & lienes, aquae intercutem, & tabes, & stillicidia urinae, & difficultates intestinorum, et leuitates, intestinorum et coxedicu dolores, et anginae, et anhelationes, et ilei et morbi comitiales, et furores, et atræ biles.

Conse-

Consequenter de autumno pertractat. Autumno (inquit) & aestiuorum multi, hoc est multi aestiui morbi & in autumno fiunt, & maxime in principio: quoniam magnopere dominetur flauæ bilis humor. Hi quidem sunt morbi alterius generis, ut tertiana, ardentis, & horum similes. Fiunt autem in autumno & proprii morbi, ut quartana & reliqua. Et quartanae quidem, quonia eo tempore redundet humor melancholicus, ex quo generantur. Præterea & erraticæ ob inæqualitatem temporis, & humorum, & lienes ob excrementum melancholicum, cuius receptaculum est lien. Hic autem repletus transmittit adiecur summam frigiditatem, & eius virtutem, quæ sanguinem facit, prosternit, ut non bene concoquat, cum igitur fiat cruditas generatur aqua inter cutem. Postea rursus tabes ratione inæqualitatis, cum inspiretur aer, nunc frigidus, nunc calidus. Aer autem frigidus sua frigiditate exacerbatur tussim, & disrumpuntur vasa, & hac ratione tabes. Est stillicidia urinae, cum cacochymia seratur ad interiores partes, & acrimonia molestia afferat ipsi vesicae, cuius expultrix facultas excitetur ad excretiones. Leuitates autem intestinorum, ob imbecillitatem virtutis continentis, quæ est in ventriculo, &

H

APHORISMORVM

intestinorum ulcerationes ex humoris acrimonia. Coxendicum autem dolores ob malum motum humoris, & ob frigiditatem, & angina, cū bilis feratur ad musculos faucium sed hic morbus est alterius generis. Et anhelationes, hoc est respirandi difficultates, quoniam materia feratur ad vasa pulmonis, & obstruat ipsa. Ilei autē quoniam ob humoris crassitudinem obstruatur exitus excrementis, vel quoniam inflāmentur, morbi autem comiciales ob inaequalitatem, & furores, & melancholici affectus, quoniam redundet causa, sed furores quidem à flaua bile, melancholia autem ab atra, quorum humorum utrunque licet inuenire in autumno.

Hyeme autem morbis laterales & pulmonis inflānationes, grauedines, atque raucedines, tusses, dolores, pectoris, & laterum, atque lūborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexiā. 24.

Nunc autē de Hyeme differit, superius enim trium temporum mentionem fecit. Hyeme igitur morbi laterales, & reliqua. Morbi laterales fiunt, & pulmonis passiones, & horum similes morbi, quoniam organa in seruiētia respirationi, & (ut simpliciter dicā) partes neruosa à frigore ledantur & hac de causa fluxionem patiuntur

antur, grauedines, & raucedines & tusses. & vertigines, quoniam in hyeme abundet causa faciens ipsos morbos, quæ est pituita frigida & humida. Cur autem Hip. tacuit multos vel nonnullos morbos, qui sunt in autumno, & in hyeme fieri, fortassis quoniam voluit subintelligi aliquid eorum, quæ superius dicta sunt, etenim primæ partes hiemis communes sunt autumno.

In ætatibus autem talia contingunt, paruis & nuper natis puerulis, oris ulcerationes, quæ aphthæ vocantur, vomitus, tusses, vigilæ, pauores, vmbilici inflammationes, auriû humiditates. 28. In progressu, cum iam dentire incipiunt gingivarum pruriges febres, conuulsiones, alui profluvia & maximè quum caninos edunt, & præsertim ijs pueris, qui crassissimi sunt, & aluos duras habent. 25

Nunc Hip. transfert orationem à temporibus ad ætates. In ætatibus autem talia contingunt, & reliqua. Et aphtæ quidè ob molitiem organorum, quæ ferre non possunt qualitatem lactis, habet enim aliquid serosius, & morsu efficit ulcerationes in oris superficie, vomitus autè quoniam repente præter consuetudinem lac exugit

& nimia copia grauatur ventriculus neq; concoquit, cum igitur lac non concoquatur euomitur. Tusses autem ob humiditatem corporis, vigilia autem, quoniam aphthæ excruciant pueros & vomitus eos perturbant. Pauores autem scilicet post somnum, quoniam sæpenumero perturbantur in somnis tanquam sustinentes imaginationem. Hæc est autem affectio oris ipsius ventriculi. Umbilici inflammationes, quoniam illa pars, in qua facta est incisio inflammetur. Aurium humiditates, quoniam in ipsis abundet humidum. Huc vsq; de prima ætate. In reliquis autem transit ad secundam ætatem. In progressu uero cum iam dentire cæperint gingiuarum purigines, & reliqua, Prurigo autem fit cum loci dolore. Prouenit autem ex distatione causa, febres autem ob gingiuarum inflammationes, conuulsiones autem ob cruditatem, & quoniam nervosum genus in ea ætate facile afficiatur. Alui autem profluvia, cum non rectè concoquatur nutrimentum ab intemperie inflammationis, & maximè quam caninos edunt dentes, tunc enim à dentibus perforantur gingiua, & affliguntur. Hæc autem contingunt crassissimis puerorum, et aluos duras habentibus. plethorici enim sunt, et excrementis abundant.

Cum

Cum verò jam magis adoleuerint, tonsillæ & vertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes, crebri anhelitus, quos græci asthma vocant, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ quas græci acrochordonas vocant, satyriæ, strūmæ, & alia tubercula, sed præcipuæ antedicta. 26

De tertia etate puerorum, qui iam adoleuerint, differit, quæ quidem etas media est inter illos qui iam dentes ediderunt, et inter eos, qui pubertati sunt proximi, docentes eorū affectiones, quæ quidem sunt tonsillæ et reliquæ, et tonsillæ quidem sunt inflammationes partium atinentium ad isthmum, quoniam his imminet caput humidum, quod facile has partes fluxione afficiat. His igitur partibus abundantius pituita fit inflammatio, vertebra quæ in occipitio luxationes ad interiora, quoniam cum his partibus contrahuntur nervi, et ex nervis ligamenta, et ex his contenduntur vertebra. Anhelitus autem, quoniam sanguis fluit ad riuos et cavitates pulmonis, et angustum reddit spiritū. Anhelitus autem sunt crebræ respirationes, quæ contingunt currentibus. Calculi, quoniam ob edacitatem humores crudi concernantur, lumbrici autem rotundi et ascarides ob materia putre-

APHORISMORVM

factionem. Calidi enim sunt, & ex edacitate abundantes excrementis. Ascarides autem sunt tenues lumbrici. Verruca autem & stumma, & alia pustula, quoniam hæc ætas facunda est malis humoribus qui quidem, cum facultas expultrix sit robusta, trahuntur ab illa ad superficiem, & hoc modo fiunt hi affectus. Vocat autem ipsos phymata ducta metaphora ab ijs, quæ enascuntur è terra, quoniam cito generantur, & augentur, & superantur.

Grandioribus autem iam accedentibus ad pubertatem plurima ex his, & febres diurnæ magis, & ex naribus profluvia sanguinis. 27

Hoc loco sermonem habet de quarta ætate, hoc est de pubertate. Fiunt autem existentibus in hac ætate & proximis plurima ex his, hoc est superiorem ætatem, quæ sunt lumbrici rotundi & calculi, quoniam & eodem materia hoc tempore subiacet, præterea & febres longa, quoniam materia crassa subiiciatur, & facultates cum non sint robusta, non possint resistere morbi diurnitati. Sanguinis autem ex naribus profluvium in eiusmodi ætatibus affigit, quoniam eo tempore talis humor incipit redundare. Cur autem tunc uberior sit, quam in superioribus ætatibus, facile

facile est explicare. Nam non consumitur tantum sanguinis in augenda mole corporis in hac etate. Quantum in illis, quæ superius commemoratae sunt. Minus enim incrementi fit in hac etate quam in illis.

Plurimæ autem passiones puerulis iudicantur, nonnullæ quidem in quadraginta diebus, nonnullæ in septem mensibus, nonnullæ vetò in annis septem, quædam verò iam ad pubem accedentibus. Quæ verò permãserint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fæminis cum menstrua erumpunt consenescere cõsueverunt. 28

Puerorum nomine superius dictas etates complectitur, horum igitur plurimas passiones & diuturnas inquit Hip. has quidem quadraginta diebus iudicari, & reliqua. Sciendum autem est iudicationes morborum à primo die vsque ad vigesimum per quaternarium numerari, aliquando quidem per interuallum, aliquando autem per continuationem. A vigesimo autem die vsque ad quadragesimum per septimanæ rationem eadem ratione, quicumque autem numerum hunc excedunt secundum septimanæ habere iudicationem non amplius septem dierum, sed mensium, postea annorum. In

H 4

quadraginta igitur diebus iudicantur, hoc est soluantur, quoniam quadragesimus dies decretorius est longorum morborum. Vltimus autem terminus, acutorum, qui sunt ex decidentia. Si autem hunc diem excesserint, in septem mensibus, vel septem annis, vel etiam vsq; ad pubertatem peruenientes, soluantur: quoniam tunc fit magna mutatio caliditatis & etatis, qua caliditas efficit fusionem, & abolitionem cause facientis morbum. In mulieribus autē per menstruorum eruptiones. Sciendum autem est mutationem omnem etatis, mutationem quoque & conuersionem corporis efficere, qua quidam mutatio in nonnullis etatibus est insensibilis, in pubertate autem manifesta. Quae vero permanserint, nec in pubertatem finierint in puerilis. In mulieribus autem, cum menstrua eruperint, consensescere consueuerūt, & merito, quod enim natura non potuit facere, nec liberare ipsos ab affectionibus, multò minus ars faciet etiam si remedijs utatur.

Iuuenibus autē sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alij: sed præcipuæ antedicti. 29

Adolescentum etatem relinquens, ut quæ possit eiusmodi morbis occupari, cum media sit

fit inter pubertatem & consistentem ætatem, de consistentibus disierit. Iuuenibus autem sanguinis sputiones, & ob ruptionem, vasa enim in ipsis disrumpuntur, & quoniam superioris ætatis retinet temperaturam: adhuc enim habent & ipsi copiosum sanguinem, qui ob nimiam copiam erumpit: præterea erosione flauæ bilis redundantis in ipsis, vel ob eorum studia. Tabes autem ob sanguinis sputionem. Febres acutæ ob putrefactionem redundantis in ipsis bilis. Epilepsiam autem non ob temperaturam ætatis, sed ob erratum quod committitur in ratione vitæ, vel ob bilem. Fit autem & epilepsia ex flaua bile quemadmodum dictum est in libro de arte cognoscendi, cum mordeatur os ventriculi, & vasa perturbentur vna cum ipsorum principio. Generantur autem in ipsis etiam alij morbi, hoc est quicunque proueniunt ex flaua bile, ut morbi laterales, phrenitides, & maximè ij, qui dicti sunt, qui affectiones, quas ipse enumeravit, videlicet sanguinis sputiones tabes & reliqua.

Vltra hanc ætatem esthma, hoc est creber anhelitus, morbi lacerales pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores, diuturna profluvia, cholera, diffi-

APHORISMORVM

cultates intestinorum, lenitates in te-
 ninorum, hæmorrhoides. 30

Cum Hip. de consistenti etate differuisset, nunc peruenit ad declinantem, docens in hac generari morbos laterales, pulmonis inflammationes, & merito similis. n. est hæc etas autumno, ut. n. in illo magis redundat humor melancholicus. Minus autem pituitosus, conseruatur autem & in his humor biliosus, qui in consistentibus redundat. Fiunt igitur morbi in hac etate (inquit Hip. ob flavam quidem bilem, ardentem febres, cholera, morbi laterales, phrenitides, ob humorem autem melancholicum & quartana. Verum ob pituitam pulmonis inflammationes, alui profluvia, asthmata, & reliqua. Hæc quidem affectiones quomodo generentur, in superioribus dictum est. Restat hæmorrhoides, fit autem hæmorrhoides cum materia ad inferiora feratur, & aperiat venas, quæ sunt circa sedem, quæ quidem declinantibus cõducit. Sciendum autem est consistẽtem etatem circumscribi annis trigintaquinque declinantem autem, annis triginta nouem.

Senibus spirandi difficultates, distillationes cū tussi, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, renum
 passiones

passiones, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, visus obtusus. auditus graues. 31

De vltima etate sermo est, quæ est seniorum. in hac autem (inquit Hip.) generantur morbi, difficultates spirandi, distillationes cum tussi & reliqua. Difficultas spirandi est, quoniam humor pituitosus redundans in ipsis cõfluit ad petus, & quoniam partes sunt imbecilles. Distillationes autem cum tussi, hoc est diurne, cum enim dixit (cum tussi) hoc est diurne, innuit causam: præterea & vrina stillicidia, & difficultates vrinae ob imbecillitatem virtutis continentis, quæ est in vesica, & ob pituitatem obstruentem meatũ. Præterea & dolores articulorum, quoniam egre moucantur partes neruosa, quæ sepe numero refrigerantur, & nephritides, & manifestat cum dixit, vel renum dolores, uel calculi. Fiunt autẽ hi quidẽ, quoniam ab humore crasso renes obstruantur, calculi autem, quoniam humor sit valdè crassus, & crudus. Fiunt autẽ & vertigines, hoc est motus præter ordinẽ circa caput ob spiritũ, quod vel in cerebro generatur, uel in uentriculo & illic circũuoluitur. Præterea & apoplexiæ, impletur cerebrũ pituitosis

APHORISMORVM

excrementis, malus autem habitus retentione nutrimenti, quod per totum corpus delatum non concoquitur ob imbecillitatem virtutis. Malus autem habitus est, cum corpus quodam modo non nutritur, quapropter & rugas contrahunt, & prauum colorem habent. Rursus autem & pruritus totius corporis, quoniam corumpitur pituita, & salisior feratur ad superficiem corporis, eadem de causa psora, & lepra & alphi, vigiliae autem in ipsis sunt, & propter sollicitudines, & propter corporis siccitatem Ventis & oculorum, & aurium humiditates, haec quidem ob cruditatem, haec autem, quoniam non fiat multa distributio. Haec autem ob superfluitates cerebri. Visus obtusus, auditus graues ob debilitatem sensitivae virtutis, glaucedines autem: (quae quidem est species suffusionis) ob imbecillitatem, quae est in oculis.

PHI-

55

PHILOTHEI COMMENTARIA
IN QUARTVM APHORISMO-
rum Hippocratis, LVDVICO
CORADO interprete.

Vterò gerentes medicandæ sunt, si materia turget, quarto mensæ, & vsque ad septimum, sed has minus, iuniora autem & seniora vereri oportet. I

Hoc loco tractat de purgatione vtero gerentium, & docet, quando eas oporteat purgare, vtero (inquit) gerentes medicandæ sunt. Medicari est purgare, turgere uerò moueri. Si igitur materia turget oportet purgare, ne quodam modo materia confluens ab ignobilioribus partibus ad nobiliores magnum incommodum pariat. Minus autem, hoc est non ad proportionem materia ob imbecillitatē, quæ prouenit ab vteri onere, ne quis autem temere vtatur purgatione, apposuit, quartum mēsem, quoniam eo tempore fœtus exquisitè alligetur matrici, vt etiam vehementiores motus sustinere possit mulier vtero gerens sine læsione embryonis. In primis quidem & in vltimis men-

APHORISMORVM

sibus nõ oportet purgare (vt inquit Hip.) iuniora autem & seniora vereri oportet, in primis quidẽ mensibus, q̃ infirma sint vincula, & nõdum firmiter alligatus sit fœtus. In vltimis autem, ob imbecillitatẽ facultatũ, & grauitatem eius q̃ in utero geritur. Sciendum est autẽ Hip. vocare eas iuniores à primo mense vsq̃, ad quartum, medias autem à quarto vsq̃, ad septimum: seniores autem à septimo vsq̃, ad nonum.

In medicationibus talia à corpore educere, qualia & sponte prodeuntia vtile. Quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet. 2

Cum docuisset tempus purgationis in utero gerentibus, nunc etiã docet, qualis humor purgãdus sit. In medicationibus (inquit) talia educere, & reliqua natura, quum erit robusta, & dominabitur, euacuabit humorem peccantem, si autem subest dispositio præter naturam, non omnino peccans humor euacuatur. Quamobrẽ, illic quidem facile ferunt, hic autem non facile, reliquum est igitur vt ea quæ excernatur dominante natura, & vtilia sint. & spontina vocentur, vtilia quædam, quoniam euacuatur id, q̃ superfluum est, spontina autem, quoniam excernuntur sine opera medici, Quæcunque autem

præter naturam ipsam excernuntur reliqua desiderantur.

Si qualia oportet purgari purgentur, confert & leuiter ferunt. 3

Ordine quodam appositus est hic Aphor. in proximo enim docebat euacuationē fieri, uel naturaliter, uel artificiose, uel uolentia symptomatis. Cū enim diceret (in medicationibus) artificiosam ostendit euacuationem. Cū autē (sponte) naturalem. Cū autem contrario modo, eam quæ sit uolentia symptomatis. Hoc loco demonstrat signum harum euacuationem, & harum quidem facilem tolerantiam, illarum autem difficilem.

Medicari æstate superiores magis, hyeme uero inferiores. 4

Superiores uentres manifestum est æstate purgari oportere, quoniam in æstate generetur bilis, quæ quidē ut tenuis & leuis fertur ad superiora. Hac igitur de causa superius quoniam superior est bilis, hyeme autem inferiores, quoniam eo tempore redundet pituita, quæ quidem cum sit grauis, & ad inferiores partes uergat, idēo inferiores purgationes faciendæ sunt, educendus est enim quilibet humor per conuenientia loca. Sciendū autem est Hippoc. appellare superiores uentres

APHORISMORVM

Stomachum & superiorem partem ventriculi, inferiores autem inferiorem partem ventriculi & intestina. Si quis autem roget, an in aestate aliquando utamur ijs, quæ aluum subducunt. Hyeme verò ijs quæ superiores ventres, respondemus hoc fieri, sed rarius. Illud verò frequentius, in aestate quidem potius utimur ijs quæ vomitum prouocant, minus verò his, quæ aluum subducunt, in hyeme autem contrario modo.

Sub cane & ante canem difficiles sunt medicationes.

Aliud est ante canem, & aliud sub cane, ante canem quidem dicuntur viginti dies ante ortum canis. Oritur autem canis decimonono Iulij. Iis igitur temporibus (inquit) difficiles sunt medicationes, hoc est aegri tollerantur. Nam eo tempore imbecilla est virtus ob magnos calores, idè timendum est, ne exluatur purgatione. Præterea etiam, quoniam calor continentis incenditur, & febricitant multi. Præterea & bibitum medicamentum, calidum est & acris materia, timendum igitur, ne tuta non sit purgatio, cum ingens sit calor, & magna intemperie corpus laboret. Præterea quoniam inuicem pugnant medicamentum, & aëris constitutio, hæc enim ad superficiem trahit materiam, illud
autem

autem ad interiora reuocat, quamobrem timendum est, ne quodam modo pugnantibus natura dilaceretur.

Graciles & facile vomentes, purgare superius, cauentes hyemem. 6

Nunc ex habitu corporis sumit indicationem naturalis preparationis, & admonet medicos, ut superius purgent graciles & facile vomentes, quoniam eiusmodi habitus sunt magna ex parte calidi & sicci ob humorem biliosum in ipsis redundantem. Superius igitur purgationem iubet fieri, nisi hyems sit: tunc enim ad inferiora descendunt materia,

Vomentes varò difficulter, & mediocriter carnosos per inferiora, cauentes ætatem. 7

Tabidos verò cauentes ad superiora purgationes. 8

Si enim est mediocriter carnosus, & difficulter vomat, non tamen exquisite, in hoc redundat humor melancholicus & pituitosus, & idè inferius vacuare oportet. Proposito autem nobis exquisite carnosus, si hic hoc modo sit dispositus non indiget purgatione, cum sit in æqua humorum proportione. Hoc autem (tabidos cauentes) ad superiorem Aphorismum refertur, illic

APHORISMORVM

enim dicabat, graciles & facile vomentes superius purgare. Hic autem apposuit decreti gratia (tabidos cauentes) ob imbecillitatem organorum, quæ inserviunt respirationi, si quis autem in hoc Apho. dubitet, cur Hipp non addidit, difficulter autem vomētes, & pingues, sed mediocriter carnosos. Dicimus Hipp. reliquisse hoc tanquam superius dictum. Hoc enim inferius purgare, quoniam in ipsis redūdat humor pituitosus.

Melancholicos autem plenius per inferiora eadem ratione contraria opponentes.

9

Plenius vehementius significat. Vehementius igitur iubet melancholicos inferius purgari, quoniam in ipsis redundans humor crassus & terrestris ad interiora vergat, ex particularibus autem in vniuersalia trāsferat orationem, cum inquit eadem ratione contraria opponentes, hoc est si superius est materia: superius oportet euacuare, si inferius, inferius, & rursus si leuis est materia ad superiora educenda est, si autē grauis, ad inferiora.

Medicari in valde acutis si materia turgēt eadē die: tardare enim in talibus malum est.

10

Valdè

Valdè acutos nominat peracutos, quorum ultimum tempus non ultra quartam diem extenditur, si igitur in his (inquit) materia turgēt, hoc est incitatur & mouetur, tanquam huc & illuc circum errans, eadem die purgatio faciēda est, hoc est statim in principio, & non est expectandus secundus aut tertius dies, ne maxima caliditas febris praeueniant in exoluēda virtute, & ne materia in principalem partem declinet, & humores, qui sunt per corpus sparsi.

Quibus tormina, & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento neque aliter soluntur, in aquam intercutem siccam firmantur. II

Hic Aphorismus tradit rationem cognoscendi symptomata quae adsunt, & praedicendi ea quae futura sunt. Si (inquit) circa umbilicum & intestina, tormen & dolor circa lumbum est, non soluitur autem purgatione, vel aliter, hoc est alijs remedijs: cognosce habitualement quādam intemperiem esse in illis partibus, quae longo tempore perseverans siccam aquam intercutem efficit, quam nonnulli tympaniam vocant. Hanc intemperiem ex qua aqua intercus fit, generat refrigeratio magna, ex qua oriuntur crassissimi spiritus. Sciendum est autem duplici de causa

APHORISMORVM

feri aquam intercutem, vel precipue affecto iecincere, vel per consensum, hoc igitur loco sermo est de ea, qua fit per consensum.

Quorum alui intestinorum lauitate laborant, hiberno tempore supra purgari, malum. 12

Lienteria est velox exitus ciborum, qui obliti sunt cum nulla ex parte mustati excernantur. Fit autem vel ob imbecillitatem continentis facultatis, vel ob ex ulcerationem occupantem summas partes ventriculi, vel ob pituitam frigidam in intestinis impactam. De secunda igitur lienteria sermo est Hipp. prouenit autem ab humore acri & tenui. Hac igitur superioris purgationis eget, sed non in hyeme, tunc enim pituitosus humor redundat. Nomen quidem lienteria quamuis ex intestinis assumitur, tamen non solum intestinorum est affectio, verum etiam ipsius ventriculi.

Ad Helleboros, qui non facile supra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda sunt. 13

Hoc loco tractat de purgatione. Videtur autem nomen Hellebori aliquando communiter in omni purgatione intelligi, aliquando autem proprie, & communiter quidem, ut illud (Helleborus

rus

rus periculosus est his qui sanas carnes habent,
 proprie autem, ut hic. De Helleboro autem pro-
 prie dicto, hoc est de planta sermo est Hip. hic au-
 tem duplex est, alius enim albus, alius autem ni-
 ger. Vterque purgat humores crassos viscosos, &
 pituitosos. Verum albus quidem per superiora.
 Niger verò per inferiora. Hoc igitur loco de al-
 bo dicit, ut patet ex eo. His qui non facile supra
 purgantur, hoc est non facile vomentibus, ante
 potionem humectare corpus, & reliqua, ad hoc
 ut humores fiant facile fluxiles humectatione
 eorum, quae accommodata sunt. Hoc autem fit hu-
 mectante nutrimento, & ex hoc fit facillima
 purgatio ijs, qui non facile purgantur. Hoc enim
 (multo nutrimento) non in quantitate, sed in
 qualitate intelligendum est, quoniam Hellebo-
 rus vi agendi pollet, & autor est conuulsionum,
 & alia infert difficilia. Si autem prius hume-
 ctatis sunt nerui, & ligamenta, & alie partes
 humido nutrimento, & quiescant, non facile
 in conuulsionem incident, & in alia difficilia
 debemus autem cognoscere ante potionem Hel-
 lebori oportere prius humectari & interim
 quiescere illum qui diebus, quos dicit sumptu-
 rus est.

Cum biberit quis helleborum, ad mo-

APHORISMORVM

tiones quidem corporum ducere magis,
ad somnos verò, et quietem minus, indi-
cat autem nauigatio turbari motione cor-
pus.

14.

*Superior Aphorif. docuit nos qua ratione
preparandi sint ij, qui sumpturi sunt Hellebo-
rum. Hic autem docet quid nobis faciendum sit
epoto Helleboro quum (inquit) quis biberit Hel-
leborum, ad motus quidem magis ducere illum
qui purgantur: motus enim fert ad iecur & ad
venas, & conuertitur ad cerebrum & ad alias
partes, & sic trahit humorem, prater ea quonia
motus turbat corpora vt ostendit nauigatio,
vsq. adeo vt etiam homines cogantur vomere,
ideo motus auget vim agendi qua est in medi-
camento, quod vomitum excitat, quoniam mo-
tus fusionem fecit humoris, & tunc humores
fiunt facile fluxiles. Rursus addit ad somnos au-
tem & immobilitatem minus ducere eum qui
purgatur, quoniam in somnis & in immobili-
tate magis operantur facultates, & concoquunt
purgans medicamentum.*

Cū volueris magis ducere Helleborū,
moue corpus: cum vero sistere, somnum
facito, & non moueto.

15.

*Hoc loco docet nos, vt si velimus post epotū
Helle-*

Helleborum fieri purgationem, corpus moueamus, causa autem superius allata est. Si autem velimus comprimere euacuationem, somnum faciamus, & non moueamus. Somnus enim facit vt quiescant facultates, hoc est naturalis & vitalis, quibus confirmatis potest concoqui purgans medicamentum epotum, vna cum humoribus, quibus corpus laborat. Est autem sermo conueniens omnibus medicamentis.

Carnes sanas habentibus. Helleborus periculosus, conuulsiones, enim facit. 16.

Non nugatur Hippo (vt quidam dicunt, in superioribus enim cum doceret nos non esse tutum medicari corpora sana, de vnoquoque medicamento intelligi voluit. Hic autem de Helleboro proprie dicto sermonem habet, quē ostendit periculosum esse sanas carnes habentibus. Nam ob vehementem vim actionis conuulsiones facit, cum enim non inueniat in corpore superfluitates, humiditatē consumit, & ideo contingit fieri conuulsionem.

Si quis febrem non habens abstineat à cibo, & cordis morsum seu vertiginem patitur, & oris amaritudinem sentit, purgatione indigere per superiora significat.

Superius dicebat faciendas esse purgationes,

APHORISMORVM

quo natura vergit per loca conuenientia, nunc potuisset aliquis dubitare, qua ratioe cognoscere possit, quo natura uergat, ideo signum affert. Et primum quidem superioris purgationis, si quis (inquit) febre non habet, & non appetit cibum. Habcat autem dolorem in ore ventriculi, & eius os amaritudinem concipiat, praterea vertiginem patiat, cognosce bilem in stomacho redundare, & hac de causa superius purgare oportet. Sciendum autem est bilem prostrernare facultate appetendi, & facere, ut a cibo abstinere egrotus: cum autem stomachum mordeat, cardiacam passionem generat. Cum autem superius feratur per membranam amplectentem stomachum & pharinga, facit oris amaritudinem, ascendens autem ad cerebrum, & obtundens spiritum animale, vertiginem facit.

Supra septum transversum dolores purgatione indigere per superiora significat, quicumque vero inferiora molestant, per inferiora.

18

Quicumque dolores supra septem transversum purgatione indigent, superius oportet purgare. Quicumque vero inferius, per inferiora, nam facienda est euocatio secundum inclinationem materiae vel humorum peccantium, & superiores

periores quidem per vomitum prouocantia, inferiores uero per ea quæ ventrem subducunt.

Qui in medicamentis purgati non sitiunt, non quiescant prius quàm sitiant. 19.

Secundum differentes modos generatur sitis in his, qui purgantur, uel enim ob calidam uentriculi temperaturam mouentur ad sitim, quandoque ante euacuationem, quandoque autem paulo post euacuationem, uel ob qualitatem medicamenti acrioris & calidioris ut Euphorbium, uel ob formam humorum qui euacuatur. Nam si biliosi sunt, confluentes ad uentriculum, cum sint calidi, sitim faciunt. Fit autem & sitis ratione euacuationis eorum, quæ superflua sunt, de qua sermo est Hip. quam etiã assignat ut terminum euacuationis. Si enim (inquit) non sitiunt, dum purgantur, non quiescunt. Nam sitis, quæ generatur in potionibus medicamentorum, indicat indigentiam humiditatis, & dominatum siccitatis, Si autem nulla sit sitis, ostenditur humores non esse perfecte euacuatos.

Non febricitantibus si tormina acciderint & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere significatur. 20.

Continuus est hic Aphorismus illi, in quo

APHORISMORVM

docebat si quis abstineat à cibo, & reliqua, nūc docet, si nō febricitantibus accidunt tormina, & genuum grauitas, & dolores circa lumbos inferius oportere purgari, cum materia pituitosa existens vergat ad inferiora.

Deiectiones nigræ, qualis est sanguis niger sponte venientes, siue cum febre, siue sine febre, pessimæ. Et quanto colores magis prauī fuerunt plures, peius, cum medicamento vero melius, & quanto colores plures non prauī. 21

Hoc loco Agit Hip. de spontinis euacuationibus, & de artificiosis, sed spontina euacuatio duplex, hæc quidem natura fit, illa autem violentia symptomatis. Hoc igitur loco agit de ea, quæ fit violentia symptomatis, deiectiones (inquit) nigræ, qualis est sanguis, hoc est qualis ex apertione uasorum ad intestina delatus sanguis concretus denigratus, sponte venientes vel cū febre vel sine febre, prauæ. Nam ambo viscera sunt affecta, hoc est lien & iecur, & lien quidem per se, iecur autem ob lienem. Pars enim feculenta sanguinis quæ est humor melancholicus, quæ non potest ad se ipsum trahere. Lien manet in iecinore, & ex eo debilitatur iecur, ut non possit cōtinere & concoquere ea quæ superflua sunt.

Pro.

Propria enim tyrannidæ exeunt ea, quæ vocantur nigra. Hæ enim deiectiones, ut sanguis niger, deiectæ, prauæ sunt, cum medicamento autem meliores. Absoluuntur enim à corpore irritante medicamento, & non quod natura sit euicta. Similiter autem & si sponte plures colores prauis sponte euacuantur, magis est prauum. Cum medicamento autem melius, & sponte quidem malum est, quoniam euacuantur ratione symptomatis, cum natura vincatur, & vehemens passio vel potius malitia viscerum indicatur. Cum medicamento autem melius. Nam natura liberata est à cacochymia, qua illam perturbabat. Si quis autem dubitet, qua ratione intelligi possit Hip. sermonem habere de euacuatione ea, quæ fit ratione symptomatis, dicimus illud verbum venientes, hoc indicare, diuturnitatem enim temporis innuit. Hæc autem quæ fit lege natura breui tempore corpus à prauis humoribus liberat.

Morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis vel supra vel infra exierit, lætale.

Hic Apho. affert exemplum proximi Aphor. si quis enim dubitaret quo tempore prauæ sint deiectiones, quæ excernuntur, ut sanguis niger, & alia praua, nunc docet ea esse, quæ ex-

APHORISMORVM

seruntur morbis incipientibus. Habet igitur
 sermonē de vno ex ijs coloribus, qui parui sunt,
 hoc est de atra bile. Atra bilis (inquit) in princi-
 pijs morborum vel supra, vel infra exiens signū
 est letale. Nam indicat naturam omnino male
 se habere. Habet enim hoc in more natura, vt
 prius concoquat ea quæ sunt superflua, & tunc
 aggrediatur euacuationem eorum: quamobrem
 si in principio euacuantur, non euacuantur lege
 nature, sed propria eorum tyrannide. Præterea
 quoniam atra bilis vim habet corrodingi. Ge-
 neratur autem vel ex humore melancholico pu-
 trefacto, vel ex flaua bile superadusta. Ipsa igitur
 si ad inferiora deferatur per intestina cor-
 rodit ea & ulcerando gignit intestinorum dif-
 ficultates. Si autem tendat ad superiora, corro-
 dit, & eradit, & ulcerat os ventriculi, & in cō-
 sensum trahit afficiēdo cerebrum & alias par-
 tes. His igitur de causis signum est letale. Scien-
 dum autem est deiectiones, ut sanguinem nigrū
 ab atra bile sic differre, quod atra bilis continet
 in se quiddam acre & corrosiuum & acidum &
 splendidum. He autem vt sanguis niger, nihil
 habent eiusmodi, sed sunt vt quedam materia
 sanguinis, vel sex consistens in crassimis vinis.
 Quibuscunq; ex morbis acutis, aut diu-
 turnis

turnis, vel ex vulneribus, siue quouis alio modo extenuatis nigra bilis, siue uti sanguis niger de subter exierit, postridie moriuntur. 23

Si enim in principio morborum, in quo virtus est robusta, atra bilis euacuata sit, uel ut sanguis niger mortē indicat, multo magis in acutis morbis, & in valde diuturnis, & in habetibus maxima uulnera, & in osibus extenuatis, si hæc apparuerint, postridie moriuntur aegroti. Natura enim in eiusmodi hominibus valde est imbecilla, ut non possit concoquere, neque excernere ea, que sunt adeo praua.

Difficultas intestinorum si ab atra bile inceperit lætalis est. 24.

Si enim in terrâ affusa atra bilis facit ipsam ebullire ob acrimoniam & tenuitatem, qualis est in aceto, multo magis perniciem afferet in corpore, quod est humidum, & facile sentit ea que sunt molesta. Quæ obrem ob corrosionem atra bilis, lætalis est difficultas intestinorum.

Sanguis quidem supra qualiscunque fuerit, malus, infra autem, bonus. 25.

Hoc loco etiã agit de euacuatione, ea que fit violētia symptomatis. Sanguis inquit qualiscunque fuerit, hoc est siue spumofus, siue flauus, siue ruber

APHORISMORVM

siue niger, si superius per os euacuetur, malum est: nam superiores partes inferioribus nobiliores sunt, & ipse sanguis, qui supra fertur, vel egreditur ob apertionem vasorum, uel ob corrosionem, uel obruptionem. Vnum quodque eorum malum est. Inferioris autem bonum est, ut sunt nigra deiectiones, hoc est enim melius ignobiliores enim sunt inferiores partes superioribus. Præterea bona est nigra deiectio, non simpliciter humor melancholicus, sed euacuatio, quæ sit per hæmorrhoides sanat enim affectus melancholicos. Cum enim natura hominis copiosum humorem melancholicum collegerit & is euacuetur per hæmorrhoides, hoc bonum est melius, neque enim ipsa euacuatio per se proprie bona est propter exuberantiam, aqua enim interces sepe numero hac efficitur ratione.

A difficultate intestinorum habito, si veluti carunculæ exeant, lætale est. 26

Superius habebat sermonem Hip. de incipiente intestinorum difficultate, cum diceret difficultas intestinorum, si ab atra bile incipit, lætalis est, cuius etiam signum afferebat, deiectiones ut sanguis niger, in principio, præterea in posterioribus, deiectiones similes ramenti inferioris ferri. Hoc autem loco agit de ea intestino-

14773

rum difficultate, quæ ob soluta est cuius signum affert excerni tanquam carnes, quod quidem letale est: quoniam non possit eiusmodi caro ulcerata ad cicatricem peruenire, cum ipsa substantia intestinorum sit affecta.

Quibus in febribus sanguinis fluxit multitudo, quacunque ex parte, cum reficiuntur alui his humectantur. 27

Hoc loco inquit, si morbum iudicatio fiat. Hic cum reficiuntur alui humectantur. Cum enim intendatur euacuatio sanguinis vel per naturalia receptacula, hoc est per narres, vel per hæmorrhoides, vel per menstrua imbecillum redditur calidum innatum, & idè non concoquunt concoctrices facultates. In refectione igitur cum infirma sint facultates concoctrices ventriculi & iecinoris, non cõcoquitur nutrimentum & cum non cõcoquatur fertur per intestina, hinc fiunt humida deiectiones.

Quibus biliosa deiectiones, superueniente surditate, cessant. Et quibus surditas, superuenientibus biliosis deiectionibus, cessat. 28

Surditatem dicit non stabilem, sed ea quæ fit ex distributione flauæ bilis, quæ fertur ad cerebrum. Quibus (inquit) deiectiones biliosæ, &

APHORISMORVM

reliqua. Nam materia biliosa, quae facit biliosas deiectiones, transfertur ab inferioribus ad superiora, & surditatem, cum occupauerit & obstruxerit auditorios meatus, ideo biliosa deiectiones cessant. Rursus quibus surditas, superuenientibus biliosis deiectionibus cessat surditas. Materia enim tendit à superioribus ad inferiora, ratione igitur translationis biliosarum deiectionum cessat surditas, & surditas facit ut cessent biliosa deiectiones, quae praecesserunt.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, difficile iudicium sequitur. 29

Rigor est uniuersalis refrigeratio totius corporis, quae fit cum concussione musculorum, & concussio fit ob morsum musculorum, cum membra mordeantur. Refrigeratio autem, cum calidum innatum in profundas partes corporis recurrat. Est igitur rigor signum iudicarium absolutionis ipsius febris, ut in illo Aphor. dictum est. Ab ardenti febre habito si rigor superueniat, solutionem iudicat, sed cum concoctione & bona die fiat. Si enim non ita se habeat, mala est indicatio: difficilis ergo iudicij, hoc est difficilis solutionis sunt febres, in quibus sexto die fiunt rigores: cum dies non sit iudicatorius. Consuevit enim ipse dies sextus malum afferre iudicium

indiciū, ut enim dictum est. Sextus dies similis est tyranno, septimus autem regi.

Quibuscunque accessiones fiunt quacunq; hora febris demiserit, si eadem cras occupauerit, iudiciū habent difficile. 30

Hic Aphorismus tradit rationem cognoscendi morbos qui difficile habēt iudiciū, hæc est autem eius sententia. Si accessio ea hora, qua febris dimiserit egrotatē. Rursus cras eadem illa hora occupauerit, qua pridie dimisit, difficilis iudicij est, hoc est protrahitur morbus. Nam firmata est causa accessionum. Si enim esset inconstans, non seruaret ordinem periodi.

Lassitudinem habentibus in febribus in articulos, & circa maxillas potissimum abscessus fiunt. 31.

Lassitudo duplex, hæc quidem à motu manifesto, illa autem spontina. Si quis igitur apertè ab exteriori motu lassitudinem habeat in principio febris, in articulos & circa maxillas abscessus fiunt, in articulis quidem, quoniā latum habent spatium, & calefacti vi caliditatis attrahunt materiam. Circa maxillas autem, si contingat materiam esse tenuiorem. Hæc enim ad cerebrū delata circa maxillas abscessum facit, cum ipsæ sint valdè imbecillæ, & non possint

ad alias partes eiusmodi humorem expellere, in
spontinis autem lassitudinibus, hoc idem fit in
febris eadem de causa, & maximè quando
spontina lassitudo à multitudine prouenit,
quamobrem de ambabus lassitudinibus sermo
est Hip.

Quibuscunque resurgentibus ex mor-
bis, si quid laborauerit, hic fiunt abscef-
sus. 32.

Hæc est Hip sententia. Resurgentes ex mor-
bis cum perfectè non sint iudicati, sed habentes
superfluitates quæ relictæ sint, si qua in parte do-
lorem sentiet, illic decubet affectus, illic autem,
hoc est in articulis & circa maxillas. Dolor e-
nim adiuuat fluxiones, ob causam superius di-
ctam. Labor autem intelligendus est vel pro ve-
hementi motu, vel pro læsione.

Sed & si ante morbum aliqua parte do-
luerint, hic dolor firmatur. 33

Duo superiores Aphorismi interpretati
sunt, quorum primus, cuius initium (lassitudi-
nem habentibus in febris,) de lassitudinibus
quæ in febris accidunt, agebat, alter autem,
de ijs quæ in refectionibus, hic autem de lassitu-
dinibus, quas morbus subsequutus est, sed & si
(inquit) antea aliqua parte doluerit, hoc est, si
etiam

etiam ante morbum doluerint articuli, illic fit abscessus, vel spes est per abcessum fieri iudiciū. Illic enim firmabitur ob crassitudinē materia.

Si à febre habito tumore non existente in faucibus, strangulatio repēte superuenerit, lætale.

34

Hic Aphorismus attinet ad signa, & de angina tractat, si (inquit) à febre habito tumore non existente, & reliqua, quoniam non apparet sensibilis affectio in collo. Fit autem strangulatio hoc modo inflammatione laborantibus musculis interioribus, qui sunt in extrema parte aspera arteria, & ideo obstructo exitu & ingressu aëris, hac de causa est lætale, præterea quoniam subest febris, cuius causa interiores partes feruentes eo tempore indigēt refrigeratione exterioris aëris. Hoc autē fieri non potest ob strangulationem, & ideo lætale est.

Si à febre habito collum peruertitur, & vix potest deuorare, sine vlllo tumore, lætale est.

35

Collum peruertitur aliquando quidem in interiora & in profundam partem, & uocatur λήθωσις aliquādo autem ad exteriora, & uocatur κύρωσις, quandoque verò in dextram partem, & appellatur σκολίωσις. Prouenit au-

K 2

APHORISMORVM

tem hic affectus vel à primitiuis, vel ab addi-
tis causis. Et à primitiuis quidem vt ab oppres-
sione ponderis. Si igitur fluxione abundant in-
teriores muscoli ipsius stomachi, vel ipse stoma-
chus, inflammatione laborat & peruertunt col-
lum, secundum λογδωσιν, trahunt. n. ligamen-
ta vertebrarum ad seipsos, & cum ambo ad in-
teriora intendatur propellunt inflamationem,
& coarctatur iugulus. Ex iugulo autem aspera
arteria, vt homo nõ possit respirare, & hinc strã-
gulatio & mors manente, videlicet inflamma-
tione. Præterea quoniam subiacet febris, qua ta-
lis est, vt siccitate sua faciat peruersionem colli,
qua quidem letalis est.

Sudores febricitanti si inceperint, bo-
ni, & tertio die, & quinto, & septimo, &
nono, & vndecimo, & quartodecimo, &
decimoseptimo, & vigesimo, & vigesimo
septimo, & trigesimo quarto, hi enim su-
dores iudicant morbos, quæ vero non ita
fiunt, labores significant. 36.

De iudicatorio signo, hoc est de sudoribus
nunc tractat Hipp. & de acutis morbis, sudores
(inquit) febricitanti acute, & reliqua. Nam
iudicatoria signa & accidentia indicatoris
diebus incipere debent. In his enim apparentia
morbu

morbum iudicant, quæ autem in ipsis non apparent longitudinem morbi, & laborem significant, quæ autem de his dicat Hip. quæ ratione symptomatis noceant, patet cum dicat. Sudores tertio & quinto die apparentes bonos esse, morbi enim acuti, qui cum sudore iudicantur, imparibus diebus magis iudiciū habent. Præterea quoniam acuti morbi, cum sudore iudicantur. Chronici autem non habent hoc natura, ut per sudores solvantur, sed per concoctionem vel per abscessum. Respondendum est autem illis, qui rogant, cur Hip. nullam mentionem fecerit febriū synocharū, cum etiā ille acuta sint, & in quarta iudicentur. Synocha enim febres per sanguinis fluxum iudicantur, non per sudores, hic autem sermo est Hip. de sudoribus, & ideo nō meminit ipsarum.

Frigidi sudores, cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori autem, longitudinem morbi significant. 37

Frigidi sudores fiunt in acutis febribus frigidissimo humore existente, cum non extinguatur frigiditas ipsius à multa caliditate, qui quidem letales sunt. In his igitur morbis, hoc est in acutis, & ut signum, & ut causa est. Ut signum quidem, quoniam eiusmodi humor non calefa-

APHORISMORVM

Etus, neq̄ ab innata caliditate, neque ab ea, qua est prater naturam, omnino indiget tempore ut concoquatur. Non extenditur autem morbus in tempora, cum febris sit acuta, & hinc prouenit mors: ut causa autem letalis, quonia prius exoluit virtutem. Si quis autem dubitet, qua ratione generetur ab eiusmodi humore febris acuta, dicimus saepenumero etiam humorem crudum posse generare febrem acutam. Praterea contingit in venis esse calidum humore facientem febrem acutam. Exterius autem esse humorem frigidum qui etiam resolutus, & effusus facit sudores. Frigidus autem, cum non calefiat a caliditate, hoc autem est manifestum in glacie sol. n. resoluit ipsam, & non calefacit statim id, quod effluit, hac quidem ratione si in acuto morbo fiat letale est, si autem cum mitiori, longitudinem in morbo significat, cum non possit natura, nisi longo tempore concoquere humoru multitudinem.

Qua parte corporis sudor est, ibi significat morbum. 38.

Nam illic est materia, qua quidem cum pertransseat per aliquam partem, sudores facit in affecta parte.

Et qua parte corporis calor aut frigus mor-

morbus. 39

Etiam hoc loco inquit, in quacunque parte corporis vel calor, vel frigus fiat, verbi gratia, si à naturali calido recedat, & frigidior fiat postea rursus calidior fiat, calido secundum naturam, illic morbus: nam pars illa præter naturam affecta recessit à calido secundum naturam.

Et ubi in toto corpore mutationes, & si corpus refrigeretur, vel rursus calefiat, vel color alter ex altero fiat, longitudo morbi significat. 40.

Si. n. simplex mutatio temperatura corporis longitudo morbi significat, cum aliquando refrigeretur, & rursus calefiat corpus, multo magis composita intemperies diurnitate morbi significat, diuiditur. n. natura ab his dispositionibus, & cogitur huic quidem aliquando dispositioni incumbere, aliquando autem illi, & una pugnante altera augetur, ideo in longitudinem augetur morbi, quod autem aliquando refrigeratur corpus, aliquando autem calefiat, indicant colores, hi. n. consequuntur actiuas qualitates.

Sudor multus ex sonno factus absq; cã manifesta corpus vti pluri cibo significat, si vero cibum non accipienti hoc accidat,

APHORISMORVM

fcire oportet, quod euacuatione corpus indiget. 41

Duobus modis fit ex somno sudor multus, uel ob copiosum nutrimentum, uel ob superfluitates. Si igitur sine manifesta causa fiat sudor multus, uerbi causa, si non sit australis constitutio, indicat corpus copioso uti nutrimento. Etenim cibi maximè calidi calefaciunt materias, & attenuant ipsas, & expellentes ad exteriora sudorem faciunt. Si autem cibum nō accipiat, & ex somno multum sudet, indicat esse superfluitatū multitudinem, quæ indiget euacuatione, dixit autem (ex somno:) nam eo tempore operantur omnes facultates naturales, & tunc inutilia ab utilibus superantur.

Sudor multus calidus, uel frigidus semper fluens, frigidus magis, calidus minus, morbum significat. 42.

Et hic Aphorismus attinet ad signa, de sudoribus enim adhuc pertractat. Calidus sudor breuem indicat morbum ob facilē materia difflationem, quæ est à flaua bilis, & robustas virtutes ostendit. Frigidus autem sudor diuturnum morbum significat ob crassitiem materia, & difficilem difflationē, sic quidem uterque eorum separatim significant. Si autē ambo simul

¶

& eodem tempore subsistant, sumitur ex his signum ratione maioris & minoris quantitatis, si enim calidus dominetur, brevis erit morbus. Si autem frigidus, diuturnus, causa autem sunt exposita. Sciendum autem est Hipp. cum dicat semper fluens permanentē fluxum indicasse.

Febres quaecunque non intermitentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosa, quocunque autem die intermiserint, periculum abesse significatur. 43.

Hoc loco agit de synochis febribus, ut indicat illud verbum (quacung, non intermittentes) non intermittes. n. continua sunt. sed ex cōtinuis cas demonstrat quae ardentis sunt, ut patet ex eo dicto (tertia die fortiores fiunt). Hac est autem eius sententia, si tertia die fortiores appareāt periculosa sunt. Nam indicatur crassitudo materiae, & imbecillitas virtutis, praeterea quoniam eo tempore nō possumus cibare ob assiduitatem accessionum. Praeterea quoniam indicatur principale membrum laborare, videlicet vel pulmonem vel iecur, praeterea ostenditur multam putredinem esse in vasis. His igitur de causis nō intermittētes febres sunt periculosa. Intermittentes autem periculo vacant contrariis de causis. Intermisio autem intelli-

APHORISMORVM

genda est non omnino absoluta infebrecitatio,
sed diminuta febricitatio.

Quibus febres longæ, ijs tubercula, vel
labores in articulis fiunt. 44

Febres longæ ortum habent à crassitudine
materiae, in his febribus per abscessum indica-
tio fit, ut in acutis per sudores ob facilem diffu-
sionem materiae. abscessus igitur in longis mor-
bis in articulis fiunt, vel ob locorum capacita-
tem, vel ob caliditatem articulorum adiuuan-
tem, ut expellantur superflua, & labores, hoc est
dolores in articulis fiunt, si tamen facile patian-
tur articuli. Nam si robusti sunt, expellunt ad
eum humores, & hac de causa contingit fieri
tubercula.

Si ex febribus labores fiunt, hi pluribus
cibus vtuntur, 45.

Hic Aphorismus ad conualescentes attinet.
Quibuscumque (inquit) postquam liberati sunt à
morbo, contingit fieri tubercula, & labores cir-
ca articulos, magna ex parte hi multitudine ci-
borum vtuntur. Nam virtus eorum non potuit
concoquere copiosum nutrimentum, cum fue-
rit imbecilla. Cum igitur laborent cruditate,
congregantur superfluitates, quæ si deferantur ad
articulos, fiunt abscessus si autem ad auræ, tubercula

Si

Si rigo incidat febre non deficiente,
ægro iam debili, lætale est. 46.

*Ex hoc verbo (non deficiente) indicatur ser-
monem Hip. esse de continuis febribus. Si igitur
in continua febre rigor incidat, hoc est longo tē-
pore inuadat, iam imbecilla existente virtute,
lætale est. Nam in rigore vel euacuantur super-
fluitates, vel non euacuantur, si auacuantur, e-
uacuatione magis resoluitur virtus: si autē non
euacuantur, indicatur omnino imbecillas esse
virtutes, & idē pernitiosum. Præterea si eua-
cuantur superfluitates, maneat autem febris,
humorum abundantia ostenditur: si autem non
euacuantur, indicatur imbecillam esse virtutē.*

Excreationes in febribus non intermit-
tentibus liuidæ cruentæ fœtidæ & bilosæ
omnes malæ. Et si bene exeunt. siue per
vrinas, siue per alui excretionem bonæ, si
vero nihil eorum, quæ iuuant per hæc lo-
ca excernitur, malum, 47.

*Hic Aphorismus à vitiosis signis optimam
tradit rationem cognoscendi: vitiosa (inquit)
quæ euacuantur in corpore, ut in febribus non
intermittentibus, vel per os, vel per vrinas,
vel per deiectiones, vel per ea quæ præcedunt con-
coctionem, excreta fuerint, pernitiosa sunt, ra-*

APHORISMORVM

rione enim symptomatis euacuantur, & non lege natura. Si autem post concoctionem excreta fuerint, bona sunt, cum excernantur lege natura, & non violentia symptomatis. Liuida igitur excreationis, hoc est purgationes quae per faeces & asperam arteriam ante concoctionem sunt, mortificationem partium indicant. Sanguinea autem corrosionem vasis, fetida autem putrefactiones: biliosa autem bilem puram. Eodem modo & in urinis & deiectionibus, alui, excretionibus, quae excernuntur male sunt. Si autem post concoctionem omnes, vel per os, vel urinas, vel per alui deiectiones bona sunt. Quod autem haec bene iudicentur signum est facilis tolerantia, quod autem male, difficilis. Praeterea & aegrotantis temperatura, & morbi forma, & locus. Quod autem in fine Aphor. scribitur, haec habet sententiam. Malum est id quod euacuat, vel per os, vel per urinas, vel alui deiectiones.

In febris non intermittibus si partes exteriores frigidae interiores vruntur, & sitim habent, laetala est. 48.

De continuis febris etiam nunc agit. In febris (inquit) non intermittibus, & reliqua. Ostenditur enim uel inflammationem, uel erysipelas

erysipelas esse in visceribus. Quoniam autem natura consuluit parti affecta, recidit ad interiora cum innato calido, & ideo refrigerantur exteriora: interiora autem uruntur, cum igitur in visceribus sit inflammatio satis uehemens, ut sitis ostendit sequitur mors.

In febribus non intermittentibus si labrum, vel palpebra, vel supercilium, vel oculus, vel nasus peruertitur, vel non videat, vel non audiat, iam debili existente corpore, quicquid horum euenierit, mors proxima est. 49.

In hoc Aphor. colligit signa latalia, & sumit indicationem ab animalibus, & a motricibus virtutibus, si in continuis (inquit) febribus hi affectus apparuerint debili existente agrote, prope est mors. Ostenditur enim immoderata caliditas ex inflammatione cerebri, qua peperit ex siccitate conuulsionem, a qua predicta partes peruersa sunt. Hac autem conuulsio vacat molestia. Praterea quoniam spiritus animalis imbecillitas ostenditur. Sciendum autem est Hippocum dicat (si labrum vel nasus peruertatur) indicasse virtutes, motrices affectas esse. Cum autem dicat (nisi videat) & reliqua, sensitivas.

Vbi in febre non intermittere difficul-

tas spirandi & deliriū acciderit, lætale. 50.

Difficultas spirandi est mala respiratio, ipsa igitur magna est & densa, vel magna & rara, vel parua & densa, vel parua & rara. Hoc igitur loco sermo est Hip. de ea, q̄ est magna, & rara, ipsa enim delirium ostendit. In ardentibus (inquit) febribus si difficultas spirandi fiat, hoc est magna & rara respiratio, & delirium, lætale est. Nam illa quidem ostendit pulmonem affectum esse: delirium autem cerebrum, sit autem difficultas spirandi, qua etiam delirium indicat, ob lesionem organorum ad respirationē pertinentium, que laborant inflammatione, delirium, quoniam transmittantur vapores ad cerebrum, ut videri potest in passionibus pulmonis, in quibus inflammatio est in pulmone, & ex hac læditur respiratio, cum aurem euaporat, transmittuntur vapores ad cerebrum, ex quo delirium. Quamobrem delirium sequitur spirandi difficultatem.

In febribus abscessus, qui ad primas iudicationes non soluunt, longitudinem morbi significant. 51.

Primas iudicationes appellat quartam, & septimam diem. Si igitur (inquit) iudicatio fiat per abscessum & non soluantur in his diebus abscessus.

abscessus, in longinquitatem temporis extenditur morbus. Nam materia suscidens in articulis crassissima est, & indiget tempore vt concoquatur.

Quicumque in febribus, vel in alijs morbis sponte illachrimant, nihil absurdum, qui verò non sponte, absurdus. 52.

Lachrima est humoris euacuatio per oculum. Manat autem lachrima, vel voluntarie, vel inuoluntarie: voluntarie quidem vt gratia placandi, vel ob priuationem amicorum, & pecuniarum. Inuoluntarie autem, vel ob multam vini potionem, cum materia calefiant in capite, vel ob inflammationem membranae succingentis oculum, vel ob imbecillitatem continentis virtutis, de qua nunc sermo est Hip. quod inquit etiam absurdus reliquis, hoc est, eo quod voluntario fit. Sciendum autem Hip. ex hoc particulari exemplo, hoc est ex oculo ostendisse, totum corpus habere virtutem continentem.

Quibus circa dentes in febribus lentores quidam nascuntur, ijs fortes sunt febres. 53

Hoc loco tradit signum diuturnitatis morbi, quod est lentores fieri circa dentes in febribus. Indicatur enim crassam & pituitosam esse

APHORISMORVM

materiam hoc facientem. fit autem hoc modo lentor circa dentes. Humores frigidi existunt in stomacho, & materia ascendit in modum vaporis ad gingiuas dentium & congelatur circa dentes, cum ipsi sint frigidi & sicci.

Quibus plurimum sicca tusses leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, nō multa siti infestantur. 54.

Tusses sicca dicuntur in quibus nihil expuitur, fiunt ex asperitate faucium ab intemperie frigida, quæ ob motū in tussi ex propinquis partibus trahit humiditatem, & ex hoc sedat sitim in ardentibus febribus. Quod autem de hac tussi sit sermo. Hipp. manifestum est, cum dicat (leuiter irritantes) ipsa enim solum leuiter ir-
ritat.

Ex inguinū tumoribus febres omnes malæ, præter diarias. 55

Bubo est inflammatio adenis, aden autem est corpus spongiosum. Ex bubonibus autem, alia causis primitiuis fiunt, alij ab abditis. Quicunque enim ab offensione pedis vel à merore, vel ab ira proueniunt, qui & diaryj vocatur, periculo vacant, cum vno die soluantur, qui autem ab abdita causa fiunt, quos malos appellat. Hip. ostendunt inflammationem ex putrefactione

esse

esse in visceribus, hoc autem manifestum est, in
 inflammationem ex putrefactione maxime esse in
 hypocondris, cum simul patiantur etiam imbe-
 cilliores partes: admittunt igitur materiã hæc
 bubones tanquam imbecilliratione multitudi-
 nis, & cum inflammatione laborent, in molem
 attolluntur. Oportet autem intelligere febrem
 consequi bubones, qui ex causa primitiua fiunt.
 Præcedere autem eos, qui ex abdita: si quis autẽ
 dubitet qua de causa Hip. simpliciter dixerit (ẽ
 bubonibus febres) si hos bubones sequitur febris,
 illos autem precedit. Monemus Hipp. habuisse
 rationem consuetudinis. Ex consuetudine enim
 bubones sequitur febris.

Febricitanti sudor superueniens febre
 non deficiente, malum: prorogatur enim
 morbus, multã significat humiditatẽ. 56.

Hoc loco inquit, si febris est continua, & fiat
 sudor multus, & nõ sedat febrem euacuatione,
 protrahitur morbus: causa autem est multitu-
 do humiditatis qua indiget tempore vt conco-
 quatur, idẽ protrahitur morbus.

Qui à conuulsione aut distensione ner-
 uorum tenetur, febre superueniente li-
 beratur. 57.

Conuulsio & distentio, vel ab euacuatione,

L

APHORISMORVM

vel à repletionè fiunt, ambo hæc febris soluit, hoc autè patet in his qui ex repletionè consistunt, de his. n. nunc agit, nam febris concoquit resoluit & diffilat materiã hos affectus facientè, intelligendum autem est tres esse conuulsiones, quarum prima appellatur emprosthotonos quæ prouenit ab affectu interiorum musculorũ spinæ, altera episthotonos, quæ ortum habet ab affectu exteriorum, tertia tetanos, quæ prouenit ab affectu interiorum & exteriorum musculorum spinæ. Si quis autè dubitet cur Hip. addidit (à conuulsione & distentione) dicimus hoc factum ut ambo paterent, hoc est genus & species. Conuulsio enim est genus, distentio verò species.

A febre ardente habito superueniente rigore solutio. 58.

Hoc loco inquit, si subsidente ardenti febre superueniat vigor, soluit ipsam. Nam in ardenti febre interius existens materia, hoc est in vasis continuam febrem faciebat. Superueniens autem rigor transtulit materiam ab interioribus ad exteriora, quæ per sudores expulsa, & liberato corpore, necessario solutio febris fit. Quod si quis dubitet quæ ratione possit fieri rigor in materiis calidis, si ardens febris à flaua bile fiat. Sciendum subesse materiam acrem, & calidam.

In eiusmodi igitur febribus ob molestiam acrimonia humoris, calidum innatum ad interiores partes vergit, & ex eo supervenit rigor.

Tertiana exquisita septenis circuitibus quod largissimum est, iudicatur. 59.

Hic Aphorismus legitimum tempus praescribit exquisita tertiana, hoc est quartum decimum diem, quod patet ex eo septenis circuitibus. Exquisita enim alternis diebus acceditur. Est igitur tertiana exquisita, qua habet biliosas vomitiones, biliosas alui deiectiones, vehementem ardorem, qui dominatur quam longissime horis duodecim. Tertiana autem qua non est eiusmodi, notha est. Exquisita igitur tertiana iudicatur, septenis circuitibus: quod longissimum est. Contingit enim aliquando, ut solvatur & septima, & nona, & decima prima, ob facilem materiae diffflationem, qua est flava bilis efficiens febrem.

Quibus in febribus aures obsurduerunt sanguis ex naribus fluens, aut alius turbata, solvit morbum. 60.

In febre obsurdescunt aures, cum vapores ascendunt ex subiecta materia & occupant auditorios meatus, & eos obstruunt. Quibuscunque igitur in febribus aures obsurdescunt, per

APHORISMORVM

nares sanguinis fluxus, vel biliosa deiectio ventris superueniens sedat surditatem, quoniam euacuata est materia, ex qua febris & surditas oriebatur.

Febricitatem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiuare. 61.

Hoc loco de Acutis morbis sermo est Hip. q̄ patet ex eo (in imparibus,) hæ enim in imparibus vel alternis diebus accenduntur ob facilem distillationem, & caliditatem materia, ubi autem accessio, ibi iudicatio. Acute igitur agrotantes nisi diebus imparibus febris dimiserit, recidiuant. Nam non est facta iudicatio lege natura, sed violentia symptomatis. Præterea dictum est (in imparibus diebus) pro eo quod est in iudicatoriis. Si igitur in iudicatoriis diebus febris dimiserit, bonum: recidiuare enim non consuevit: hæc autem interpretatio magis est necessaria, quam superior, cum simul cõplectatur, quartam & undecimam, & vigesimã, & quadragesimam, quæ sunt iudicatoriæ.

Quæ paribus diebus iudicantur, difficilem habent iudicationem, & recidiuare consueuerunt. 62.

Cum in proximo Aphorismo docuisset bonas iudicationes in imparibus, hoc est in iudicatoriis

catorijs diebus fieri, necessario hunc Aphorismum apposuit, ut doceret inutiles iudicationes paribus, hoc est in ijs qua iudicatoria non sunt fieri.

Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum accidit, malum, nisi ex alio humores prodeant. 63.

Morbus regius prouenit ex obstructione folliculi ipsius bilis, q̄ illuc non fertur ob obstructionem, & distribuit impurum sanguinem per totum corpus; & hoc modo fit morbus regius, fit etiam cum iecur scirrhum patiat, & inflammatione laboret, tunc enim ob intemperiem totus sanguis fit biliosus, & vesica qua bilem recipit, non potest totum ad se trahere. sed hoc modo dispergitur sanguis biliosior per totum corpus, & fit morbus regius. Fit etiam & naturaliter hoc modo, natura cum consulit saluti, interiorum partium decretorie, eycit materiã ad exteriores partes, & fit morbus regius, & in ardēti febre, & in tertiana, natura putrefacientē ea qua sunt in interioribus partibus, & ad exteriora expellente materiam. Si igitur ante septem dies in febribus morbus regius superueniat, malum.

Quibus in febribus quotidie rigores

fiunt, quotidie febres soluuntur, 64.

De quotidianis agit, & manifesta est Aph. sententia, si quotidie (inquit) febricitanti quotidie superueniat rigor, soluit febrem. Materia enim extra vasa excutitur q̄ in vasis existens febrem faciebat, sed dubitant quidam, quara- tione in hemitriteo quotidie rigorem faciente non sedatur febris. Verum sciendum est Hipp. nunc habere sermonem de simplici febre, non de composita. Hac autem composita est ex duabus febribus, hoc est ex quotidiana continua, & ex tertia intermittente.

Quibus in febribus septimo, vel nono vel vndecimo, vel quarto dccimo, superuenit morbus regius, bonum, nisi dextera præcordia obduerint, si vero nō, non bonum. 65.

Morbus regius bonus est si superueniat in febre, in eiusmodi diebus, etenim lege nature factus est, cum in indicatorijs diebus apparuerit. Rursus autem apposuit conditionem, nisi dextrum præcordium obdurecat. Si enim inflammatio est in iecinore, quamuis in indicatorijs diebus superueniat morbus regius, malum est, quoniam iecur est affectum.

In febribus circa ventriculum, et fortis æstus

æstus & cordis morsus, malum. 66.

Ventriculum dicit cum, in quem cibi geruntur, hoc autem patet ex eo (& cordis morsus) quoniam igitur vexatur stomachus morsu humoris, malum est.

In febribus ex somnis timores, & conuulsiones, malum. 67.

Hoc loco inquit, si subiacente febre ex somno conuulsiones & timores superueniant, malum est. Nam manifestum est humorem crudum melancholicum redundare, qui obstruens nervosas partes, conuulsiones facit. Ascendens autem ad cerebrum & grauas animalem spiritum, timorem facit. Quod autem crudus sit humor, signum est, cum inferantur noxi somni.

In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera labores fortes, malum. 68.

Hoc loco etiam agit de conuulsione (si inquit) ardenti febre subiacente, & conuulsio, & labor fortis sit circa præcordia, malum: conuulsio quidem, quoniam videtur ex siccitate consistere subiacente ardenti febre. Labor autem fortis circa præcordia: quoniam & ipse æque multam siccitatem ostendit. Etenim ex immoderata siccitate vexantur viscera, & ideo laborant.

In febribus spiritus offendens, malum:

APHORISMORVM

conuulsionem enim significat, 69.

Et hoc loco agit de conuulsione. Si inquit in febris spiritus, hoc est respiratio offendat, hoc est offendatur, malum. Nam ex Hip. sententia iudicatur conuulsio, ea. s. qua ex siccitate prouenit totius corporis, & maximè musculorū thoracis, his enim affectis impeditur respiratio, dilatato enim thorace fit inspiratio, compresso autem expiratio. Hac igitur conuulsio facit, ut respiratio offendat, qua distracta malum est, respiratio enim composita est & constat ex inspiratione, & expiratione. Si igitur inspiratio offendatur non refrigeratur calor innatus ab exteriori aëre, & periculum subit ne extinguatur. Si autem rursus expiratio offendatur congregantur fuliginosa excrementa, & cum non possint per expirationem exire fluctuantia extinguunt calidum innatum.

Quibus urinæ crassæ, grumosæ, pauca, non sine febre multitudo tenuis veniens ex ijs iuuat: precipue vero tales veniunt, quibus ab initio vel breui sedimenta insunt. 70.

Mirabiliter Hip. significat constitutionem eorum, quæ raro visa sunt ab illo. Supponit igitur febrem prouenientem ex multitudine, & crassi-

*crassitie humorum crudorum, quibuscunque
 (inquit) urina crassa, & reliqua supponatur
 febricitans, qui prima & secunda die emisit urinam non multam, sed plurimum habens sedimentum crassum, & inaequale, & crudum, quod quidem malum est. Ostendit enim imbecillitatem virtutis alterantis, qua non potest attenuare & concoquere, & alterare materiam, & ideo propter crassitiam vix exeuntes urina pauca erant in quantitate. Si autem breui tempore post emittatur urina multa & tenuis, sedimentum habens multum & aequale, confert (ut inquit Hipp.) ostenditur enim virtus alteratrix esse robusta, cum emisit urinam tenuem, non autem proprie tenuem, nam ea cruda est: sed ad proportionem partium: quae grummosa sunt, ut sit mediocris. Quod autem scriptum est, in extrema parte Aphor. praecipue vero tales veniunt, quibus ab initio, vel breui sedimentum inest, hanc habet sententiam, maxime autem hoc accidit in illis febribus in quibus prima, vel secunda, vel tertia die statim sedimentum continet urina, ratione grauitatis & crassitudinis materia, non ratione natura.*

Quibus urinae obuersae quales sunt iumentorum ijs dolor capitis vel adest, vel

iam aderit.

71.

Hic Aphorismus attinet ad signa, tradit autem rationem cognoscendi ex urinis capitis dispositionem, quibus (inquit) in febribus, & reliqua. Obuersa autem urina ex tribus constat, ex cruda materia, & ex flatuoso spiritu, & ex urinali humiditate. Fiunt autem spiritus ex crassa materia, qua à febre accenditur. Si igitur appareat in febribus eiusmodi urina, merito dolorem capitis manifestabit, cum spiritus ad caput ascendant. Præterea diurnitatem affectionis ob caliditatem, & ob spiritum.

Quibus septima iudicatur, ijs nubeculam habet quarta die urina rubram & alia ex ratione.

72

Hoc loco inquit, quibus in septima iudicandus est morbus ijs nubeculam habet quarta die urina rubram, & alia ex ratione, alia autem sunt deiectiones, & sputa, maximè si affectus sit thoracis inflammatio. Si enim hæc omnia ratione fiant, & urina nubeculam continet rubram, ostendens concoctionem in quarta die, omnino septima iudicabitur Nam quarta dies ostendit septimam (vt ipse docet, septē vel quatuor index.) Dixit autem nubeculam rubram & non albam. Nam calida & biliosa materia
subia-

subiacet, non crassa & pituitosa : hoc autem patet cum dicat septima indicari. Cum autem materia subsit flaua & calida: non dixit flauā materiam contineri, sed rubrā: nam flauum non apparet in nubecula cū sit pellucidum. Abusus igitur vocabulo pro flauo dixit rubrum.

Quibus vrinae albæ, & perspicuæ, malæ præsertim, si in delirantibus appareant. 73.

In hoc Aphorismo docemur rationem ex vrinis cognoscendi cerebri dispositionem. Phreniticis (inquit) vrina albæ & perspicuæ apparentes maximè malæ. Sunt enim & alioqui prauæ, albæ & perspicuæ: indicant enim ultimam cruditatem, verum in phreniticis magis prauæ sunt. Nam phrenesis à biliosa materia prouenit: quamobrem oportebat, & vrinas flauas esse, sed quoniam hoc non fit, paruum est signum. Ostenditur enim quodammodo ascendere materiam ad cerebrum: quum autem patiatur principalis pars, hoc est cerebrum, malum est. Dixit autem perspicuæ & albæ, non enim necessario perspicuæ sunt albæ, sed vel flauæ, vel russæ, ob splendoris igitur differentiam, addidit (albæ.)

Quibus præcordia suspensâ murmurantia lumborum dolore superueniente, ijs alui humectantur, nisi flatus erumpant,

APHORISMORVM

aut vrinae multitudo proueniat, hæc vero
in febris. 74.

Vt id, quod affertur, pateat, supponatur febricitans cum suspensis, murmurationibus praecordys ex spiritu flatuoso, & humiditate permixta, si hoc modo se habente dolor statim circa lumbos fiat, alui humectantur ob materia translationem, nisi ea, quæ miscentur ab inuicem separantur, hoc est humidum quidem per urinas, spiritus autem per intestina euacuetur.

Quibus speratur abscessus futurus ad articulos, liberat ab abscessu vrina multa, & crassa, & alba facta, qualis in laboriosis febris quarto die quibusdam incipit fieri, si vero etiam ex naribus fluxerit sanguis, breui admodum solutio fit. 75.

Spes est, hoc est expectatio ad articulos abscessum fieri in febris quoquo modo laboriosis: verum alia quidem ex primitiua causa fiunt. Alia autem ex abdita. Hoc loco igitur sermo est Hip. de ea lassitudine, quæ à causa primitiua ortum habet. In causa autem primitiua lassitudo præcedit febrem. In hac enim maximè in ulceroza sperandum est per abscessum solui morbum. Triplex enim est lassitudo, vel enim præcedit febrem

febrem lassitudo, vel subsequitur febrem, vel est una cum febre. Si igitur lassitudo praecesserit febrem, spes est per abcessum fieri iudicationem in articulis, & adducta est causa. In quibus igitur est ulcerosa lassitudo, & spes est per abcessum fieri iudicationem, si proueniat urina crassa & alba, ut in laboriosis febribus: si quarta die appareat ob refrigerationem breui agrotus liberatur ab abcessu, qui futurus erat, quoniam moneantur ab abcessu causa morbum faciētes. Si autem & ex naribus fluxerit sanguis, etiam per breui soluitur, cum enim materia partim expurgetur per inferiora, partim per superiora celerrimè fit morbi solutio.

Si sanguinem, aut pus mingat, aut renū, aut vesicæ exulcerationem significat. 76.

Cum dixit (mingat) reprehendit eos qui asserunt ex abcessu rupto, vel in iecinore, vel in alia parte eiusmodi urinas emitti. Nam cum in eo hoc modo fiat purgatio, vel uno die, vel duobus, vel tribus, indicatur ulceratio. Corroso enim ulcere simul corrodunt etiam quadā vasa, & una cum pure sanguis euacuatur, ut contingit in his qui laborant intestinorum difficultate. Nihil autem dixit de vasis urinarys, licet hoc etiam in illis contingat. Nam cum ex-

APHORISMORVM

tremorum meminisset, complexus etiam est media.

Quibus in vrina crassa existētes carunculae paruae, aut cappilli vna exeuntes, à renibus, excernuntur. 77

Vrinam crassam hoc loco appellat eam, quae est secundum naturam comparans illi tenuem vrinam, quae est praeter naturam, hoc enim secundum naturam medium existens, ad tenue quidem comparatum, crassum appellatur, ad crassum autem tenue. Si igitur est vrina secundum naturam, patet iecur esse robustum, relinquitur autem ut affectus sit in renibus, & quidem exeunt tanquam carunculae paruae & excernuntur, quas quidem appellant ^{eggo Gouid} cum sanguis crassus sit superassatus in renibus ab intemperie calida illic existente, ut autem capilli albi, excernuntur, cum caliditas praeter naturam quae in renibus est exciccet materia crassam, & pituitosiore in ipsis contenta, & ideo ad figuram renum excernuntur oblongi.

Quibus in vrina crassa existente, surfurca quaedam simul exeunt, ijs vrsica scabie laborant. 78

Etiam hoc loco vocat crassam vrinam eam, quae temperata est, si igitur crassa est vrina, hoc est

est temperata, & cum ipsa emittantur fursurea, vesica scabie laborat: vocat autem scabiem *ulcus* existens in superficie vesica, quemadmodum existente scabie in toto corpore, excidunt quadam squamma ut in piscibus, & maxime pruritus mouent, sic & in *ulcere* quod est in superficie vesica fursurea quadam una cum urina excernuntur.

Quicumque sponte sanguinem mingunt ijs à renibus venulam ruptam significat. 79.

Hoc loco agit de affectibus, qui contingunt in renibus, si sanguinem (inquit) mingunt quidam à renibus inquit venulam ruptam significat. Cum autem dicat (mingunt) ostendit non à partibus spiritualibus, neq; nutritiuis hoc provenire, sed a renibus. Permanens enim emissio urinae iudicatur: nam si esset hoc ratione partium spiritualium, vel nutritiarum in ipsis rupta venula, breui tempore mingitur, & statim sedatur affectus. Illud autem quod addit (sponte) indicat sanguinem mingi non per erosionem, sed per ruptionem: hoc enim sponte statim, & confestim significat. Nam ob sanguinis copiam intenduntur vena, & intentione dirumpuntur, & multum sanguinis mingitur in

APHORISMORVM

corrosione autem paulatim: quod autem nõ per apertionem, sed per ruptionem sanguis mingatur, manifestum est. Sanguis enim per apertionem effusus non est absolutus sanguis, sed sanguini similis.

Quibus in vrina arenosa subsistunt, ijs vesica calculo laborat & renes. 80

Calculus vel in renibus fit, vel in vesica. Vbi autem calculus omnino & arenosorum excretio fit: quoniam aliqua pars exeritur à calculo. Cum autem magna ex parte in vesica fiant calculi, ob satis magnã cavitatem vesica. ideo huius solum meminit Hip. non autem renum. Sciendum autem est calculũ habere causam efficientem caliditatem præter naturam. Materialẽ autem humorem crassitudinem.

Si sanguinem mingant, aut grummos, vel stillicidium vrinæ habent, & dolor in imum ventrem incidat, & pectinem, & semen, circa vesicam labor est. 81.

Consequenter hic Aphor. digestus est, quoniam enim dixit (sanguis) intulit aut grummos. Grummus autem fit cum sanguis extra uasa factus & congelatus sit refrigeratione. Vrina autem stillicidium fit ob obstructionem colli vesicae, vel ob calculum, vel ob inflammationem, vel

uel ob eundem grumum. Si igitur sanguinem mingat, aut grummos, aut urinae stillicidium habeat, & reliqua circa, vesicam labor est, hoc est communiter circa instrumenta urinaria, & hoc manifestum: cum enim dixisset (dolorē circa imum) vētrem indicauit renes & pectinem & vesicam (semen) aut collum vesicae.

Si sanguinē aut pus minxerit, & squāmulas & grauis odor adsit, vesicę exulcerationem significat.

82.

Tria nobis assignat hic Aphorismus locum affectum, dispositionem, & malum morem loci affecti: cum enim dicat (squammulas) indicat vesicam esse affectam. Cum autem (sanguinem & pus, solutionem continuitatis, fieri autē non potest ut mingatur pus sine ulcere, cum autem dicat (grauis odor) indicat putredinem: putredo autem malitiam ostendit. Sciendum autem est Hipp. cum dicat graue odorem esse in his que minguntur, improbasse eorum opinionem, qui sentiunt à iecinore vel à spiritualibus partibus ea prouenire, que sunt squammarum similia, illa enim & si fœdum odorē habeant, tamen longitudine locorum per que exeunt fœdū odorem amittunt.

Quibusin urinaria fistula tubercula na-

M

APHORISMORVM

scuntur, his suppuratione facta, & eruptione, solutio. 83.

Fistulam urinariam vocat collum vesicae. Si igitur in fistula urinaria, hoc est collo vesicae, tubercula nascuntur facta suppuratione & eruptione solutio fit. Verum dolores ex urina stillicidio: nam ob tubercula facti sunt dolores, & sequitur obstructio, ex qua urinae stillicidium.

Mictio nocte plurima facta, paruum, deiectionem significat. 84.

Hic Aphorismus tradit rationem cognoscendi, si (inquit) per noctem multa urina fiat, paruum per stercus deiectionem significat. Nam multa & magis conferta distributio facta est in iecinore, & alio deriuata est materia, ideo multa urinae fluxerunt, parum autem stercoris, & econuerso si multa stercoris deiectio fiat, modica erit urinarum excretio eadem de causa. Nam parua distributio facta est, & ideo etiam parum urinae: multa autem per stercus deiectio: quoniam in ventriculo maneat humidum, in nocte autem dixit, quoniam concoctiones in nocte fiant, & excretiones eorum, quae superflua sunt.

PHI-

82

PHILOTHEI COMMENTARIA IN QUINTVM APHORISMORVM Hippocratis, LVDOVICO CORADO interprete.

Conuulsio ex Helleboro lætalis est. 1

T Radit Hip. in hac sectiōe canones cognoscendi, & præcognoscendi, ut & in quarta. Ostendit autem rationem præcognoscēdi morbū, qui est in summo, cum inquit (cōuulsio ex Helleboro lætalis est) Sciendum autem est duplicem esse Helleborū, hūc quidem album, illum verò nigrum. Hoc igitur loco sermo Hip. est de albo, patet autem hoc cum simpliciter dicatur, de nigro enim Helleboro cum additione dicimus Helleborus niger. Conuelluntur igitur ex Helleboro albo vtentes ipso, vel ob repletionem, vt cum sæpenumero medicamentum purgans confertim trahat ad ventriculum copiosum humorem, & colligat, cōtenditur ipse ventriculus, ex contentione conuellitur totum nervosum genus per consensum stomachi, vel ob immoderatam euacuationem, quam sequitur siccitas, & siccitatem conuulsio, vel ob stomachum

M 2

APHORISMORVM

qui facile afficitur. Nam saepenumero cum medicamento sit magis actiuum, moderetur stomachus ut facile patiens & conuellitur, vel ob acrem humorem attractum à purgante medicamento ad vètriculum. Hic enim etiam morfu conuulsionem facit. De secundo igitur modo sermo est Hip. qui à siccitate prouenit. Hic enim nō admittit curationem, quoniam cū consumpta sit humiditas, quæ continetur in corpore, fieri non potest, ut amplius resarciatur, alij modi mali quidem sunt, non autem lætales.

Conuulsio ex vulnere lætalis est. 2

Quidam codices habēt (ex vulnere.) Quidā autem ex perforatione, quod quidē verius est, vtrung, autem continuitatis solutionem ostendit, sed in carne quidem solutio continuitatis vulnus vocatur. Si autem in neruo, punctio vel perforatio, fit igitur ex vulnere conuulsio non ob solutionem in carne. sed quoniam simul diuiduntur & venæ, & arteriæ. Hac de causa ex immoderata euacuatione fit conuulsio. In punctio-
ne autem fit vehementissimus dolor, & hac de causa sanguinis collectio, ex qua locus inflammatur: ex hoc tanta fit cōtentio, ut & neruose partes simul contendantur, & hinc cōuulsio utroque igitur modo cōuulsio lætalis, hoc est piculosa est.

Vbi

Vbi sanguis plurimus fluxit, singultus, aut conuulsio superueniens, malum. 3.

Hoc loco ex euacuatione spontina conuulsionem fieri supponit, si (inquit) cum multus sanguis fluxerit, vel per narces, vel per anum, conuulsio vel singultus superueniat letale est. Nam supponit ex immoderata euacuatione conuulsionem & singultu superuenire. Præterea quonia euacuato sanguine partes nutrimento priuantur, & ad corruptionem tendunt. Intelligendū autem est conuulsionem à singultu differre.

Nam conuulsio consistit in omni parte, quæ ad electionem pertinet & animalis est passio. Singultus autē in stomacho, & corporea est passio.

Ex superflua purgatione, conuulsio vel singultus superueniens, malum. 4.

Ex superflua purgatione supponens conuulsionem malum dicit, & non letale, ut in superiori Aphorismo. Illic autem dixit letale ob maximam actionem & violentiam Hellebori. Hic autem malum, quonia contingit quocunq; adhibito remedio, & facta superflua purgatione conuulsionem fieri, & nō esse letalem, potest enim curari cibis, vel balneis.

Si Ebrius repente obmutuerit conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut v-

APHORISMORVM

bi ad horam peruenerit, qua soluuntur
crapule, vocem recuperet. 5.

*Multa potio vini, ut calidi & humidi
musclos circa fauces replens Aphoniam affi-
cit, quod quidem malum. Si autem & conuulsi-
onem inferat letale est. Manifesta enim non so-
lum ea qua sunt circa fauces, repleta esse, verū
& nervosas partes, qua sunt in toto corpore,
verū letale nisi febre corripiatur: tunc enim
fit concoctio materia, qua cum attenuatur, dif-
flat, vel si rursus hora qua crapula soluuntur
vocem recuperet. Ostenditur enim potuisse na-
turam concoquere materiam. Tempus autem
solutionis crapula non est circumscriptum. Nō-
nulli enim postridie soluuntur à crapula: nōnul-
li superueniente siti.*

Quicumque à distensione corripun-
tur, quatuor, diebus pereunt, si verò hæc
effugerint, perfani fiunt 6

*Distentio ex crassa natura prouenit, & quod
ad hoc attinebat lōgum esse morbum oportebat,
verum ob imbecillitatem virtutis peracutus,
inuenitur. Quicumq; igitur distensione corri-
piuntur, quatuor diebus pereunt: quoniam tūc
vehemens est motus & indeficiēs, quamobrem
facile prosternuntur virtutes, vitales. Si autē*

hæc

hec effugerint, sani fiunt, cum virtus robusta sit. Peracuti enim morbi vsq; ad quartam diem iudicium habent.

Quibuscunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt. Quibuscunque autem vigesimo quinto commoriuntur. 7.

Morbum comitalem efficere consuevit materia crudior & crassior, hic autem vt plurimum in pueris fit, ideo puerilis morbus vocatur. Fit autem in pueris, q; habeant plurimum crudi humoris ob errorem qui committitur in ratione victus. Quibuscung; igitur ante pubertatem morbi comitiales fiunt, circa pubertatem mutationem accipiunt, hoc est omnino liberantur à morbo. Mutantur enim ad calidiorē & sicciorē naturam. Quicung; autem extra pubertatem fiunt, magna ex parte commoriuntur, non enim omnes. Contingit enim aliquando, vt etiam in etate declinante cessent ob moderatum victum. Sciendum autem est ex Hip. sententia tempus pubertatis circumscribi à decimo octauo anno ad vigesimum quintum.

Quibuscunque morbo laterali laborātes quatuordecim diebus nō purgantur, ij ad suppurationem vertuntur.

APHORISMORVM

Decimequarta diei meminit, ut que iudicatoria sit in acutis morbis. Morbi autem acuti cum fiant ex tenui & calida materia, cito solvuntur, & iudicantur. Quicumque igitur ex morbo laterali non purgati sint, hoc est non aduxerint & expuerint collectas humiditates, quatuordecim diebus, ij ad supputationem vertuntur, cum materia sit crassior & calidior. Hoc autem cognoscens natura secundam navigationem instituit, & in pus conuertit materiam.

Tabes fiunt maximè ætatibus, à decimo octauo anno vsque ad trigesimum quintum. 9.

Cum in quarta sectione Hip. egisset de affectibus primi principij, hoc est cerebri, nunc transfert orationem ad secundum principium, hoc est ad cor. Iam autem actum est de morbo laterali, hic est enim inter affectus qui attinent ad thoracem, nunc per continuationem de eisdem thoracis affectibus, hoc est de tabo pertractat. Tabes autem est ulceratio pulmonis, hæc autem fit vel ratione temperaturæ, vel ob erosionem. Quamobrem adolescentibus maximè generatur ob ætatis laborem. Exeunt enim in uenationes, in bella, saliant, currunt, & hæc de causa in ipsis vena ruptio fit: præterea quoniam in adolescen-

lescentibus copiosus est sanguis, quo repleta vasa, tenduntur & extentione disrumpuntur, & maxime vasa pulmonis vt qui facile afficiatur ideo ex puitur sanguis, ex quo vlcus in pulmone ex vlcere colliquatio totius corporis, quam tabe nominant. Preterea & in consistentibus generatur tabes ob temperaturam corporis, habent enim sanguinem biliosorem & acriorem, corrodentem vasa, quam obrem expuunt sanguinē & vlceratur pulmo, ex quo tabes. Quod autem sermo sit Hip. de duabus etatibus, hoc est de adolescentibus & consistentibus, patet cum numero multitudinis appellet etates, hanc quidem à decimo octauo ad vigesimum quintum, illam autē à xxv. ad trigesimum quintum.

Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem vertitur, & iu septē diebus pereunt si verò has effugerint, suppurantur. IO.

Hoc loco agit de inflammatione faucium, hæ aut habent musculos aperiētes ipsas & claudentes: aperiētes quidem exterius, claudentes autem interius, quo si circa interiores musculos fiat inflammatio, angina vocatur: si autem circa exteriores, proxima angina, hoc igitur loco supponit inflammationem interiorum muscu-

M 5

APHORISMORVM

lorum, & hanc facientis materia translationē. Quicumque igitur ab angina liberantur ad pulmonem & reliqua. Ut autem euidentior fiat Aphor. apponatur coniunctio, & legatur quicumque ab angina liberantur, & in pulmonē transferatur materia. Hi septem diebus moriuntur. Si enim in igno bilior parte, hoc est in faucibus erat letale, multo magis translata materia ad nobiliorem partem, hoc est ad pulmonem, sequitur mors facta strangulatione. Septimo autem die inquit Hip. quoniam morbus est acutus, & cito indicatur. Septima verò dies intelligenda est, non à qua facta sit translatio materiae, sed ab initio morbi. Si autem has effugerit secundam nauigationem, instituyente, natura suppuratur, quamuis etiam hoc modo raro conualescat.

Qui tabe molestantur, si sputum quod extullunt graue olet, iniectum carbonibus, & capili à capite defluunt, letale. II.

Hic Aphorismus ad praecognitionem attinet. Tria autem nobis assignat, morbum malitiam morbi, & tempus excessus. Cum enim dicat (qui tabe affectum, cum autem graue olet) malitiam morbi, & ex hoc experimeta tempus excessus, quod letalis sit. In his igitur facit Hip. iudicium mortis ex odore sputi. Monet enim

opor-

oportere sputum quod ciectum est carbonibus
 injicere, verum non statim, sed postquam prius
 in vas vitreum aqua plenum intecerimus, ut
 sic dissolutum ostendat proprim ipsius fetorem.
 Si igitur carbonibus iniectum graue olet, quod
 extussum, letale est. Ex hoc autem innuit locum
 affectum, hoc est ea, qua sunt circa thorace. Cor
 enim sepe numero ita offenditur a corruptione
 aeris exterioris, ut & sequatur mors. Multo
 igitur vehementius laedetur, & sequitur mors,
 cum grauis odor sit propinquus ipsi cordi. Ma-
 xime autem letale est si capilli a capite disfluant.
 Ostenditur enim defectus alimenti, ex quo exsic-
 catur corpus, vel humorum corruptio.

Quibus tabe laborantibus capilli a capite
 defluunt, ij superueniente alui profluuio
 moriuntur. 12.

Et ut signum, & ut causa letale est alui per-
 fluuium, ut signum quidem, quoniam ostendit
 imbecillitatem virtutum naturalium, verum
 ut causa: quoniam cum assidue surgant dissol-
 uitur virtus. Si enim in ijs qui integra fruun-
 tur valetudine superueniens alui perfluuium
 soluit virtutem, multo magis superueniens sub-
 iacente tabe hoc idem efficiet.

Quicumque spumofum sanguinem, ex-

APHORISMORVM

puunt ijs è pulmone fit educio. 13

*Quidam codices habent, euomunt: quidam
verò expuunt, sed si quidem expuunt, apertus
est sensus. Quæ enim à pulmone, per tuſſim edu-
cuntur. Si autem euomunt, metaphorice dictū
est ab ijs, qua per ventriculum euomuntur. Si
igitur (inquit) delatus sit sanguis spumofus, est
à pulmone. Nam pulmo recipit sanguinem te-
nuem, aërem, & sincerum, & ex hoc nutritur.
Hoc autem est graue: nam ipsa pulmonis substā-
ti a patitur.*

A tabe habito alui profluuium super-
ueniens, letale. 14.

*Superius quidem in tabe alui profluuium di-
cebat esse letale puris & capillorum mentionem
faciens. Hoc autem in loco simpliciter dixit alui
profluuium esse letale, quod solum possit afferre
mortem, sed non celerem, vt superius dicta ta-
bes.*

Quicumque ex morbo laterali suppu-
rantur, si in quadraginta diebus purgan-
tur eo die, qua fit ruptio, liberantur, si verò
non, ad tabem transeunt. 15.

*Morbus lateralis est inflammatio membra-
na succingētis costas, sed ipsa si purgata sit, qua-
draginta diebus sedatur, si autem excedat qua-*

dragesimum diem, suppuratio transfertur (ut superius dictum est.) Hoc igitur loco de purgatione puris tractat, hoc est de educatione, si (inquit) quadraginta diebus absolute sit euacuatus, soluitur. Si autem excedat quadraginta dies, ad tabem transeunt. Nam pulmo rarus est, & spongiosus, & non sustinet assiduam puris excretionem, putrefactionem, & acrimoniam: sed quum facile afficiatur, feruet & ulceratur, & fit colliquatio corporis, qua tabes nominatur. Oportet autem numerare quadraginta dies non ab initio morbi lateralis, sed post ruptionem.

Calidum vbi quis sapiens eo vtatur hæc mala affert. carniū effœmationes neruorum incontinentiam, mentis torporem, profluuium sanguinis, animi defectionem, hæc, ad quæ mors, 16.

Cum tradidisset modos cognoscendi, & præcognoscendi affectiones, nunc agit de causis morborum, calidum (inquit) affert hæc mala ijs, qui sepius eo vtatur, corporis effœmationem, hoc est imbecillitatem, ducta metaphora eo fœmina genere. Facit autem hanc plurimum calidum immoderata distillatione. Distillans enim humiditatem, quæ continetur in carnibus exoluit ipsas

APHORISMORVM

(neruorum incontinentiam,) hoc est imbecillitatem. Calidum enim dilatat, & ipsos amplos facit cum sint desiti, & angusti, & diffilat humiditatem, quæ in ipsos continetur. Difflationem enim exoluuntur nerui continentis partes, ut non amplius continere possint (mētis torporē,) hoc est imbecillitatem. Eadem ratione ob difflationem. Affert autem & sanguinis profluuium his qui natura sunt ad hoc propensi. Defectionē autem ob sanguinis profluuium. In his igitur, in quibus hæc omnia, quæ cōmemorata sunt, fient, proueniet mors. Verū si simile simili gaudet, quomodo carnibus calidis & humidis nocet calidum humidum? Dicimus supponi calidum immoderatum.

Frigidum autem conuulsione, distentione, liuores, rigores febriles. 17.

Cum egisset prius de calido ut magis actiuo quam frigidum, nūc transit ad affectiones quæ generantur ex aqua frigida. Frigidum (inquit) conuulsiones & reliqua his, qui sæpius eo utantur. Hoc autem ita esse oportet. Nam frigus condensat meatus. Condensatione autem comprimuntur superfluitates, quæ non inuenientes viam expirandi conuertuntur ad neruosas partes & faciunt conuulsiones & distentiones ex
reple-

repletionem. Facit etiam ex siccitate convulsiones, & distentiones, si contingat corpus esse siccum, & carere superfluitatibus, cum in interiores partes penetrat frigiditas. Ipsa enim exicat, cum exurgat, & exprimat ut spongia. Facit etiam liuores, cum refrigeret & extinguat calidum innatum, vel quoniam condensat meatus, & comprimit superfluitates, quae cum non possint evaporare putrescunt, & ex putrefactione liuor consequitur. Facit etiam rigores febriles. Rigores quidem ob nimiam frigiditatem, ut patet sensui. Febrem autem per accidens consequentem, vel quoniam cum meatus claudantur, & fiat putredo, mordentur sensitivae partes, & hinc concussio, ex concussione concentratur calidum innatum, ex quo rigor.

Frigidum inimicum ossibus, dentibus nervis, cerebro, spinali medulla calidum verò utile. 18.

Ab immoderato usu aquae frigidae docet Hip. has partes ledi: quoniam earum naturalis temperatura ad intemperiem conuertatur. Dubitant autem quidam, quae ratione ossa insensibilia naturala ledantur a frigore. Verum ossa licet natura non sentiant, tamen non sunt affectus expertia, cum patiantur corruptionem, ea-

APHORISMORVM

dem ratione lapis licet non sentiat, tamen corrumpitur, & diminuitur. Rursus dubitatur, qua ratione Hipp. distinxit dentes ab ossibus, nunquid enim dentes non sunt ossa? Verū sciendum est dentes habere communem cum ossibus substantiam crassam, & terrestrem & siccam. In hoc autem differre, nam dentes sentiunt, ossa verò non sentiunt. Oportet autem hoc modo legere Aphr. frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medulla, ut id, quod dicitur, omni medullæ conueniat. Calidum autem utile. Nam quibus nocet frigiditas, his cōducit caliditas. Verū oportet intelligere calidum non immoderatum, id enim exoluit virtutem, sed moderatum.

Quæcunque refrigerata sunt excalefacere oportet, exceptis his, quibus sanguis fluit, aut fluxurus est. 19.

In superiori Aphor. docebat calidum amicum esse ossibus & dentibus, hic autem reddit rationem quæcung, (inquit) refrigerata sunt excalefacere oportet. Nam contraria contrariis curantur: verū hoc faciendum est, nisi symptomata sequatur, tunc enim prohibetur curatio per contrarium, verbi causa excalefaciendus est aliquis, & prohibitus est: quoniam fluxurus

xurus est sanguis, eos igitur quibus fluxurus est sanguis calefacere non oportet, ne calidum fusionem faciens & rarefaciens vehementius noceat.

Vlceribus frigidum mordax, cute obdurat dolorem insupperabilem facit, liuorem obducit rigores febriles, conuulsione, distentiones. 20.

Vlceribus frigidum mordax, hoc est percussuum, non per se sed quodammodo per accidēs. Nam aer frigidus primo impetu condensat & comprimit: cum igitur cōcludantur ichores & acriores fiant mordent. Ideo mordax inuenitur frigidum. Præterea & cutem obdurat. Nam cū frigidum cōdenset meatus retinetur superfluitates, quæ retentæ retrocedunt ad interiora & cū multiplicentur, faciunt plenitudinem ex qua contenditur cutis, & contentione obduratur. Facit etiam dolorem insupperabilem, hoc est causas dolorem facientes, ex quibus vlcera non suppurantur, & ex hoc diuturnior dolor efficitur. Facit autem & liuores febriles, cōuulsiones, & distentiones. Cause autem superius dictæ sunt: verum illic supponebat hæc sine loco patiente, hic autem in loco affecto.

Est autem vbi in distentione sine vlce-

APHORISMORVM

ratione, iuvene bene carnosio, æstate media, frigidæ aquæ multa perfusio calorem rauocat, calor autem hæc soluit. 21.

In quibus raro conducatur calidum & frigidum, in hoc Aphor. & sequētib; docet, prius autem agit de frigido. Est (inquit) ubi frigidum distentionem sedat, verum non promiscue, sed si sine ulcere sit: si enim cum ulcere, non solum nihil conducit, verum etiam ledit. Nam frigidum ulceribus est inimicum. Rursus si virtus sit robusta: nã si sit imbecilla, extinguitur. Hoc autem ostendit, cum dicat iuvene, & si agrotus sit bene carnosus: ut cum multum sit interualum non penetret ad interiora frigiditas, sed in superficie maneat, & si media æstate sit, ut continentis caliditas aliquid conferat. Si enim hoc modo se habeat, & multa perfusio aquæ frigide fiat, in distentione, curat ipsam. Condensat enim meatus frigidum, quibus condensatis, cum non inueniat exitum calidum innatum variè mouetur, & cum ex motu a. cédatur, attenuat causas ex quibus orta est distentio, & ab ea agrotãtem liberat.

Calidum suppuratorium non in omni ulcere, magnum ad securitatem, indicium, cutem mollit, extenuet, dolorem sedat,
rigo-

rigores, conuulsiones & distentiones mitigat. Et ex ijs quæ ad caput attinent, eius soluit grauitatem. Plurimum autem confert ossium fracturis, sed nudis præcipuè, eorumq; maximè, qui in capite vlcera habent, & quæcumq; à frigore moriuntur, vel vlcerantur. Et repentibus, comesis, sedi, pudendis, vtero, vesicæ, his calidum amicum, & iudicans, frigidum inimicum, & perimens.

22.

Nunc agit de calido. Calidum (inquit) suppuratorium: nã frigidum suppurationem prohibet, præterea calidum rarefacit meatus, & materiarum fusionem facit, mutat & alterat, & concoquit, & adiuuat innatum calidum, & ideo suppuratorium est, verum nõ in omni vlcere, verum in compositis vlceribus. hoc est chironis, non est suppuratorium, immo grauius nocet. Calidum enim in vlceribus, in quibus fluit materia, auget fluxum ex alijs partibus ex quibus composita sunt, & etiã auget putredinem. Reliquũ est igitur vt in simplicibus vlceribus, suppuratorium sit calidũ, & magnũ iudicium ad securitatem. Nam pus signum est tutissimum in vlceribus cõcoctionis, ex q̃ futura sit sanitas. Cutẽ molit & extenuat, si plethoricũ sit corpus,

N 2

APHORISMORVM

fusionem faciens, cutem mollit difflatione. Do-
 lorem sedat, nam euacuat causas facientes dolo-
 rem, conuulsionem, & distentionem mitigat.
 Nam procedit per affectum contrarietatis. Prae-
 terea & rigores mitigat, quoniam euacuat, &
 diffilat causam facientem rigorem. Soluit autem
 capitis grauitatem, non omnem sed ea quae vo-
 catur *τὸ ψῶδον*, quae prouenit ex multis spiritibus,
 rarefacit enim meatus cutis, & diffilat spiritus,
 & sedat dolores capitis. Plurimum autem confer-
 osium fracturis, & maxime carne nudatis. Nam
 mitigat & fouet. Frigidum enim inimicum est
 ossibus, & ulceribus. Magis autem confert vl-
 ceribus in capite ob eandem causam. Et quaecunq;
 a frigore moriuntur, vel ulcerantur, ut in hye-
 me calcanea, & digiti. A calido iuuantur ra-
 tione contrarietatis. Moriuntur autem, hoc
 est grauiter, & periculose se habent, & repenti-
 bus comesis, hoc est excedentibus. Hic autem co-
 ducit per accidens euacuatione flauae bilis, ut fie-
 ri solet in ijs quae ab igne combusta sunt. Praeterea
 & fedi, & pudetis, & utero, & vesicae. Si enim
 frigidum est inimicum dictis morbis, & peri-
 mens. Calidum igitur prodest, & soluit.

In his frigido utendum unde fluit san-
 guis. aut fluxurus est, nū ad ipsa, sed circa
 ipsa

ipsa vnde influit, & quæcunq; inflammationes, vel inflammina ad rubrum, & subcruentum sanguine recenti tendunt: nã veteribus nigredinem affert, erysi pelasiam non vlceratam iuuat: nam exulceratum lædit.

23.

Hic Aphorismus docet prodesse frigidum his quibus fluit, vel fluxurus est sanguis, non ad motum partibus manantibus sanguine, vultibus enim frigidum mordax, sed circa ipsas, maximè unde fluit ad vlcera. Sedat igitur frigidum fluxum sanguinis, cum condenset meatus, & faciat, vt materia non facile fluant. Et quæcunq; inflammationes, non solum inquit sanguinis fluxibus conducit frigidum, verum etiam inflammationibus, sed nõ omnibus, sed his, quæ fiunt ex sanguine florido & tenui. Nam in his maior est feruor & accensio. Diuturnis enim inflammationibus à crassiori sanguine ortis frigidum nocet. Adhuc enim crassior efficitur materia, & hinc in grummos concreuit, & corrumpitur putrescens, & nigredo insequitur. Iuuat autem & erysipelas non vlceratam, cum sedet feruorem, & acrimoniam bilis, & mitiget morsum. Vlceratam autem erysipelas lædit frigidum: nam vlceribus mordax est.

N 3

APHORISMORVM

Frigida qualis nix & glacies, pectori inimica, tusses mouent & sanguinem, & distillationem.

24.

Cum sermonem habuisset Hippocra. de calida & frigida aqua, nunc etiam ad alia frigida transfert orationem, frigida (inquit) qualis nix & glacies faciunt dolores pectoris tusses, sanguinis fluxum, & distillationes. Nam ubi nix, & glacies ibi frigidus aer, qui quidem inaequalitate, & intemperiem infert, faucibus, & aspera arteria, hinc tussis. Praterca ipso aer defertur ad costas, & in ipsis dolorem facit: deinde cum transferatur ad toracem, condensat meatus uasorum & hinc repletionem facit. Repletionem autem tenduntur uasa, & disrumpuntur, & hinc prouenit fluxus sanguinis, postea frigiditas adherens immediate capiti ledit ipsum. Nam frigidum inimicum est ossibus, & neruis, cum igitur ledatur caput ob condensationem, & prohibita transpirationem retentae superfluitates defluunt & feruntur ad nares, & fauces, & palatum, & distillationem faciunt. Sciendum autem est Hipp. meminisse niuis, & glaci, vel quoniam saepenumero quidam cum sint iuuenes, & innato calido confidant, utuntur ipsis vel quod in multis locis assidue sunt, & necessario per eas homi-

mes

nes iter faciunt, & accidit in ipsis eiusmodi fieri affectiones.

Tumores articulorum atque dolores abq; vlcere, & podagricos quoq; conuulsa horum plurima frigida aqua large effusa leuat & extenuat, soluitq; dolorem, nã modicus torpor dolorem soluit. 25

Rursus laudat aquam frigidam, quæ sunt (inquit) in articulis, & reliqua tumores iuuat, illos v3, qui sunt à bile, vel à bilioso sanguine, quoniam feruorem mitiget, & morsum obtundat, verum non iuuat omnes, sed illos, qui sunt sine ulcere. Nam lædit eos qui sunt cum ulcere, cum frigidum sit inimicum vlceribus. Preterea & podagricos affectus leuat, v3 qui à flaua bile fiunt, eadem ratione, leuat etiam conuulsa, fluxum prohibens. Preterea non per se, sed per accidens iuuat, cum ab eo calidum innatum concludatur, & multiplicetur, & consumat causam facientem morbum. Conuulsum autem est solutio continuitatis fibrosæ substantia musculi integra manente superficie. Horum igitur plurima iuuat frigidum, & hoc aperuit, cum addidisset (plurima) vt quidam asserunt, nam conuulsa non iuuat nisi per accidens. Iuuat etiam alia, & hoc innuit, cum diceret

APHORISMORVM

(extenuat & leuat) ratione prohibendi fluxionem, & ipsam euacuandi. Cum autem superius docuerit frigidum facere dolorem, qui ex prohibita suppuratione prouenit, infert hunc dolorem ab eadem frigida solui, cum torporem generet. Torpor autem soluat dolorem, hoc est sedet & sensum obtundat.

Aqua, quæ cito refrigeratur, & cito calet, leuissima est. 26.

Hoc loco tradit Hip. rationem cognoscendi optimam aquam. Aqua (inquit) quæ cito calet & reliqua. Verbi causa si admoues aquam igni, & calefiat, & rursus postquam ab igne fuerit amota, cito frigeat, leuissima est, hoc est facile alteratur, facile distribuitur, & facile permeat. Non enim pondere oportet aestimare id quod leuissimum est ut idiotis videtur, sic quidem artificiose probatur. Vulgariter autem à visu, ab odore, à gustu.

Qui noctu bibere appetunt ijs ad modum sitientibus, si superdormierint, bonum. 27.

Hoc loco docet nos rationem curandi symptomatis, hoc est sitis. Ipsa autem fit in nocte, vel ob inopiam optimæ matricæ, vel ob caliditatem vini, vel ob ardentem febrem, vel ob multu-

tisu-

titudinem nutrimentorum & maxime salso-
rum, vel ob bilem confluentem ad ventriculū.
Igitur ob quamlibet harum causarum valde
siccantes uti debēt, vel frigida vel calida aqua.
Ne autem utentibus ipsa difficilia quaedam su-
perueniāt, si superdormierint bonum. Fit enim
concoctio, & liberatio sitis. Si autem modica sit
sitis, vel ab igneo calore proueniens, cauendum
est, ne potionem exhibeamus, nisi sitis fiat ob sic-
citatē.

DE MULIERIBVS.

Suffitus aromatum muliebria ducit,
sæpius verò & ad alia utilis esset, nisi capi-
tis efficeret grauitatem. 28.

Nunc Hip. tradit morbos peculiare mulie-
rum, & horum curationem. Muliebrum (in-
quit) retentionem suffitus aromatum curat, ve-
rum illam, quæ prouenit ex obstructione cras-
sioris materiæ, vel ex obseculis vasorum clausis,
vel ex condensatione ipsius causæ. Nam aer ex
aromatibus ut tenuium partium, & calidus at-
tenuat, & rarefacit, & diffilat naturam facien-
tem obstructionem, & ideo prouocatur menses,
& aperiuntur ora vasorum, quæ clausa erant.
Suffitus autem nullo modo curat alias retētio-

APHORISMORVM

nes, quæ proueniunt, vel ex humore consistente in matricis ipsius osculo, vel ex inclinatione colli ipsius matricis, vel ex siccitate. ad alia autem etiam utilis esset ipse suffitus, hoc est ad exolutionem ipsius stomachi, & imbecillitatem vetriculi, & iecinoris, nisi capitis grauitatē efficeret, vapores enim ipsius vt tōniores ascēdūt ad caput, & implētes ipsum grauitatē faciunt.

Mulier vtero, gerens sanguine misso ex vena, abortit, & magis, si foetus est maior.

Si mulier (inquit) in vtero habeat foetum, misso sanguine ex vena abortit, nam foetus ex mensibus nutritur, cum autem non inueniat unde nutriatur, fame conficitur, & mouetur, & dissoluitur, & excidit ex naturalibus vinculis, magis autem hoc contingit, si maior sit foetus, nam maiori indiget alimento, non inuenit autem ipso sanguine misso.

Mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo, letale est.

Rectè dixit ab aliquo acutorū. Horum enim hi quidem sine febre, vt morbus comitialis, & apoplexia, hic autem cum febre, vt phrenitis, morbus lateralis. Si igitur mulier corripiatur ab aliquo horū qui sunt sine febre, letale est, quoniam fieri non potest, vt ipsa egrotans resistat
 vche-

vehementia ipsius morbi, ab aliquo autem horum qui sunt cum febre corripere pregnantem etiam letale est. Nam in ipsis extreme tenuissimo victu vitandum est. Infans autem indiget nutrimento. Si igitur contemnens fœtum tollenda febre incumbens, eum interficiens. Si autem negliges febrem, cum saepe ingrauescat, mulierem & fœtum nocebis.

Mulieris sanguinẽ euoluenti menstruis erumpentibus, solutio. 31.

Menstruis autem deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum. 32.

Hæc est Aphor. sententia si retentis menstruis mulier euomat sanguinem, postea superueniant ipsi mēstrua, & euacuata sint. sedatur uomitus, ratione translationis materiae. Si autem deficientibus menstruis sanguis ex naribus fluat bonum, quoniam euacuatur retenta materia, & non potest ledere.

Mulieris in utero gerenti si alius plurimum profluat, periculum est ne abortiat.

Primum quidem quoniam nõ fit distributio, & idẽ iecur multum sanguinem non alterat, neque defertur ad matricem in alimentum, quo possit alii fœtus, quapropter fame confectus calcitrat, & reliquum est ut excidat: vel quoniam

APHORISMORVM

ea, quæ sunt circa materiam humectantur, & hac de causa cum virtus continens sit imbecilla fit torpor quidam: vel quoniam cum assidue surgant, exoluuntur virtutes, & quum debilitantur, faciunt ut fœtus excidat.

Mulier, quæ uterinis molestat, aut difficulter parit, sternutatio superueniens bonum. 35.

Uterinos affectus dicit matricis suffocationem, quæ corpus tantum non sine sensu & motu reddit. In his igitur si superueniat sternutamentum bonum, & ut signum & ut causa: ut signum quidem: quoniam ex absoluta immobilitate totius corporis natura motum aggredditur. Ut causa autem, nam cõcussonem facit sternutamentum, & idè unà cum nervosis partibus concutitur etiam matrix, quæ insurgit & expellit causas prohibentes transpirationem & facientes stragulationem, vel suffocationem. Hæc autem sunt vel sperma, vel retentio menstruorum. Eadem ratione iuuot etiam sternutamentum difficultatem pariendi, sed eam, quæ prouenit ex imbecillitate virtutis expulsivæ.

Mulier, menses decolores, nec per idè tempus semper venientes, indicant purgationem esse necessariam. 36.

De

De colores appellat multorum colorum, qui sunt ex humoribus melancholicis, pituitosis, & biliosis. Si igitur eiusmodi menses mulieri fiant, non autem secundum eadem, hoc est non secundum consuetum & prescriptum tempus, quo consuevit euacuari mulier, sed vel serius, vel tempestiuus euacuata sit, purgatione indigere significat, ut materia redundans vitiosa euacuetur.

Mulieri uterò gerenti si mamma graciles repente fiant, abortit. 37.

Si igitur repente, hoc est sine manifesta causa, graciles fiant mamma utero gerentis abortit. Nuntiant enim sanguinis inopiam, ex qua interficitur fœtus calcitrans, & distrumpens tunicas.

Mulieri uterò gerenti si altera mamma gracilis fiat geminos habenti, alterum abortit, & si quidem mamma dextra gracilis fiat, marem, si vero sinistra, fœminam.

Mas in dextro sinu matricis generatur, fœmina in sinistro, quoniam dexter sinus calidior est magna ex parte sinistro. Hic autem frigidior dextro. Si igitur mulieri utero gerenti, & geminos habenti dextra māmā gracilis fiat, marem abortit, quoniam ea, quæ sunt secundum

APHORISMORVM

rectam lineam, magis patiuntur. Si verò sinistra mamma, foemina e b eandē causam: si autem amba mammae graciles fiant, utrunq; à abortitione inopia alimentis. Cū enim fame conficiantur foetus calcitrant, & dilacerant nexus, & hoc modo mulier abortit.

Si mulier, quæ neq; grauida est, neq; peperit lac habet, huic menstrua defecerūt.

Nam retenta menstrua delata sunt per venas quæ appellantur α.μ.φ.μ.ε.ν.ε.σ ad mamas communionem habentes cum matrice, & quoniam mammae sunt adnosa & alba ad earum naturam concoquunt & informāt ipsum sanguinē, & lac efficiunt. Si igitur non concoquunt, etiā si hoc fiat, & cū non conceperint lac habeant, omnino menses defecerunt.

Quibuscunque mulieribus ad mamas sanguis colligitur, furorem significat. 40

Sanguis qui fertur ex venis quæ dicuntur α.μ.φ.μ.ε.ν.ε.σ ad mamas lac fit si moderatus sit. Si autem copiosior sit, quam par est, non alteratur, quoniam multitudine virtutem mammarum exoluit. Reliquum igitur est ut maneat, & putrescat. Transmittuntur autem ex ipso vapores ad caput, & hac de causa peruertitur cerebrum & furor fit.

Si velis noscere an mulier conceperit, cum dormitura est, aquam mulsam potandam da, & si alui tormina patietur, concepit, si minus, non concepit. 41.

Hoc ostenditur iudicationem conceptionis, ipsa autem sit ex qua mulsam, verum cruda. Oportet igitur dare aquam mulsam iam coenat & mulieri, quum dormitura est, & sic ipsam iubere dormire, & si tormina fiant concepit, ex aqua enim mulsam ut calidiori sunt spirituum distributiones circa ventriculum: quoniam autem matrix superiacet intestinis pluribus. Si mulier utero gerit, ob intumescens uterum, spiritus ipsi firmanantur in intestinis, & intendunt ipsa, & hinc tormina tum patet eam cocepisse. Si autem tormina non fiant, sed pertransseunt & distillantur spiritus, non concepit.

Mulier si marem concepit bene colorata est, si vero foeminam, male colorata. 42.

Bene colorata hoc loco intelligendum est, non secundum naturam, sed ut in utero gerens. Si igitur mulier bene colorata sit, & utero gerat, marem concepit, quoniam mares magna ex parte calidiores sunt, & floridum habent colorem. Si autem male colorata est, foeminam concepit, quoniam foeminae frigidiores sunt & male coloratae.

Si mulieris grauidæ, in vtero fit erysi-
pelas, lætale. 43

Laborat enim ex loco propinquo fœtus, cum hæc passio fiat ex materia calida, & ut facile patiens, facile perit.

Quæcunq; præter naturam tenues exi-
stentes vtero gerunt, abortiunt, priusquã
crassescant. 44

Præter naturam supponit, quæ ex morbo tales factæ sunt, vel fame excruciatæ. Hoc igitur modo se habentes, si vtero gerant, abortiunt, quoniam matricis partes laborent inopia alimenti. Reliquum est igitur ut fame confectus calcitret, laceret nexus, & exeat. Si autem crassescant, non abortiunt ob alimenti copiam.

Quæcunque mediocriter corpora ha-
bentes abortiunt, secundo aut tertio mē-
se sine occasione manifesta, ijs acetabula
vteri plena mucoris sunt, & non possunt
ex pondere fœtū continere. Sed disrum-
puntur. 45

Quæcunq; (inquit) mediocriter habentes corpora vel secundo vel tertio mense abortiunt, & reliqua Acetabula, id est membrana confirmantes apertiones vasorum mucoris plena sunt, hoc est humoris pituitosi & viscosi, & hæc
de

de causa laxa & imbecilla fiunt. Reliquum est autem ut & virtus continens ipsius matricis debilitetur cum redūdet materia pituitosa. His igitur hoc modo se habentibus necesse est omnino abortire ipsas. Secundo autem vel tertio mēse, quoniam eo tempore fœtus habeat gravitatem. Acetabula autem, & virtus continens imbecille sint disposita.

Quæcunque præter naturam crassæ non concipiunt vtero, ijs omentum os vteri comprimit, & priusquam extenuentur, non concipiunt. 46.

Cum pertractasset de mulieribus præter naturam macilentis, nunc agit de ijs quæ sunt nimis corpulentæ, inquit enim eas non concipere, quoniam omnino semen non admittant, quum interius osculum matricis obstructū sit ab adipe, quem adipem vocavit omētum metaphoricè. Omentum enim adiposum est: non igitur fieri potest ut concipiant prius quam extenuentur & ad mediocritatem veniant.

St vterus in coxam vergens suppuratur necesse est linamentum fieri. 47.

Vterum vocat matricem, ipsa autem habet colligationes dextras & sinistras, & ante, & retro, & superius, & inferius. Sape igitur sit in-

O

APHORISMORVM

flammatiō circa unam ex colligationibus, quod si contingat hanc fieri circa unam ex his, quae sunt ad latera, hoc est circa bubones & coxam, fertur illuc matrix, & vergit ad illas partes, postea natura in pus transmutat, & hic abcessus exterius acuminatur circa cutem, & ab arte vel à natura disrumpitur. Restat autem ut necessarium sit linamentum fieri, hoc est opus sit per linea sīla carationem fieri.

Fœtus mares quidem in dextris: fœmina verò in sinistris magis. 48

Matrix duo sinus habet dextrum & sinistrum: diuisos membrana quadam. In his igitur formatur fœtus, sed mares quidem in dextris, fœmina autem in sinistris. Nam mares calidiores sunt, idè in dextro sinu, ut qui calidior sit, formantur. Fœmina autem frigida, & idè in frigidioribus. Calidiores quidem sunt dextri sinus ob caliditatem iecinoris, sed & dexter testis & sinus recipit purum sanguinem: sinister autè serosior, & idè frigidior.

Ut secundæ procidant sternutamentum imponito, & nares apprehendit & os. 49.

Curandum est, ut secundæ procidant ob maximam utilitatem, ne permanētes putrescant, &

& difficiles morbos generent post colliquationem, sternutatorium imposito naribus. Apprehende & os, ut spiritus ad inferiora descendens robore & conuulsione sternutamenti faciat ut secunda percidant.

Mulieri utero gerenti, tenasmos superueniens abortire facit. 50.

Tenasmos est continuus & violentus motus & excretio humoris pituitosi & adiposi cum exiguo stercore & modico sanguine guttatim instillato. Fit autem in recto intestino ex pituita. Si mulieri utero gerenti & reliqua. Hoc autem accidit, cum assidue surgat, & ob magnam difficultatem excernendi.

Mulieri si velis menstrua cohibere, cucurbitulam quam maximam ad mamas appone. 51.

Hoc loco docet rationem curandi nimiam purgationem menstruorum. Est autem presens remedium cucurbitula, quam ad mamas iubet apponi. Magnam autem ut vehementem faciat à matrice attractionem ad superiora per venas illis communes.

Quæ utero gerunt, ijs os vteri comprimitur. 52.

Hoc necessario accidit, cum enim dilatentur

APHORISMORVM

interiora uteri facta conceptione, necesse est uteri osculum claudi, hoc est per angustum fieri. Oppositio enim modo se habent cavitates cum osculis.

Mulieri utero gerenti, si lac multum è mammis effluat, foetum imbecillum significat, si verò mammae fuerint solidae foetum saniozem significat. 53.

Antequam foetus in lucem procedat, conseruat natura lac in mammis, ut post partum copiose nutriatur. Hoc igitur lac si sit mediocre, quod ad quantitatem attinet, bene se habere foetum indicat. Si autem multum sit & ex mammis effluat imbecillum esse fatum significat. Nam ex multitudine sanguinis, qui fertur ad matricem, exoluta est facultas foetus, & ideo maior copia delata est ad superiora. Praeterea foetus cum natura sit imbecillus: non potest alterare sanguinem, qui fertur ad ipsum, ut nutriatur: sed manet ut prius. & fertur ad mammas: ideo multum lac effluit. Si autem mammae ipsae sint solidae, hoc est non magna mole, sed mediocre lac in se continent, sanum foetum indicant.

Quae corrupturae sunt foetus, ijs mammae extenuantur, si vero rursus durae fiant dolor aut mammas aut coxas, aut oculos
infe-

infestabit, & non corrumpent. 54.

Hic Aphorismus indiget determinatione ut verus sit, hæc est autem eius sententia. Quæcunq; corrupturæ sunt fœtus alimenti inopia, ipsa tenues mammas habent, & causa superius exposita est. Si autem rursus duræ fiant, fit dolor in dictis partibus. Ostenditur enim à matrice ad mammas derivatum esse materiã multam, ex qua & duras contigit fieri mammas, deinde materia ut copiosa transfertur à mammis ad alias partes. Si quidem ad superiores, ad oculos, si autem ad medias, facit dolorem coxarum, si autem ad inferiores genuum. Reliquum est igitur ut fœtus non corrumpatur cū matrix idoneam habeant materiam.

Quibus os vteri durum est, ijs os vteri comprimi necessarium est. 55

Durum fit os vteri ob inflammationem, vel ob scirrhum. Quandoq; autem hoc contingit ob frigiditatem & siccitatem, quæ quidem necessario comprimunt os. Ipsa autem compressio differt ab ea, quæ fit ex conceptione. Quoniam illa mollis est: hæc autem dura. Durum autem & molle tactu cognoscere ad abstricem pertinet.

Quicumque vtero gerentes à febris

APHORISMORVM

corripiuntur & fortiter calefiunt, sine occasione manifesta: difficulter pariunt, & periculose, vel abortiunt. 56.

Cum dicat (corripiuntur,) hoc est superantur, & (fortiter calefiunt) febrim continuā supponit. Si igitur mulier utero gerens à validissima febre corripiatur, periculum est ne abortiat, sine manifesta causa, hoc est necessaria. Primum quidem quoniam febris per seipsam periculosa est. Adhuc autem periculosior in corpore prius affecto, reliquum est igitur vel nutriatur causa fœtus, & hoc modo augebitur febris, vel nō nutriatur, & hoc grauius est. Abortiet enim inopia alimēti, vel difficulter & periculose pariet, hoc est cum symptomate. Nā debilitata est virtus expulsiva: quamobrem non poterit expellere fœtum, vel febris consumpsit & expressit humiditatem, quæ lubricam & facilem viam moliebatur pariendo fœtui.

In fluxu muliebri, si conuulsio & animi defectus superueniat, malum. 57.

Fluxus muliebris est immoderata mensium euacuatio serosior, & aquosior, qua ex re sepe contingit fieri animi defectum & conuulsionē. Nam simul euacuantur ea quæ sunt utilia cum inutilibus, & diffilatur vitalis spiritus, quæ mala

la sunt. Nam indicant cerebrum quidem malè se habere, cor autem laborare in hac menstruorum euacuatione.

Si menstrua plura fiant accidunt morbi, & si non accidunt, ex utero morbi contingunt. 58.

Omnis enim excessus causa morbi est, sed dubitant quidam, cur in primo v3 in immoderata euacuatione sine determinatione dixit morbos contingere. In retentione autem menstruorum determinauit, & dixit locum patientem.

Quoniam illic quidè quis sint morbi, ab utero non fiunt, ipse. n. purus permansit, sed à toto corpore, cū consecuta sit imbecillitas. In retentione autem menstruorū cū fiat putrefactio, principium continent morbi ab uteri putrefactione.

Recto intestino, aut utero inflammationem patiēte, urinæ stillicidium accidi. Et renibus purulentis, urinæ stillicidium acidit. Hepate aut inflammationem patiente, singultus aduenit. 59.

Rectum est intestinum, quoniā rectū iaceat, alia autē intestina in orbē iacent, appellatur autē etiā princeps, quoniā videatur esse principium intestinorū. Si igitur hoc inflammationem patiatur, sit urinæ stillicidium, vel quoniā vesica

APHORISMORVM

particeps est intemperiei, & soluitur uirtus continentia ipsius, uel quoniam angustius fit collum ipsius, & hac de causa guttatim emittitur urina. Verum si uterus etiam inflammationem patitur, hoc idem accidit, uel quoniam transmittatur intemperies ad vesicam, uel quoniam uterus medium locum obtinet inter rectum intestinam & vesicam. Si igitur in prioribus partibus inflammetur, quodam modo in vesicam impellitur, & angustius fit collū vesicae, & guttatim emittitur urina. Si autem in interioribus inflammetur, ut ad lumbos versus, comprimuntur intestina, & retentionem stercoris efficiunt. Et renibus quidem purulētis urinae stillicidium accidit. Nam saepenumero tuberculum aliquod generatur in ipsis, & cum tempore putrescat, pus fertur ad vesicam, & acrimonia mordet. Morsu autem excitat assidue expulsivam uirtutem, & guttatim emittitur urina. Aestate etiam inflammationem faciente aduenit singultus, & maxime si contingat ipsum corpus hepatis inflammatione laborare. Nam ex inflammatione caliditas trahit ad seipsam humiditatem, quae continetur in stomacho, qui hac de causa exiccatur, & ex siccitate conuellitur, ex quo singultus provenit.

Si

Si mulier non concipit scire autem velis, si conceptura sit, pannis circumtectā defubter suffias & si odor videatur per corpus ire ad nares, & os, scito, quod ipsa non ex se ipsa sterilis est. 59.

Si (inquit) mulier non concipiat, non ex se ipsa sterilis existens, sed propter virum: scire autem velis, an conceptura sit, utendū est suffumento, quod est thus, spica nardi, casia, & styrax, & inijce in ipsum carbones, & in superiorem partem suffimenti impone eam, quæ vocatur choni, cuius superiorem partem subijce genitalibus ipsius mulieris, & sic suffias sedente ipsa in cathedra, & circumtectā pannis, & si quidem odor per interiora corporis feratur ad nares & os, corpus ab omni cacochymia est immune, & matrix, & bonam habet temperaturā. Si enim sicior sit temperatura, vel frigidior, vel prauos habeat humores, cōdensatio, vel frigiditas, vel cacochymia prohibebunt, ne odor ascendat ad nares & os. Si autem quis roget qua ratione hoc accidat, respondemus per venas, & per arterias, & per nervos, quemadmodum ipse aperuit in Aphorismis, unā nempe totius corporis conspiratio, & omnia membra simul patiuntur.

APHORISMORVM

Si mulieri utero gerenti purgationes eant, fieri non potest ut foetus sic sanus. 60

Hac est Aphor. sententia, si mulieri postquam conceperit, purgationes eant, fieri non potest, ut foetus sit sanus, & merito. primum quidem, quonia foetus substantia corrumpitur: secundo loco quonia ex euacuatione mestrurorum laborat foetus inopia alimenti, & ideo non potest recte se habere. Si quis autem dicat usu compertum esse purgari mulieres & usque ad quintum, & sextum mensem, & ideo foetum non ladi. Sciendum est purgari quidem si contingat eam esse plethoricam, & non ladi foetum, quoniam mediocris sit purgatio. Hoc autem loco cum dicat (eant) supponit multam euacuationem. Nam hoc verbum & multitudinem, & diuturnitatem temporis significat, quae quidem ambo (ut dictum est) difficilia sunt. Rursus dubitant quidam, qua ratione fiat euacuatio mensium, in his quae conceperunt, cum clausum sit os uteri, ut neque acumen acus recipiat, dicimus per os uteri purgari, habet enim in superficie membranas quasdam, sed & per collum uteri, quemadmodum & virgines, cum aperiatur vena, quae in ipso enascuntur, & fiunt.

Si mulieri cessent purgationes, neque rigor, neque febris superueniat, & fastidia
inci

incidāt, indicat ipsam in utero habere. 61.

Si enim neq; rigore, neq; febre superueniēte, neq; inflammatione purgationes nō eant, ipsa videlicet concepit. Verū si & fastidia incidāt, hoc est alienatio, orexis stomachi, quæ fit ab humorum varietate, quæ & pica dicitur, tunc enim ostēdi ab omni corpore ferri sanguinem in matricem ob nutriendum fœtum.

Quæcunque frigidos, & spissos uteros habent, non concipiunt, & quæcūque præhumidos, non concipiunt, extinguuntur enim in eis genitura. Et quæcunq; siccos magis, & adurentes: nam ex defectu alimenti corrumpitur semen. Quæcunq; verò ex utrisq; mediocrem habent temperaturam, cæcundæ sunt. 62

Duas causas tradit Hip. ex quibus nō fit cōceptio, inquit igitur eas non concipere, quæ frigidos habent uteros. Nam frigiditas nō trahit ad se semen, & quæ præhumidos habent uteros, quoniam extinguuntur semen, ut in arenosa terra fieri solet, & quæ uteros habent magis siccos, & adurentes. Nam alimenti inopia semen corrumpitur, siccitas. n. consumit, & diffilat caliditas: cū igitur sint quatuor intēperies, duæ sunt oppositiones: prima quæ frigiditas & caliditas:

APHORISMORVM

fecunda autem siccitas & humiditas. Riquum est igitur, ut illa sint fecunda, quae ex ambabus his oppositionibus temperaturam mediocrem sortita sunt, possumus etiam alio modo intelligere, ex ambabus, hoc est ex temperatura viri, & mulieris, ut si calidior sit vir, femina frigidior, vel econverso, ut sit symmetria, & ex hoc fecunditas.

Similiter autem & in maribus, aut enim propter corporis raritatem spiritus extra fertur, & semen non transmittitur ad os. Vel propter spissitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non concalescit, ita ut ad hunc colligatur locum, vel propter celiditatem hoc idem accidit.

64

Galenus existimat esse adulterinum praesentem Aphorismum. Si enim esset Hipp. oportet eisdem de causis, quas in mulieribus adduxerat in fecundum esse marem, & maxime cum dixerit (similiter autem.) Verum si videtur connumerandus inter eos qui sunt Hipp. hoc pacto exponendus est. Si mas ob nimiam distensionem non possit eiaculari semen ad sinus matricis, & hac de causa sit in fecundus, & si siccus sit condensationem patiens. Condensationem autem &

siccitate non fit excretio seminis, & hac de causa sterilis fit. Præterea si frigidus sit, mortuum enim habet semen, & non calescit ut colligatur in loco matricis, & ex eo generetur aial. Præterea si calidior sit, hoc idem accidit, semen enim ut calidius non potest colligi, & formari. Reliquum est igitur ut hi sint fecundi, qui sortiti sunt temperaturam ex ambabus oppositionibus, ut dictum est.

Lac dare caput dolentibus malum, malum verò & febricitantibus, & quibus præcordia suspensa murmurant, & siticulosi. Malum autem et quibus in febribus biliosæ deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectione facta est. Conuenit autem & tabidis dare, qui non valde febricitant, & in febribus longis, & paruis, si nullum ex supradictis signum affuerit, & præter rationem consumptis. 65.

Lac triplicem habet substantiam caseosam, oleosam, & serosam. Et caseus quidem est pars ipsius crassa, et frigida. Oleum autem calida. Serum autem est subtilium partium, et quod facile fluat, sed quidam decepti sunt, nullo modo volentes ipsum ledere, cum facile alteretur. Idcirco volens Hipp. excludere hanc opinionem,

colligit mala, quae ex ipso proueniant. Primum inquit lac plurimum ledere caput dolentes. Nam ipsum generat flatuosos spiritus, qui crudi sunt, & augent dolorem capitis. Verum non totum lac hoc facit, verum caseus, malum etiam febricitantibus, verum acute, quonia non concoctus addat aliquid materiae, vel quonia ob partem oleosam ipsius, & calidum, augetur febris. Malum autem, & praecordia murmurantia habentibus, verum & hoc loco caseus qui non est concoctus, & generat spiritus, qui augent affectionem: malum autem & sitientibus, verum serum ut calidum. Malum autem & biliosas deiectiones habentibus, & maxime si sint cum acutis febribus. Primum quidem ob eius serosam partem, quae irritat ad excernendum, deinde ob eius oleosam partem. Malum autem, & quibus sanguinis multi excretio facta est, quoniam multo euacuato sanguine naturales partes debilitatae sunt, exhibitum igitur lac ob crassitiam non concoquitur: quum autem non concoquatur magnorum malorum autor erit. Cum autem exposuisset lactis malitiam, nunc transit ad eius bonitatem commemorandam. Inquit igitur conducere tabidis, & non valde febricitantibus: verum & hoc loco serosam eius partem intellige. Purgat enim pus, quod est in pulmone.

Cum

Cum igitur hoc purgetur, magno afficiuntur beneficio: quandoq; aut & sanatus vlcus, vel quoniam ipsum lac aut humidum & q̄ facile distribuitur nutrit corpus, conducit etiam febribus longis, & paruis, ex hoc innuit heceticas febres: verum si nihil adsit eorum, que superius dicta sunt signorum, hoc est dolores capitis, suspensa precordia. Nam siccitas supponitur in corpore. Lac igitur propria ipsius caliditate inflamat ipsius humorem: & conducit.

Quibus tumores in vlceribus apparēt non conuellantur maxime, neq; insaniūt verum his euanescentibus de repente quibusdam à tergo conuulsiones, & distentiones fiunt, quibusdem autem ante, insania, vel dolor lateris acutus, vel suppuratio, vel difficultas intestinorū, si tumores sunt rubicundi. 65

Rursus Hip. tradit rationem cognoscendi affectus, quibus (inquit) tumores in vlceribus fiūt, & reliqua quoniam liberantur ab ipsa materia interiores partes, & hac de causa neq; insania, neq; conuulsio sequitur. Verū hoc fiet si secundum proportionem vlceris fiet tumor. Hunc autē tumorem, quando in posterioribus partibus sint vlcera, hoc est in dorso, si contingat. Cum ap-

paruerit statim euanescere, hoc est sine manifesta causa, non causa medicamenti, quae diffluerit, non fluxu sanguinis, materia delata ad interius genus nervosum, vel ad spinales musculos, et replens ipsos, conuulsiones facit et distentiones. Quando autem in prioribus partibus est ulcus. Accidat autem iustum tumorem fieri, et statim euanescere, patet ad nobiles partes delatam esse materiam, et si quidem ad cerebrum, quoniam sanguinea et acris est materia, facit delirium, et insaniam, uel ad membranam succingentem costas, et facit laterum dolores et inflammationes. Saepenumero autem et materia in pus conuertitur, et fertur ad vacuos locos, et fit suppuratio. Si autem translatio fiat ad ventriculum, et ad intestina: facit eam difficultatem intestinorum, quae uocatur sanguinea. Hoc autem manifestum est ex eo, quod dicit, (si rubicundi fiunt) tumores.

Si in vulneribus fortibus et prauis tumor non appereat ingens malum. 67.

In proximo Aphor. reiciebat tumores, qui statim euanescerent, nunc autem reicit, cum nulli omnino tumores appareant in prauis uulneribus. Indubitata enim est suspitio ne humores confluentes ad uulnera translati sint ab his partibus

tibus ad nobiliores. Reliquum est autem, ut ingens apponatur ad malum, non ut quidam dicunt ad tumorem.

Molles boni, crudi verò mali. 68.

Molles v3 tumores boni, ut concoctionem ostendentes. Crudi autem difficiles, ut inconcocti, & magis nigri boni: quoniam indicent dominium naturæ. Inconcocti autem difficiles, quoniam nondum insurrexit natura ad alterationem.

Dolenti partem corporis posteriorem in fronte recta vena incisa prodest. 69.

Dolorem capitis sanat Hip. ad curationem enim attinet Aphor. Dolor autem capitis fit vel præcipuo affectu, quando materia in illo continetur, vel per consensum, quum materia delata est ad caput, vel ab omni corpore repleto, vel à parte. Hoc igitur loco supponit eum dolorem capitis, qui fit affectu primario, & ipsum curat incidens venam rectam quæ est in capite. Ipsa autem quæ iudicatur aperte sanat eos, quibus posterior pars capitis dolet ratione auersionis & translationis materiæ.

Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbi magis & per dorsum, ad caput, sed et viris parte corporis posterioris ma-

P

APHORISMORVM

gis quam anteriori, velut si fœmorum, cabit si, sed & cuttis rara, inditio autem est pilus.

70

Rigores vocat non compositos, qui constant ex concussione & refrigeratione, sed eos qui solum ex refrigeratione, hos igitur mulieribus magis ex lumbo & dorso incipere, contingit, ex lumbis quidem, quoniam frigidissimus est locus, ut valde nervosus: deinde ex dorso, quoniam diffundatur frigiditas per cōtinuum, & hinc transmittatur ad cerebrum, hinc fit uniuersalis refrigeratio. Hominibus autem contingit posteriore parte corporis magis fieri, quam anteriori corporis, ut cubitorum & fœmoris. Posteriores enim partes corporis ut nervose frigida sunt: ut frigide autē faciliores sunt ut in uniuersum refrigerentur. Si quis autem dubitaret quare de causa partes anteriores sint calidiores posterioribus, causam adfert Hip. Nam anteriores partes rariorem habent cutem, rarefactio autem prouenit ex caliditate. Rationem autem esse ostēdit pilus, omnino enim in anterioribus partibus enascitur pilus non alia ratione, quam rarefactione meatuum.

A cartanis capti non admodam à conuulsionibus capiuntur, si vero prius capiuntur

antur, & quartana superuenerit, liberantur. 71.

Cum dixit (capiuntur) conuulsionem à multitudine ostendit ipsum enim verbum extensionem temporis significat. Sermo igitur est de ea conuulsione, quæ ex plenitudine est: hæc enim in diuturnum tempus protrahitur. Has igitur conuulsiones quartana non solum non permittit fieri, verum etiã si fiant & illa superueniat, soluuntur. Nã quartana excernit & concoquit humorem crassum & pituitosum. Excernit autem rigore, concoquit autem ratione caliditatis febrilis, quæ superuenit regori.

Quibus cutes circumeduntur aridæ & ficcæ, sine sudore moriuntur. Quibus vero raræ, & laxæ, cū sudore moriuntur. 72.

Hæc eius sententia. In his qui iudicandi sunt & absoluendi vel ad sanitatem, uel ad mortem. In quibus quidem cutes sunt aridæ & laxæ, hoc est exiccata, sine sudore absoluuntur, & si quidem facilis tollerantia consequatur ad sanitatem: si verò difficilis, ad mortem. In quibus autem laxæ & raræ, cum sudore absoluuntur. Si quidem facilè ferunt, ad sanitatem: si autè difficulter ad mortem. Sed illi quidem sine sudore absoluuntur ob inopiã humiditatis, hi autè cum

sudore, ob contrariam causam.

Qui regio morbo laborant non multū
ventosi sunt. 73.

*Morbo Regio laborantes appellat eos, qui
ad Regium morbum naturalem habēt inclina-
tionem, vt tabidos qui ad tabem, ij quidem ca-
lidiores sunt. Rursus autem flatuosos appellat
eos qui abundant spiritibus ob pituitosum &
frigidum humorem: hoc autem (non valdè,) id
est quod non omnino. Flatus enim à frigida ma-
teria fiunt, hi autem calidissimi supponuntur.
Caliditas autem non generat flatus, si autem ge-
nerat, etiam ipsos difflat: verum non multum
flatuosi sunt, hoc est non omnino. Cōtingit enim
& in ipsis aliquando generari flatus ex imbe-
cillitate partium, quæ ad nutritionem
attinent, quibus agrotantibus ci-
bi non concoquuntur, & fla-
tus generantur, &
ideo flatuosi
sunt.*

P H I.

PHILOTHEI COMMENTARIA IN SEXTVM APHORISMORVM Hippocratis, LVDOVICO CORADO interprete.

In longis leuitatibus intestinorum, si ructus acidus fiat, qui prius non erat, signum bonum. I.

In hoc Aphor. agit Hip. de superuenientibus. Superueniens autem quadruplici ratione dicitur, vel enim morbus morbo, ut morbo laterali febris superuenit, vel morbo symptoma, ut febris dolor capitis, vel symptomati morbus, ut dolori capitis siccitas vel symptomati symptoma, ut vigilia dolor capitis. Supponit igitur morbum, quæ est leuitas intestinorum, & ex morbo superueniens symptoma, qui est ructus acidus. Verum ipsa leuitas intestinorum prouenit vel ab ulcere, quod est in superficie intestinorum, vel ab imbecillitate continentis uirtutis per intemperiem frigidam extinguentem ipsam, vel ab humore frigido redundante, & hoc ipsum faciente. Hoc igitur loco sermo est Hipp. de ea leuitate intestinorum,

P 3

APHORISMORVM

qua prouenit ex imbecillitate continentis virtutis: ipsa enim si etiam simul est asidus ructus procedente affectu statim sedatur. In hac igitur longa intestinorum leuitate, si ructus acidus superueniat, cum is prius fieri non posset, signum bonum, ab aperta lesione in obscuram transmutatus est morbus, & ab absoluta cruditate ad aliquam concoctionem venit. Nam cum leuitas intestinorum fiat ex intemperie frigida, quae est in ventriculo & in intestinis, & extinguat facultates, facit ut nulla omnino fiat concoctio. Igitur cum apparuerit ructus acidus bonum est signum, tanquam in parte sit concoctio, fiat lesio ex eo quod ex aliqua parte non est concoctum, & iam apertum est cibum mutationis principium accipere.

Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra sanitate fruuntur, quibus vero contraria salubrius degunt.

Cum dicat (nares humidiores) cerebrum innuit, cum autem (genitura humidior) totum corpus. Quibus igitur cerebrum humidum, & eodem modo totum corpus, minus integra fruuntur sanitate. Multa enim humiditas in cerebro, vel superat ipsum, & sunt gruitates capitis

ris: morbi comitiales, vel expellitur ab ipso vel ad sensus, & ipsos ledit, vel ad fauces, & parit distillationes, vel ad inferiores partes, & varios morbos generat. Si autē in toto corpore humiditas est, fiunt febres ex putredine, & morbi ex eo prouenientes. Reliqui autem quibus neque nares humidae, neque humida genitura, salubrius degunt, cum careant superfluitatibus, vel quoniam (vt alibi dictum est) squalloribus pluuiis sunt salubriores.

In longis difficultatibus intestinorum inedia ex fastidio, malum, & cum febre, peius. 3.

Difficultas intestinorum est ulceratio intestinorum. Si ergo ipsi diuturna superueniat inedia, hoc est absoluta inappetentia, malum. Ostendit enim extinctionem earum facultatum, quae ad nutritionem attinent per consensum. Si autem & febris sit adhuc peius, ostenditur enim putredinem esse in ulceribus, vel iustam inflammationem.

Vlcera circumglabra praua sunt. 4.
Circumglabra vlcera vocat ea quae sunt inaequalia & pilis nudata. Hoc igitur circumglabra vlcera mali moris sunt. Nam difficulter ad cicatricem perueniunt, cum humor vitiosus in interio-

APHORISMORVM

ribus partibus existēs radices pilorum incidat,
vt in salsa terra herbas.

Dolores qui sunt in lateribus, & pectoribus atque alijs partibus, an multum differant. perdiscendum. 5.

Cum sciat Hip. fundamētum curationis esse cognitionē morbi, magnopere laboratur ipsum cognoscamus, & nunc quidem ex loco & ex dolore rationem cognoscendi tradit. A doloribus (inquit) persciendum est an multum differant, vel ratione loci patietis, vel ratione morbi, vel ratione causa, siue in latere, siue in pectore, siue in alia parte sit dolor. Cum enim in lateribus sit dolor, si quidem dolor sit pūgitiuus indicatur affectio membranae succingentis costas. Si autem cum sensu grauitatis, muscoli & nervosa pars. Et si quidem dolor sit magis pūgitiuus, materia est mordens. Si autem maior est sensus grauitatis, humor est crassus & pituitosus, & si quidem magnus est dolor indicat magnum esse morbum. Si verò paruus, paruum. Idem igitur & de reliquis partibus dictum sit.

Renum & vesicæ vitia in senioribus difficulter sanantur. 6.

Vitia appellat vlcera, inflammationes & quamlibet aliam affectionē. Hac igitur in vtra
duarum

duarum partium, hoc est vesica & renum generentur, magno negotio sanantur, hoc est difficiliter, quoniam ipsæ affectiones indigēt quiete. Opus autem renum & vesica nunquam cessat. Præterea quoniam ipsæ partes infestentur acrimonia earum superfluitatum quæ per ipsas euacuantur. Difficilimè autem sanantur in senibus ob imbecillitatem facultatis eorum.

Dolores ventris & tumores sublimes leuiores, qui verò non sublimes, fortiores. 7.

Ventrem dicit eum, in quem cibi ingeruntur. Tumorem autem omnē molem, qui autem sublimes fiunt, appellat eos, qui sunt circa abdomen, hoc est circa musculos, qui sunt iuxta imū ventrem & cutem, non sublimes autem, qui sunt circa ipsum ventrem & intestina. Quicumque igitur dolores & tumores circa ventrem fiunt, leuiores sunt, hoc est mitiores, qui verò non sublimes sunt, fortiores sunt, cum in nobilioribus partibus proueniant.

Aqua inter cutem laborantibus vlcera in corpore facta difficulter sanantur. 8.

In ea quidem, quæ anasarca vocatur, quoniam ad cicatricem non perueniant vlcera ob redundantem humiditatem. Vlcera enim sicca

APHORISMORVM

magis gaudent. In ea autem quæ vocatur à lecite, & in ea quæ vocatur tympanita, non ob redundantiam humidi, sed quoniam imbecille sint facultates, cum corpus non nutriatur, vel quoniã acrior sit humiditas natura inferuiens.

Latæ pustulæ non admodũ pruriunt. 9.

Pustularum siue tuberculorum, aliqua quidem acutiores alia autem latiores. Acutiores igitur pustulas & tubercula & calidissimus & acutissimus humor efficit qua de causa & mordentes pruriunt, latæ autem hoc est humiles nõ admodum pruriunt, quoniam humor ipsas efficiens, cum pituitosus sit, minus habet acrimonia.

Caput dolenti et circumdolenti, pus vel aqua, vel sanguis effluens per nares, aut aures, aut os, morbum soluit. 10.

Nunc ex duabus formis doloris capitis, exercet nos in eo qui est proprie ipsius capitis, & supponit illum provenire ex materia quæ est in capite, sed dolor quidem in partem iudicat vel abscessum vel inflammationem. dolor autem in toto capite spirituum vel humiditatis abundantiam, & si quidẽ pus effluit soluit colorem capitis in parte, verum non omnem, sed eum qui est ex abscessu, si autem aqua vel sanguis soluit dolorem

lorem capitis qui est in toto, verum non omnem sed cum qua est ex multitudine humiditatis causa enim faciens dolorem capitis euacuatur, & expellitur.

Ara bile vexatis & renum passionibus hæc morrhoides superuenientes, bonum. II

Melancholici abundantia humoris melancholici perturbantur. Laborantes autem renum passionibus crassa & feculenta materia. In ipsis autem hæmorrhoides cum fiant, iure bonum est quoniam euocant, tanquam fecæ, à qua magnopere ladebantur.

A diurnis hæmorrhoidibus sanato si vna non seruatur, periculum est aquam intercotem vel tabem aduenire. 12.

Cum hepatis transmittit ad hæmorrhoidas sanguinem feculentum & melancholicum, cum aperta sint, ipsum auacuant. Si igitur quis prohibebit ne illac feratur sanguis, & maxime cum diu latus sit, si ocludantur vena, vel ad cicatricem perducantur, bonum est: quoniam sanguis euacuatus immodice infert animi defectum, & alia difficilia, verum contra, si retineatur sanguis, tabes uel aqua interius efficitur

APHORISMORVM

Si enim diuturna sint hamorrhoides, quoniam materiam hunc naturalem impetum accepit, ut illuc ferretur, & natura consuevit ex ea parte purgare superfluitates, cum nuper prohibita sit, impedimentum illud durum efficiet hepatis ex multitudine, & extinguet caliditatem qua in ipso est, & prohibebit ne sanguis generetur, & ex hoc aquam inter cutem generabit. Præterea & rarem cum materia per hepatis ad pulmonem transeat, quæ cum illuc peruenit, rumpit venulam illam & tabem facit. Reliquum est igitur, ut etiam unam oporteat relinquere, nec omnes sanare, ut per ipsam euacuatur feculenta pars, & cacochymia hepatis, ne difficilima affectiones fiant.

A singultu habitum superueniens sternutatio liberat.

13

Singultus est motus conuulsivus stomachi. Fit autem vel ab euacuatione, vel à repletionem, ut & conuulsio. Nunc autem etiam supponit singultum à repletionem. Si (inquit) sternutatio superueniat, liberat ægrotum à singultu. Nam concutitur cerebrum, & totum corpus, maximè autem stomachus, ob nervorum abundantiam, vehementi autem concussione excluduntur, & euacuantur humiditates, quæ erant in stomacho

singul-

singultum efficientes.

Ab aqua intercutem habito, si aqua per venas in ventrem defluerit, soluitur morbus. 14

Hoc loco inquit si sit aqua intercus, & maxime ascite, & multa aqua defluat, ex naturalibus vasis hepatis, hoc est portis ad intestina, & per hac deferatur, liberatur egrotus ab aqua intercutem. Nam nihil amplius accidit illi humido, quod uere est in medio abdominis & intestinorum, cum sit euacuata: sed potius sperandum est illud etiam tempore distillandum esse, cum amplius augeri non possit. Sciendum autem est Hip. ipsum hepar venas vocauisse, cum à parte totum indicauerit. Etenim hepar est uenarum principium, & ab ipso enascuntur.

Alongo alui profluuio habito, spontaneus vomitus superueniens, bonum. 15.

Spontaneum vocat eum, qui est sine manifesta causa, hoc est cum Medicus nullo modo ipsum excitauerit, sed natura prouidentia. Si igitur subiacente alui profluuio diuturno sine manifesta causa consequitur morbus, soluit ipsum alui profluum ratione auersionis.

Amorbo laterali vel pulmonia habito alui profluum superueniens, malum. 18

APHORISMORVM

Cum dicat (habito) ostendit vehementer affligi agrotantem, si igitur hoc modo affecto alui profluuiū superueniat, malum, ostenditur enim iecur affectum esse una cum organis inferuentibus respirationi, cum enim eo in loco non fiat alimenti alteratio, ob imbecillitatem consecutum est alui profluuium. Hoc modo igitur alui profluuium malum est his, qui ab eiusmodi morbis vehementer affliguntur, in his enim, qui mediocriter sunt affecti aliquando contingit ut bonum sit ratione translationis.

Lipientem alui profluuiio corripi, bonum. 19.

Bonum est non ut signum sed ut causa, redundans enim & faciens lippitudinem euacuatur. Simule tiam ad inferiora euertitur, cū igitur euacuatur bonum est.

Vesica discissa, aut cerebro, aut septo, aut aliquo ex renuoribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, lætale est. 20.

Cum igitur dicat (discissa) ostendit diuisionē ad interiora. In quacunque igitur harum partium quæ dicta sunt diuisio ad interiora fiat, lætale est, quoniam in nulla harum partium ad cicatricem perueniat, semper enim euacuatur hæc partes, quoad natura non quiescat, ut ad

cicatricem perducatur, hoc autem fieri non potest, quin immo cicatricem praevenerit mors ob dignitatem partium. Dubitant autem quidam, quare ratione in extractione calculi, cum per medium dividatur vesica non corrumpatur animal, verum non dividitur vesica, sed collum vesicae, quod & carnosum est, & ideo non interit animal.

Cum discissum fuerit os, aut cartilago, vel nervus, aut genae particula tenuis, vel praeputium, neque augetur, neque coalescit. 21

Augmentum est repletio eius, quae deest, symphysis aut labrorum distantium conglutinatio. in quacumque, igitur harum partium per medium fiat divisio, merito neque augetur neque coalescit ossa quidem ob excessum siccitatis, ut semper radicem non habentia, reliqua autem partes non solum quia nervosa sunt, & tenues, sed etiam quoniam eorum labra distent, & cum inuicem perforentur, neque parum, neque omnino dicere possumus, quod coalescant, cum ex semine generata sint. Sciendum autem est genae tenuem esse particulam, cutem mediam inter mandibulam superiorem & inferiorem, iuxta quam est muscosa latitudo, praeputium autem extremum glandis.

Si in ventrem sanguis praeter naturam effluxerit, necesse est suppurati. 22.

APHORISMORVM

Nonnulli codices habent articulum, nonnulli autem non habent, & si quidem habent, de eo ventre sermo est, in quem ingeruntur cibi, si autem non habent, de omni cavitae. In utroque autem verus est sermo. Cum enim effundatur, corrumpitur. Nam sanguis genitura, & lac extra propria vasa in grummos degenerant & putrescunt.

In insanientibus si varices vel hæmorrhoides superuenerint, insaniam solutio. 23

Nunc insaniam vocat melancholiam, quæ ab humore melancholico provenit, quæ enim propriè insania est, priuatio discursus, quæ fit ab atra bile. Subiacente igitur atra bile, si varices, & reliqua, fit insaniam solutio ratione excretionis ipsius humoris, & translationis. Et translatio quidem ostenditur ex varicibus, excretio enim & hæmorrhoidibus.

Quæcunque dolentia, & rupta ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio vitæ. 24

Hoc loco inquit si fiat dolor, & reliqua, oportere secare venam, quæ est in cubito: nam fluxit materia, quam oportet euacuare per convenientes locos. Si quis autem querat quomodo descendat ruptio ex dorso in cubitum. Sciendum est

Hip.

Hip. dicere non ruptionem, sed dolores per consensum descendere, cum materia illac conuertatur.

Si timor atq; mæstitia longo tempore perseuerēt, ex eo atra bilis significatur. 25.

Melancholicus humor caliginosus aggrauat spiritum animale, q est in capite, cum per vapores deferatur, & facit timorem, facit etiā marorem, refrigerat innatum calidum, ut autem crassus cōsistentia etiam diuturnos morbos significat, si igitur timor & mæstitia multo tēpore obtineant, iure hoc melancholicum est, & hac de causa arte quadam prædicat hunc melancholicum euasurum patiente cerebro, cum ad ipsum deferatur humor melancholicus.

Si quod intestinorum gracilium discindatur non cohalescit. 26.

Causa dicta est in euo Aphoris. cuius inicium cum discussum fuerit os.

Erysipelas ab exterioribus verti ad interiora, non est bonum, ab interioribus autem verti ad exteriora, bonum. 27.

Non erysipelas solum, sed quilibet alius affectus ab interioribus ad exteriora conuersus, bonus est, quoniam in ignobiles partes translatio fiat, illud autē malum, quoniam ab ignobiliori-

bus partibus ad nobiliores trāslata est materia.

Qui in febribus ardentibus tremores
fiunt delirio soluuntur. 28.

*Tria principia sunt in corpore cerebrum, cor,
hepar, & nobilissimum quidem est cerebrum,
nobilius autem cor nobile vero hepar, & ex ce-
rebro quidem nerui, ex corde arteria ex hepate
vena, quamobrem neruos ut nobiliores natura
in interioribus collocauit, venas autem ut igno-
biliores in superficie, arterias autem in medio.
His igitur sic se habentibus si in ardentibus fe-
bribus dolores fiant delirio soluuntur, causa e-
nim morbum facientes in neruis quidem sunt,
ex quibus tremores, & mentis alienatio, hoc est
delirium principij est. quod simul patitur, verū
soluit delirium in malo, quoniam principales
partes recipiunt materiam.*

Quicumque suppurati, aut aquam in-
ter cutem patientes secantur aut vruntur,
si pus aut aqua vniuersim effluxerit om-
nes moriuntur. 29

*Hic Aphor. rationem curandi tradit, &
ad manuum operationē attinet. Suppurati sunt
qui copiosum pus habent collectum in vacuita-
tibus thoracis, aquam intercutē patientes sunt
illi qui habent humidum in medio abdominis*

¶

Et intestinorum. Hi igitur cū secantur, si vniuersim euacuantur, omnino moriuntur, nam subita mutationes periculosa sunt, ut dissoluentes facultatem, vel quoniam in vniuersa euacuatione euacuantur spiritus animalis. s. & vitalis ex quibus sequitur mors. Hac de causa non oportet vniuersalem esse hanc euacuationem, sed in proportione virtutis.

Eunuchi neq; podagra laborant, neque calui fiunt. 30.

Non laborant quidem podagra, quoniam in ipsis non fiat ebullitio materiae & motus, ex quo consuevit natura insurgere et expellere materiam ad ignobiliore partes, hoc est ad pedes hoc autem fit, nam veneris non vtuntur, non caluescunt autem, quoniam similes feminis sunt & habent multam humiditatem redundantem & confluentem ad pilos, ex qua pili nutriuntur, & irrigantur. Eunuchi autem nostri temporis & podagra laborant & calui fiunt ob otium, & luxum, & ob ingentem vini, quod potant, ardo rem.

Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint. 31

Mulieres podagra non laborant, quoniam euacuatione menstruorum non habent abundantiam humorum, si autem contingat ipsis retineri

APHORISMORVM

ea podagra laborant cum cacochymia sint repleta, quam cacochymiam natura ut inutilem expellit ad imbecillas partes, & inutiles, & ignobiles, & hac de causa generatur podagra.

Puer podagra non laborat ante usum venereorum. 32.

Pueri podagra non laborant ante usum venereorum etiam si excrementici sint ob uictus intemperantiam, quoniam non fiat in ipsis ebullitio retentione venereorum: verum post usum venereorum podagra laborat ratione ebullitionis & motus venereorum, qua quidem cum fusionem materiarum faciunt laedunt pedes si contingat ipsos facile affici, & podagram pariunt.

Dolores oculorum meri potio aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio soluit, aut medicamentum. 33.

Lippitudo fit vel affectu primario, vel per consensum, precipue quidem affectu, ut cum materia existens in oculo perturbat, vel crassa & qua difficulter remoueat, vel tenuis & acuta, ut quando in ipso est nuda intemperies minimam habens materiam. Per consensum autem, ut cum simul afficitur oculus cum una parte. verbi gratia cerebro, vel aliqua alia eiusmodi parte multitudinem habente materia, vel cum

totum corpus laboret, vel qualitate, vel quantitate humoris, uel intemperie. Cum igitur differentes sint causa lippitudinis, differens est curatio etiam eam quidem lippitudinem, quæ per consensum ladit ratione quantitatis, curat uena sectio ratione euacuationis. Eam autem quæ est ratione qualitatis, purgatio, cum enim purgetur causa, & dolor statim sedatur. Eam autem quæ est affectu præcipuo ratione crassitudinis, meripotto soluit, quum calefaciat & attenuet, & difflet materiam, uel quoniam humectet, & temperet. Intemperiem autem balneum eadem ratione.

Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.

34.

Naturalis locutio fit aliquando quidem, cum lingua feratur ad incisorios dentes, & fortior existens firmetur. Alio autem modo quum reuerberetur ad superiora, differenti enim motu differentem etiam locutionem efficit. Sciendum autem est duos fieri affectus circa uocem κλαγγον & εραχνον. Circa locutionem autem ψελum, & τραυlum. Balbuties autem aliquando fit, cum lingua facta sit breuior quam par est, & quæ non præuenerit, ut rectè firmetur ad incisorios dentes, quod quidem rarum est, aliquando cum lin-

2 3

APHORISMORVM

qua sit mollior & humidior, vel per seipsam, vel ob cerebrum. Cum enim aggrauetur multitudine non potest reuerberari, & hac de causa balbuties provenit, de qua etiam sermo est Hipp. quicumque igitur balbi hoc modo fiunt, hi alui profluvio facile capiuntur, cum enim cerebrum humectet linguam, ex qua balbuties fit, descendit fluxio in ventriculum, quam diuturnam sequitur alui profluvium. Cum autem lingua humidior sit natura, & ventriculus iure sit eiusmodi, ut qui altera tunica communionem habeat cum lingua, huius proprius effectus est diuturnum alui profluvium.

Qui aridum ructum eructant, non valde laterali morbo corripuntur, 35.

Acidum ructum eructantes non valde morbo laterali corripuntur. Acidus enim ructus generatur, vel ob frigiditatem existentem in ventriculo, vel ob pituitosum humorem redundantem in ipso fundo ventriculi. Cum igitur hoc modo se habeat, iure in eructantibus acidum ructum non fit morbus lateralis. Morbus enim lateralis ex flava bile generatur, verum quoniam quamvis raro. Provenit etiam ex humore pituitoso, ideo dixit Hippocrat. non valde.

Qui

Quicumque calui fiunt, ijs magne varices non fiunt, quibus verò caluis varices magne superueniunt, ij rursus capillati fiunt. 36.

Caluos nunc appellat non propriè caluos, sed eos quibus ob affectum capilli decidunt, verbi causa ob alopeciam, vel ob ophiasim. Hi autem laborant his affectibus ob redundantiam vitiosorum humorum in superioribus partibus circa caput, qui ob prauam qualitatem incidunt pilos, & hos pariunt affectus: qui igitur calui hoc modo fiunt, varices magnas, hoc est venarum latitudines in cruribus & femoribus non habent: quoniam in superioribus partibus redundat humor. Si autem apparuerint uarices magne rursus capillati fiunt, cum ea que sunt circa caput liberata sint à casochymia, & ad inferiora translata sit materia.

A qua inter cutem laborantibus tussis superueniens, malum. 37.

In principio quidè morbi tussis superueniens nihil mali facit, quoniam nō paruum est intervallum. Posterius autem superueniens etiā magnum malum. Indicatur enim usq; adeò aucta esse humiditatem, ut etiam asperam arteriam occupauerit. Hinc tussis & periculum est ne suf-

APHORISMORVM

focetur egrotans, vel ostenditur spirituum abundantia, à quibus cum comprimantur partes respirationi seruietes tussis fit.

Difficultatem urinæ secta vena iuuat, secare verò interiores. 38.

Vena sectionem hoc loco tali incisionem vocat. Interiorem autem eam quæ per rectam lineam aduersa est renibus, ipsa igitur cum incidatur per sanguinis missionem soluit difficultatem urinæ, eam v3 quæ est ob inflammationem, & hac de causa cū liberamur ab inflammatione, liberamur etiã ab urinæ difficultate. vena autem sectio nullo modo soluit alias urinæ difficultates, quæ vel ex vesica imbecillitate proueniunt: vel ex conuulsiua dispositione, cum musculus omni ex parte comprimatur, vel ex calculi obstructione.

Ab angina habito, si tumor in collo fiat bonū: foras enim morbus deducitur. 39.

Causa est aperta: nam materia à nobilioribus partibus ad ignobiliores translata est.

Cancros occultos melius est omnes non curare: curati enim cito pereunt, nō curati autem, longius tempus perdurant.

Cancer est durus quidam tumor, vocatur autem cancer à cancro animali, vel quoniam feri-

na sit hac passio, prouenit autē ab atrabile dominante, vel à flaua bile superassata sed horum hi quidem sunt manifesti, hoc est in superficie corporis existentes, hi autem occulti, hoc est in interioribus partibus corporis existentes, quos ne curemus, hortatur, si enim exquisitam curationem adhibeamus cito moriuntur, quoniam cum ipsis curentur, vel incisione, vel combustione, qua pertingāt usq; ad interiores partes corporis multa alia consequentur symptomata, quibus natura non valebit resistere. si autem non curati permaneant, hoc est parum curati, solum enim accipientes à medico ea qua ad abluendā saniam pertinent, longo tempore perdurant quoniam mitior fiat ferina bilis.

Conuulsio fit vel ab euacuatione, vel à repletione, sic & singultus, 41.

A repletionē quidem hoc modo implentur nerui ab humoribus crassis & lentis, impleti autē intēduntur & ex hoc conuelluntur ut chorda, ab euacuationē autē hoc modo exiccatur nerui & cōtrahūtur ad seipsos eodē modo & singultus, si quidē cōuulsua dispositio in stomacho cōsistit.

Quibus dolor circa præcordia fit absq; inflammatione, ijs febris superueniens morbum soluit. 42

APHORISMORVM

Præcordia in vniuersum hypocondria vocat, sit autem in ipsis dolor vel ob frigidam intemperiem, vel ob humoris crassitudinem, vel ob crassorum spirituum abundantiam, si igitur sine inflammatione similis fiat dolor circa præcordia sed fortasse vel ob spiritus vel ob crassitudinem materia, vel ob frigidam intemperiem, superueniens febris soluit dolorem, cum resoluat crassum, & extinguat intemperiam difficultatem.

Quibuscunque suppuratio existens in corpore non innotescit, ijs ob crassitudinem puris aut loci non innotescit. 43.

Nunc est sermo de abcessibus, hæc est autem eius sententia, si abcessus non manifestantur, hoc est non acuminantur, in dicant vel crassitudinem puris, vel cutis, crassitudo enim ut in interioribus iacens nunquam acuminatur, & cutis, si contingat eam habere crassitudinem nõ permittit ipsum acuminari. Si igitur suppuratio est in corpore, vel abcessus, & non acuminatur, his de causis non acuminatur, cognosces autem ipsum, quando suppurabitur, ex inaequalitate rigoris & inordinata febre, sermo igitur ad chirurgos attinet, ut intelligant, quid illis faciendum sit.

Morbo regio laborantibus si fiat Hepar

durum, malum.

44.

Cum inflammatio existat in Hepate, in ipso fit intemperies, ex qua bilis generatur, qua cum per totum corpus defratur morbum regium efficit. Cum autem postea is perseveret, si tempore contingat, ut colligatur crassus humor, & ex hoc durum fiat hepar, malum, quoniam necessario superueniat malus habitus vel aqua intercus, cum hepar male agat & non conuertat cibum in sanguinem.

Quicumque lienosi ab intestinorum difficultate capiuntur ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aqua intercus aut leuitas in testinorum aduenit, & moriuntur.

45.

Lienosi sunt illi, qui habent in splene tumorem ex humore melancholico. Hi igitur cum causa naturaliter euacuetur, capiuntur ab intestinorum difficultate ex feruore humoris. Qua quidem si breuis est, bonum est: si uero protrahatur, non est bonum. Aqua enim inter cutem superuenit ipsis, vel leuitas intestinorum, & moriuntur, aqua quidem inter cutem. Nam multum euacuatione debilitatur hepar, cum simul euacuetur calidum innatum. Saepenumero autem debilitatur etiam ventriculus eadem ratione

APHORISMORVM

& fit leuitas intestinorum.

Quibus ex vrinae stillicidio ileos superuenit, in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente satis vrinae fluxerit. 46.

Quidam dicunt ex ileo fieri vrinae stillicidium, hoc modo obstruuntur crassa intestina à crassis & lentis humoribus, cum ipsa obstruantur, non fit distributio ad hepar, cum autem non fiat distributio, neq. generantur humores. reliquum est igitur ut neq. fiat vrinae separatio, hac de causa vrinae stillicidium fit, quod etiam est difficile, septem igitur diebus pereunt, si febris non superueniat, si enim superueniat, fusionem facit humoris, & attenuat, & incidit ipsum, & ab obstructione liberat partes, in quibus impactus est humor, & magna uel copiosa fit excretio vrinae, quod quidem est bonum, sic opinati sunt quidam. Hip. autem ex vrinae stillicidio ileum supponit, & recte, etenim primum vrinae stillicidium informatur ab ileo, contingit enim usq. ad quatuor uel quinque dies in intestinis esse obstructionem, & ileum non esse manifestum. vrinae autem stillicidium primo sic apparet.

Vlcera, quaecunq. annua sunt, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium & cicatrices cauas fieri. 47.

Vlcus diuturnum fit vt annuum, vel etiam longiori tempore protractum, vel ob humidam materiam ad ipsum confluentem, vel ob intemperiem, vel ob erosionem quandam, & putrefactionem, qua in ipso facta est, qua non solum carnes afficit, verum etiam vsq; ad ipsa ossa penetrat. si hoc igitur postremum contingat, necesse est os abscedere, hoc est squammulas ossis, & ob ossis euulsionem causas fieri circuitus, tunc autem incipit curari, cum caro in ipso generetur, & ad cicatricem perueniat. Sciendum autem est diuturna vlcera esse phagedana Telephia & chironia. Phagedana quidem appellatur, quoniam corrodant, chironia à chirone, qui ea curauit, Telephia à Telepho, qui ea passus est.

Qui gibbi ex asthma aut tussi fiunt, ante pubertatem moriuntur. 48.

Spina recedit, vel ad interiora, vel ad exteriora, vel ad obliqua: sed ipse recessus uel à primitiua causa ortum habet, vel ab abdita. A primitiua quidem hoc modo, si verbi gratia ex ictu lapidis vel ligni contingant. Ab abdita autem, si in ligamentiis vertebrarum tuberculum crudum factum sit, vel inflammatio, tunc enim cum dilatetur, ad interiora trahuntur vertebrae, vel ad exteriora ob angustiam. Supponatur igitur

APHORISMORVM

tuberculum circa ligamenta vertebrarum, ex hoc recedunt ad interiora vertebra, & angustior fit thorax, & consequitur difficultas anhelitus, qua vocatur asthma extrālatione, & recessu vertebrarum. Si tamen crassa sit materia, & si tenuis sit & ex ipsa pars deferatur ad thoracem, fit tussis, cum excernatur per asperam arteriam, qui igitur gibbi ante pubertatē fiunt per abscessum, ex asthma vel tussi moriuntur, quoniam non augentur. In ipsis enim partibus & thorax profunditatem non habet, nec est in ipsis copia calidi innati, & ideo moriuntur.

Quibuscunque venæ sectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venā incidere oportet. 49:

Ad præseruandum attinet hic Aphor. & de his agit, qui non sine periculo bene valent, ij enim vel quantitatem humorum hoc patiuntur, quorum secare venam oportet, ne incidant in morbos, qui ex plenitudine oriuntur, vel qualitate, quos etiam purgare oportet, ne in varios affectus incidant. Quibuscung, igitur ex eiusmodi hominibus, vel venæ sectio, vel medicamentum conuenit, his oportet vere vel secare venam, vel purgare. Nam tunc non est caliditas efficiens resolutionem corporum, non frigiditas

ditas, q̄ efficit morsum humorū, nō in aqualitas
perturbās facultates, uerūm potius temperies.

Lienosis difficultas intestinorum su-
perueniens, bonum. 50.

Lienosos vocat eos qui habent splenē scir-
rho affectum, quibus si superueniat difficultas
intestinorum, bonum est ratione translationis,
cū effundatur humor melancholicus impa-
ctus in splēne.

Quibuscunque morbi podagri fiunt,
hi sedata in quadraginta diebus inflam-
matione finiunt. 51.

De podagrica dispositione agit, & prescri-
bit ipsi vltimum tempus monens in quadragin-
ta sedari inflammationem & finiri. Si enim id
quod fluit sit tenue, etiam celerius inflamma-
tionem patiuntur. si autem humidū & lentum
longiori tempore, uerūm non procul à quadra-
ginta diebus inflammantur quam longissime.
Nam humiditates quæ sunt in dearticulatio-
nibus ligamentorum continentium ipsas, oportet
per vapores euacuare, & eas quæ incidunt
in ligamenta, quo enim modo difficulter ali-
quid exterioris humiditatis peruenit in ipsas
partes, eodem modo etiam difficulter trans-
fertur.

APHORISMORVM

Quibuscunque præciditur cerebrum, ijs necesse est febrem, & bilis vomitum superuenire. 52.

Præcisionem vocat eam, qua penetrat vsque ad interiores partes. Si igitur cerebrum ex quadam occasione & ex primitiua causa præcidatur vsq; ad interiores partes, necesse est febrem & bilis vomitum superuenire: febrem quidem, cum ipsum, qua est pars nobilissima laboret inflammatione: bilis autem vomitum, nam cum efficiatur neruorum principium, ea partes, & maximè os ventriculi, vt neruos habentes in se multos naturaliter concutiuntur, & perturbantur, & ad euacuationem variorum humorum inuitantur, & ad fluxum: præcurrunt autem ea qua sunt biliosa, vt leuissima.

Quicumque dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehenderit. 53. Oportet verò & cōsiderare oculorum in dormiētibus suspectiones, nam si quid album commissis palpebris subinspicitur, neque ex alui profluuiio, aut medicamento potione istud contingat, malum est signum, & lætale valdè. 54.

De

De morbo attonito agit, & ipsius exponit principium incrementum, & ultimum statum. Principium igitur ostenditur ex repentino dolore, qui fit ex grauitate crassi & lēti humoris, postea cum restet, ut crassi spiritus generentur, cum absoluta fiat obstructio cerebri, nō amplius transmittitur virtus ad neruos, & amittitur vox, quod ostendit incrementum affectionis. Si igitur hoc fiat, stertunt, hoc est uiolenta respiratio superuenit, ex qua ostenditur status, & moriuntur, nisi apprehendat febris. Si enim hoc accedat, resoluitur subsidens in capite materia, & attenuatur, & disflatur, & prohibetur, ne moriantur, verum oportet inspicere suspectiones oculorum: si enim febre superueniente appareat aliquid albi, non proueniens ex alui profluio, vel ex medicamento potione, difficile est. Ostendit enim perfectam imbecillitatem musculorum claudētium oculos, & totius corporis. Si autem nihil albi simul appareat, bonum signum, quoniam robustam indicat facultatem.

Desipientiæ, quæ cum risu fiunt, securiores, quæ verò cum studio, periculosiores.

55

Desipientia est excessus vel potius priuatio ratificationis & discursus. Huius autem disse-

R

APHORISMORVM

rentia sunt quatuor. Est enim moderata qua sola fit ex miti caliditate, est autem vehementior qua facit homines audaces & contumeliosos, haec autem ex maiori caliditate provenit. Est autem etiam vehementissima, & est in hac ferinus mos, qua quidem provenit ex absoluta & perfecta caliditate. Extrema ex humore melancholico generatur. Quaecumque igitur harum cum risu sunt, securiores sunt, quoniam ex mitiori sunt caliditate proveniente à copioso sanguine. Quaecumque autem cum studio, periculosiores, quoniam ex vehementi caliditate fiunt, & à flava bile irritentur.

In acutis passionibus, quæ cum febre sūt luctuosa suspiria, malum. 56.

Huius Aphor. Intemperatio desideratur.

Dolores podagrici vere & autumno magna ex parte moventur. 57.

Iure hi affectus moventur vere & autumno. In vere quidem: nam hoc tempore quod moderatam habet caliditatem, fit fusio materiae, qua prius in hyeme collecta erat, & expulsio à robustis locis ad imbecillos, hoc est pedes. In autumno autem quoniam ob inaequalem intemperie deiciuntur virtutes, quibus deiectis differentes generantur humores, & cum expellantur ad imbecillos

becillos & inferiores locos, podagram faciunt, præterea quoniam in ipso concludatur materia in estate collecta.

In morbis melancholicis ad hæc periculosi decubitus stuporem corporis, vel conuulsionem, vel furorem, vel cæcitatem significant. 58.

Nunc agit de melancholia, & de translatione materia, quæ ex ipsa existit, & de successione aliorum morborum, si (inquit) habito quodam à melancholia inclinauerit eiusmodi materia per transpositionem in has partes, periculosum est. Si enim ad oculos delata sit, facit cæcitatem. Si autem ad nervos conuulsiones, quæ ex multitudine proueniunt. Si autem perfecte obstuxerit ventriculos cerebri, quos corpus appellant, morbum attonitum. Si autem ad membranas ipsius cerebri, furorem generat, hoc est cum, qui melancholia vocatur.

Apoplexiæ autem fiunt maxime à quadragesimo vsque ab sexagesimum. 59.

Homines à quadragesimo anno vsq, ad sexagesimum apoplexia corripuntur. Nam maxime redundat in ipsis humor melancholicus, qui crassitie sua obstruens apoplexiam generat. Fit

APHORISMORVM

autem & à pituita apoplexia, sed nunc de ea nō est sermo Hip.

Si omentum exidat, necesse est putrescere. 60.

Omentum est adiposa & fibrosa substantia superiacens intestinis & ventriculo, huius saepenumero, cum in imo ventre perforatio facta sit pars quaedam excidit, & quoniam adipe plena est & facile afficitur contingens exteriorem aërem, necessario statim putrescit. Iubet igitur Hip. ut incidamus id quod excidit, & hoc modo ventrem suamus.

Quibuscunque à coxendicum dolore molestati exidit coxa, & rursus incidit, ijs mucroes superueniunt. 61.

Cum enim in eo loco colligatur pituita, vide licet in ea ciuitate, in qua est de articulatio coxae, veluti irrigat ligamenta, & laxa ipsa facit, & hac de causa à proprio loco recedit, & rursus incidit caput femoris.

Quibuscunque à coxendicum dolore molestati diurno, exidit coxa ijs crustabescit, & claudicant, si non vrantur. 62.

Si

Si ob multitudinem mucoris cum maior
recessu maneat coxa, fiet claudicatio cruris, con-
sequetur autem necessario & nutrimenti defe-
ctus, cum naturali motu priuatum sit. Sic qui-
dem tabescit crus & claudicat eorum, qui à co-
xendicum dolore molestantur, nisi vrantur. Si
autem vrantur nihil horum patiuntur. Vltio
enim mucorem incidentem exiccat, & consu-
mit, & firmanur ligamenta, cruris, &
in naturalem statum redeunt, &
posthac non amplius excidit
caput femoris à ca-
uitate.

¶

R 3

PHILOTHEI COMMENTARIA IN SEPTIMUM APHORISMORUM Hippocratis, LUDOVICO CORADO interprete.

In morbis acutis frigus extremarum partium malum. 1.

*H*oc loco de superuenientibus agit. Superuenientia autem (ut dictum est in superiori sectione) quatuor modis intelligitur. Supponit igitur morbum, qui quidem est febris acuta, & ex eo symptoma, qua quidem est refrigeratio extremarum partium. si (inquit) superueniat in acutis febribus frigus extremarum partium, hoc est digitorum, narium, aurium, & simpliciter superficialium partium sine manifesta causa, malum est & pernitiosum. Ostenditur enim imbecillum esse calidum innatum, febris enim extinguit ipsum, vel est inflammatio iusta in hepate & ventriculo, qua feruore suo, more cucurbitula trahit sanguinem ad se ipsam, & hac de causa extremae partes sanguine nudatae refrigerantur.

In offe ægrotante caro liuida, malum est. 2.

Ægrotant os, cum materia vitiosa usq; ad ipsum penetret. Si igitur cum affectum sit os, rursus caro liuida superueniat, malum est, ostenditur enim in eo loco extinctio naturalis caliditatis, & mali moris esse morbus.

A vomitu singultus & oculorum rubor malum. 3.

Vomitus & singultus ambo sunt affectiones stomachi, sed differunt loco. In vomitu enim in ipsa cavitate ventriculi est materia. In singultu autem materia est in ipsa substantia stomachi. Si igitur singultus à vomitu superueniat, malum. Nam materia translata est ab ignobiliore parte, hoc est à cavitate ad nobiliore, hoc est ad substantiam stomachi. Præterea etiam oculi rubri superuenientes ex vomitu, malum, ob eandem causam: simul enim affectum est cerebrum stomacho patiente inflammationem, hoc autem manifestum est ex oculis. Hi enim cū materiam susceperint, & ab ea sint affecti, eodem modo rubescunt.

A sudore horror, non bonum. 4.

Sudor superueniens liberat à morbo, verū non quilibet, sed is qui provenit ex providentia

APHORISMORVM

natura. Si igitur sudor fiat, & non consequatur facilis tollerantia, sed magis horror, malum est. Indicat enim multitudo subiecta materia, & ratione mali moris fieri morbum.

A furore, difficultas intestinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum. 5

Furor proprie ortum habet ex flava bile redundante in cerebro, verum si eadem materia confluat ad ventriculum, & ad intestina generat intestinorum difficultatem. Si autem ad hepatis, parit imbecillitatem facultatis, ex qua generatur sanguis, & facit mediocrem aquam inter cutem. Alienationem autem mentis facit, haec est motum & turbationem, qua indicanda est eo modo quo dictum est in his, in quibus indicatio fit, hoc est autem nox, qua praecessit difficultis tollerantia. Si igitur aliquid horum ex furore fiat, bonum est, a nobilissima enim parte, hoc est à cerebro ad ignobiliores partes translata est materia.

In morbo diuturno fastidium cibi & biliosa deiectiones, malum. 6.

Diuturnos morbos dicit eos, qui in longum tempus protenduntur, in quibus & cibi fastidium, & biliosa deiectiones malum. Nam iudicant

cant

cant absolutam imbecillitatem facultatis non amplius alterantis, non amplius concoquentis, non amplius continentis, ut deinceps secundum naturam ferantur deiectiones.

Ex multa potatione rigor, & de sapientia, malum. 7.

Multum potationem vocat, ex qua rigor, & desipientia naturaliter proueniunt. Rigor quidem cum materia calida & acris & mordax fusa sit in partibus, in quibus est electio, & in sensitiuis ob vini caliditatem. Delirium autem propria vini caliditate, cum cerebrum transfuretur in intemperiem calidam. Ambo igitur hac superuenientia multa uini potioni sunt etiam mala ob excessum caliditatis.

A tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitio, aut animi defectus, fit. 8.

Hac est eius sententia, si tuberculum sit interius, siue in partibus ad nutritionem pertinentibus, verbi causa in ventriculo, vel in thora-ce & statim disrumpatur, fertur prius, ad pulmonem, & cor, vel qualitas quedam ex ipso, & facit exolutionem, & animi defectum. Hac igitur omnia sunt graua, hoc autem Hip. tacuit, quod sit in confesso omnibus.

A profluuio sanguinis conuulsio, ac

APHORISMORVM

desipientia, malum.

9.

Hoc loco inquit, si fluxus sanguinis fiat ex qualibet parte corporis, & ex ipsa consequitur conuulsio, malum. Non enim ex plenitudine sequitur, verum ex siccitate. Si autem aliquando exiccato cerebro, cum videlicet praecesserit vigilia ex euacuatione fiat etiam desipientia, adhuc peius est.

Ab illo vomitus, vel singultus, vel desipientia, vel conuulsio, malum.

10.

Illeum est vomitus stercoris. Si igitur stercus morsum faciens affecerit substantiam stomachi, singultum facit, si autem aliquando acriores vapores delati sint ad superiora, hoc est ad cerebrum. Si quidem ad substantiam ipsam penetrant, fit desipientia: si autem ad nervos, conuulsio, haec igitur omnia cum ex ileo fiant malum.

A morbo laterali pulmonis inflammatio, malum:

11.

Morbus lateralis fit in membrana succingente costas. Pulmonia autem in pulmone, malum igitur est in morbo laterali pulmonia fieri: quoniam fiat translatione materiae ab ignobili parte ad nobilem, hoc est ad pulmonem.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

12.

In

In nobiliorem enim partem facta est translatio materiae, quanto enim pulmon nobilior est membrana succingente costas, tanto est ignobilior cerebro.

Ab æstibus fortibus conuulsio autem distentio, malum. 13

Hoc est in ardenti febre, quoniam exsiccitate prouenit.

In capitis ictu obstupescencia, & dici-
pientia, malum. 14.

Indicat enim temporales musculos affectos esse. His autem affectis simul afficitur etiam cerebrum, hinc desipientia & excessus, id est mentis alienatio sequitur. Fieri enim non potest, ut cerebrum non sit affectum. Hoc autem non solum non est malum verum etiam letale.

A sanguinis sputo, puris sputum. 15.

A puris sputo, phtisis, & fluxus: cum vero sputum retinetur, moriuntur. 16.

Nunc ex thoracis partibus supponit ferri sanguinem. Fertur autem, vel propter ruptionem, vel propter corrosionem, vel propter osculi apertionem. In sputo igitur sanguinis ad secundam nauigationem preparatur natura, & in pus transmutatur materia, & puris sputum sequitur. Cum autem hoc sputum perseueret in excun-

APHORISMORVM

do obtundit utilitatem spiritum, ut toti corpori non suppeditetur, & fit colliquatio, quae phthisis appellatur. Si autem tanta fiat decidentia, ut etiam fluxus pilorum sequatur, & ventris profluuium, difficilius est. Ostenditur enim prostratas esse virtutes.

In hepatis inflammatione singultus, malum. 17.

Hepate inflammatio singultus malum. Nam ostenditur multam esse repletionem, & distensionem, ut angustia ipsa perueniat usque ad ventriculum, quo compresso, fiat singultus, vel quoniam ostenditur multa inflammatio quae calefaciens ventriculum, & os ipsius singultum facit.

In vigila conuulsio, & desipientia, malum. 18.

Hoc loco, si (inquit) in vigila conuulsio fiat, malum est. Nam ex siccitate provenit. Vigilia enim siccitatem facit. Si autem & desipientia superueniat, grauius est. Ostenditur enim accessio siccitatis.

In lethargo tremor, malum. 19.

Lethargus est passio circa cerebrum consistens, quae provenit ex materia humida & frigida, ex qua & difficilis expergefactio cum imbecilli-

*cillitate animalis spiritus accedit. Verum cum
lenta febris sit hic affectus. Si igitur in lethargo
tremor appareat, malum hoc est periculosum.
Ostenditur enim tantam esse copiam frigidæ ma-
teria, ut etiam dorſi partes occupet, & hinc ner-
ui ex repletione conuellantur. Alius autem in-
terpres Aphor. sensit in lethargo tremorem
esse malum, cum ostendat nimiam siccitatem.*

In cutis exutione eryſipelas. 20.

*Denudatio est priuatio naturalis velamen-
ti. Si igitur in ossis exutione, hoc est priuatione
carnium & cutis eryſipelas superueniat, malum
est. Ostendit enim fluxum materia sanguine
redundantis, qua corrodit, & consumit super-
iacentes carnes. Eryſipelas enim a sanguine bi-
liosiore prouenit.*

Ab eryſipelate putredo, & suppuratio,
malum. 21.

*Si eryſipelas fiat & in parte sedetur, mani-
festum est tempore sanguinem putrefieri, & hac
de causa fieri quandam deposcentiam, quam pu-
tredinem vocauit Hip. Si autem aliquando co-
firmata sit virtus, & incipiat in pus transmu-
tare putrefactam materiam, tunc suppuratio.
In eryſipelate igitur hæc supuenientia mala sunt.
Ostenditur enim eryſipelas esse mali moris.*

APHORISMORVM

A forti in vlceribus pulsū profluuium sanguinis, malum. 22

Fortem pulsū vocat pulsatiuum dolorem, qui alia ratione non fit nisi ex cōcursu & magna inflammatione ad harenti ipsi arteria, si igitur in vlcere dolor est pulsatiuus, & sanguinis profluuium, malum est. Primum quidem quoniam ostenditur maximam esse inflammationem in vlcere. Secundo autem loco, quoniam in eiusmodi pulsibus ostēditur profluuium sanguinis prouenisse ex aperto osculo arteria. Ambo igitur mala.

A ventris dolore diuturno suppuratio. 23

Dolor circa ventrem fit, vel ex spirituum abundantia, vel ex materia crassa & pituitosa. Hoc igitur loco supponit dolorem ex humorum crassitudine. Ipse enim in longum tempus protrahitur, ex quo & expectatur suppuratio, putrescit enim tempore materia, & in pus trāsmutatur. Hic autem sermo, non solum ventriculo, in quem ingeruntur cibi, conuenit, verum etiā vnicuique parti.

A deiectione sincera difficultas intestinorum malum. 24.

Sinceram deiectionem vocat carentem humidi-

miditate, & impermixtam euacuationem, quæ in exundo mordicationes & erosiones faciens, merito efficit intestinorum difficultates, quod etiam graue est.

In ossis præcisione desipientia, si in vacuum apprehenderit, letalis. 25.

Si (inquit) ipsum capitis os præcisum sit, ut diuisio vsque ad ipsum vacuum peruenit, hoc est vsque ad id omne quod continet cerebrum, necessario desipientia sequitur & mentis alienatio.

Ex medicamenti potione conuulsio letalis est. 26.

Si ex medicamenti potione, hoc est ex immodica purgatione conuulsio fiat, letale est. Ostenditur enim immodicam esse siccitatem.

In forti dolore ventris extremarum partium frigiditas, malum. 27.

Fortis dolor ventris prouenit, vel ex inflammatione, vel ex herpete, vel ex tumore erysipelatis. Si igitur in eiusmodi dolore fiat extremarum partium frigiditas, letale est. Ostendit enim imbecillitatem caloris innati, vel iustam inflammationem, quæ more cucurbitulæ (ut dictum est) trahens sanguinem extremas partes frigiditas relinquit.

absin la hie
 Quodcunque os vel cartilago ^{in yambianis} præcisa
 sit in corpore non augetur. ^{neq; coalescit} 28.

*Vel quoniam hæ partes frigida sint & sicca,
 vel quoniam (ut dictum est) ex semine ortum
 habent.*

Qui alba pituita detinetur, si fortis uen-
 tris fluxus superuenerit, a morbo libera-
 tur. 29.

*De aqua inter cutem, qua est ab alba pituita
 sermo est Hip. in qua forte ventris profluuium,
 hoc est quod in longum tempus protrahatur sol-
 uit morbum ea ratione, quoniã euacuetur cau-
 sa faciens morbum. Albam autem dixit pitui-
 tam, vel ad alterius differentiam. Est enim e-
 tiam liuida pituita, vel quoniam sit alba, ut
 lac.*

Quibus in alui profluuijs excrementa
 spumosa fiunt, ijs capite pituita defluit. 30

*Spuma componitur ex spiritu & ex humido.
 Si igitur in ventris profluuijs excrementa spu-
 mosa fiant & appareant merito à capite defluit.
 Etenim cerebrum his duobus abundat: hoc qui-
 dem per substantiam, illo autem per temperatu-
 ram: per substantiã quidem, quoniã humidum
 est, per temperaturã autem, quoniã frigidum.
 Frigidum autem tēperatura spiritus generat.*

Qui-

Quibus febricitantibus fiunt sedimina veluti farina crassior, longam ægritudinem fore significant. 31.

Si inuenta inquit sint quadam partes in urinis habentes consistentiam more crassioris farinae, vel ob colliquationem corporis fiunt, vel ob crassam materiam existentem in corpore & obsidentem ipsam caliditatem. De hac igitur significatione sermo est. Quibuscunque igitur fiunt urine in modum farinae crassioris subiacete febre, & crassa materia, diuturnus est morbus, indiget enim tempore natura, ut attenuet crassam materiam.

Quibus autem biliosa sedimina supra tenuia, morbum acutum significant. 32.

Hac est Aphor. sententia. Quibuscunque biliosa sedimina, hoc est à bile colorata, superius autè, hoc est, à principio morbi tenuia & in modum aquae, breuem morbum significant. Nam cæpit & concoctio fieri, & extrudi materia.

Quibuscunque urine distantes sunt, ijs turbatio vehemens in corpore fit. 33.

Distantem urinam vocat inaequalem, quæ partim concocta est, & partim cruda. Quibuscunque igitur eiusmodi fiunt urine difficiles sunt. Ostendunt enim partim dominium natu-

re, partim affectionis, quæ est præter naturam, ideo dixit Hip. ex his merito turbationem significari.

Quibus in vrinis bullæ insident, morbum renalem & longum significant. 34.

Bulla est spiritus flatusosus ab humiditate, vel crassa, vel tenui proueniens. Consistunt autem in superiori parte urinae, quoniam attolluntur à spiritu. Quibuscunq; igitur effluerit urina in modum bullæ, & non statim soluitur, ostendit morbum longum. Crassitudo enim materia solet in diuturnum tempus morbos protrahere: præterea etiam morbum renalem. Fertur enim ex locis qui sunt propinqui renibus. Si enim ex meatibus deferretur, verbi causa, vel ad ventrem, vel ad thoracem cito utiq; solueretur, quoniam motu attenuaretur.

Quibus insidens pingue, ac simul totum ijs renum vitium acutum significatur. 35.

Pingue sedimen vocat adiposum, hoc est, oleosum quod subsidet, hæc igitur hypostasis renum vitia significat, si simul tota est, hoc est, cita, ut semel aut bis excreta sit. Cum enim in renibus adeps colliquetur, cito exccernitur. Si autem in toto corpore tarde, illa etiam acutum vitium significat, uehementem caliditatem in renibus:

osten-

ostendens, ut quæ adipem ipsum colliguet.

Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt signa, doloresq; circa spinæ musculos fiunt, siquidem circa loca exteriora fiunt, abscessus quoq; exterius futuros expecta. Si vero dolores magis circa loca interiora, etiam abscessus expecta futuros interius. 36

Nephriticos vocat habentes inflammationem vel obstructionem in renibus. Si igitur est renalis dispositio, & prius dicta signa sæpenumero apparuerint, hoc est vrina tenuis, & aquæ similis, hoc est, hypostas bullæ similis. Fiunt autem dolores circa spinales musculos interiores, cum materia quæ erat in renibus, translata sit ad ipsos, fiet abscessus interior. Si autem circa musculos spinales exteriores fiunt dolores, etiã abscessum exteriorem oportet expectare.

Quicumque euomunt sanguinem, si sine febre quidem, salutare, si autem cum febre malum, curare verò acerbis & refrigerantibus. 37.

Nunc Hip. supponit sanguinis enacuationē à partibus ad nutritionem attinentibus. Si hæc igitur sine febre fiat, bonum est. Verum si sit moderata, ostendit enim non inflammationem à

APHORISMORVM

qua defertur sanguis, sed solam osculi apertionem. Si autem cum febre, valde periculosum est & pernitiosum. Ostendit enim inflammationem esse, ex qua sanguis defertur ob corrosionem. Praeterea etiam curationem tradit. Curatio autem fit acerbis & refrigerantibus, verum non omnis profluuij sanguinis, sed eius quod prouenit ex apertione osculi. Idem acerba & refrigerantia curant, ut compressionem facientia.

Distillationes in ventrem superiorem supperantur intra viginti dies. 38.

Distillationem vocat confluxum materia, & eum qui fit ad asperam arteriam, vel ad cavitates thoracis, vel ad ipsum pulmonem. Ventrem autem superiorem vocat thoracem, comparans ventriculo. Si igitur fiat distillatio in ipso superiori ventre infra viginti dies, quam longissime suppuratur, ob abundantiam calidi innati. Contingit enim aliquando breuiori tempore suppurari. Hoc autem fit & ex facultate subiecti corporis, & ex subiecta materia.

Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elanguit, tale est melancholicum. 39.

Sapenumero fit obstructio circa apophyses nervorum quae feruntur ad musculos linguae, & cum

cum non amplius suppeditetur facultas musculis, amittit sensum & motum lingua, quam incontinentem vacat Hip. Ex obstructione autem fieri patet, cum dicat (statim) non enim inflammatio neq; siccitas statim immobilem potest facere linguam. Reliquum est igitur, (ut dictum est) ut obstructio fiat ex crassissima materia. Si igitur lingua incontinens sit, uel alia quolibet corporis pars attonita fiat, hoc est, sine sensu & sine motu, tale melancholicum est, hoc est, prouenit ab humore melancholico obstruente.

Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti super infusa solutio fit febris. 40.

Cum bilis meminisset, exempli gratia ut breuitatis studiosus, indicauit etiam intelligi posse, hoc est in reliquis humoribus, hoc est pituita, sanguine, & atra bile. Igitur effusio aquae calidae & multa non prodest in febris a quolibet humore prouenientibus, sed in illis, quae sunt uel in spiritibus uel in solidis. Non enim est materia, quae ex hac effusione possit inferre dolorē. Si quis autem quaerat cur Hip. capiti iubeat superinfundi aquam calidam, dicamus hoc, idcirco fieri, ut ex capite per totum corpus descendat.

APHORISMORVM

Mulier ambidextera non fit. 41

Ambidexteros, appellat eos homines, qui ambas manus facile mobiles habet. Hoc autem facit consuetudo. Nam si quis à puero consueverit sinistram manum mouere, ipsa fiet aptior ad motum. Si autem ambas, ambidexter, ut enim dictum est, motus confirmat: otium autem dissoluit. Oritur hoc etiam à robore facultatum & naturæ, ideo potius mares sunt ambidexteri quam feminae, cum sint imbecilliores. Alij autem hoc modo intelligunt Aphor. quoniam mulier in dextro sinu matricis non generatur.

Quicumque suppurati vruntur vel fequantur, si pus purum fluxerit, & album, euadunt, si verò subcruentum, & feculentum, ac foetidum pereunt. 42.

Suppurati proprie sunt, qui inter pulmonem & thoracem pus habent. Si igitur his, cum vruntur, pus album & lene & æquale contingat fluere, bona est spes. Ostenditur enim naturam esse robustam, & superatam esse dispositionem præter naturam. Si autem foetidum & feculentum, moriuntur. Ostenditur enim morbum dominari. Prostratas autem esse facultates. Verum sciendum est Hip. tempore suppuratos vri inter duas costas, & vsq; adeo in profundum, ut

ut & per ipsam succingentē pertransiret vstio,
ut ex eo aditu defferetur pus.

Quorum Hepar suppuratum aduritur
si pus purum fluxerit & album, euadunt,
in tunica enim his pus cōtinetur, si verò
qualis amurca fluat pereunt. 43.

*Hoc loco inquit. Considerandum est pus, &
excernitur: si enim album & purum fiat, indica-
tur robur alteratricis facultatis, & exteriorem
inflammationem esse circa membranam hepatis:
si autem ut amurca, hoc est, fex olei fluat,
percunt.*

Dolores oculorum post meri potionē,
& aquæ calidæ balneum, venæ sectione
curato. 44.

*Hæc est eius sententia si fiant dolores oculo-
rum, oportet merum bibere, & post aquæ calidæ
balneum secare venam: verum hoc facere, si est
materia in solo oculo: & primum quidem merū
potare, postea uti balneo. ut fiat fusio materia,
& sic venam secare ut materia consistat, que
prius cepit effundi.*

Aqua inter cutem laborans si à tuffi
habeatur desperatus est. 45.

*Hic Aphor. superius interpretatus est. Ve-
rū sciendum est quicumque Aphorismi inter*

APHORISMORVM

se similes sunt, & eiusdem sententia ab alijs, & non ab Hip. interpositos esse.

Vrinæ stillicidium & mingendi difficultatē vini potio & venæ sectio soluit. 46

Vrinæ stillicidium appellat inflammationem existentem in vesica, quæ ob copiosam humiditatem, exoluit facultatem ipsius, hanc venæ sectio soluit, quoniam euacuat materiam facientem morbum. Verum oportet interiores secare, hoc est eas, quæ sunt in interioribus talis, mingendi autem difficultatem ex obstructione proveniente flatuosorum spirituum, & ex lētis humoribus vini potio soluit. Vinum enim merum ut calidum, difflat, & resoluit ipsos.

Ab angina habito tumor, vel rubor in pectore superueniens bonum: extra enim vertitur morbus. 47.

Causa superius dicta est: nam ad ignobilem partem à nobili translata est materia.

Quibus cerebrum sphacelatum, id est corruptum est, in tribus diebus pereunt, si vero hos euaserint, sani fiunt. 48.

Sphacelismus hoc loco intelligendus est pro corruptione, & putrefactione incipiente, quibus igitur cerebrum corruptum est, hoc est cœperit tendere ad corruptionē, & putrefactionem,

in

in tribus diebus pereunt, quoniam affectus sit difficilis, & pars sit nobilissima: si autē hos tres dies effugerint, sani fiunt: ostenditur enim robur facultatis.

Sternutamentum fit à capite, vel calefacto cerebro vel humectato eo, quod in capite est, inani, aër enim intus contentus extra erumpit, sonat autem, quoniam per angustum ipsi est exitus. 49.

Sternutamentum est sonus aëris expirati violentia factus, fit autem duplici ratione, ut dictum est, vel enim trahit ad seipsum superfluitates, & replet cerebrum, reliqua desiderantur.

Restāt vigintis sex Aphorif. quorum interpretationem prætermisit Philotheus, vel quoniam faciles sint, vel quoniam ex superiorum interpretatione facile intelligi possunt, vel certe quia sicut dicit Galenus nothi sint &

Hippocrati ascripti, cum aut sint ex supradictis Aphorismis consarcinati, aut illorum partes, vel ydē ipsi mutatis tantum verbis suppositi

¶

APHORISMORVM

SI senioribus supra modū purgatis singultus superuenerit non bonum. 50

Si febris nō ex bile habeat multa aqua calida capiti superinfusa solutio febris, 51. & 52

Vbicunque hæpar circundolent, his febris superueniens soluit dolorem. 53

Quibus venis sanguinem mittere confert, his vere venam oportet secare. 54

Quibus inter ventriculum, & septum pituita reposita est, & dolorem affert non habens exitum, neq; ad alterum vētrem, his per venas ad vesicam pituita versa soluitur morbus. 55

Quibus hæpar aqua plenum in omentum eruperit, his venter aqua repletur, & moriuntur. 56

Halyce, id est anxitudo, oscitatio, horror, vinum æquale æquali potum, soluit ægritudinem. 57

Quibus in vrinario meatu tubercula fiunt, his suppuratione facta, & eruptione, soluitur dolor. 58

Quibus cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri. 59

Corpo-

Corporibus carnes habentibus humiditas, famem adhibere conuenit, fames enim corpora siccat. 60

Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rursus calefit, aut colorem alium ex alio commutat: longitudo morbi significatur. 61

Sudor multus, calidus, vel frigidus, semper fluens humorem abduci, robusto quidem supra, debili verò infra significat. 62

Si quis cibum febricitanti dederit ut sano robur sic laboranti morbus. 63

Quæ per vesicam excernuntur inspiciere oportet, si talia qualia sanis excernuntur. Quæ igitur minime similia sunt, hæc morbosiora. Quæ verò sunt similia, hæc minimè morbosa. 64

Et quibus deiectiones, si stare permiseris, & nō moueris, veluti strigmenta subsistit, & si pauca, paucus est morbus, & si multa, multus: his confert alui purgatio, quod si aluo non purgata dederis forbitiones, quanto plures dederis, tanto magis nocebis. 65

Excretiones in febribus non intermit-

APHORISMORVM

tentibus, liuidæ sanguineæ, bilioſæ & fœtidæ, omnes malæ. Cùm verò benè excernuntur. bonum eſt, & per ventrem, & per veſicam, & vbi aliquid ſecedēs ſteterit nō purgatum, malum. 66

Corpora oportet vbi quis purgarè voluerit, fluida facere, & ſi ſupra ſiſtere aluū, ſi verò infra, humectare. 67

Somnus, vigiliæ, vtraq; modum excedentia, morbus. 68

In febris nō intermittentibus, ſi exteriora frigent, interiora vrūtur, & febris habeat, lætalē. 69

In febre non intermittente, ſi labium, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non videat, ſi nō audiat & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors propè eſt. 70

A pituita alba, aqua intercus ſuperuenit. 71

Ab alui profluio, difficultas inteſtinorum. 72

A difficultate inteſtinorum leuitas inteſtinorum ſuperuenit. 73

A corruptione abſceſſus offis. 74

A fan-

LIBER SEPTIMVS. 135

A sanguinis vomitu, tabes, & puris
purgatio supra. 75

Qualia fuerint vesicæ, aut alui excre-
menta, & excarnibus, & excubi alibi à
natura corpusexierit, si parum, paucus est
morbus: si multum, multus, si valde mul-
tum, lætale est.

FINIS.

Spiræ apud Bernardum Albinum.

M. D. LXXXI.